

GLAS

Gradskog muzeja Karlovac 9.
god. XI, prosinac 2012.

SADRŽAJ

- 5 **PROGLAS**
- 6 **IZ SVEG GLASA**
- O strategiji Gradskog muzeja Karlovac 2013.-2015. /Hrvojka Božić/
 - Strateški plan gradskog muzeja Karlovac za razdoblje 2013.-2015
 - Podizanje razine svijesti o značaju Zvijezde kao kulturne baštine i „poluge“ za gospodarski razvoj Karlovca /Marina Grčić/
 - Konferencija Međunarodnog saveza za utvrde (International Fortres Council) u Karlovcu /Vesna Balta/
 - Bosanski magazin i bastion Sv. Josipa /Igor Čulig/
- 36 **GLASNO I JASNO**
- 36 **AKVIZICIJE**
- Darovanje Aleksandera Forenbachera /Antonija Škrtić/
 - Nove akvizicije u zbirkama Povijesnog odjela /Sanda Kočevar/
 - Akvizicija portalnog sata urara Marcusa Gohma /Igor Čulig/
- 40 **ZAŠTITA I RESTAURACIJA**
- Konzervatorsko - restauratorski radovi na kožuhu iz Banskog Kovačevca /Jana Mihalić/
- 42 **ISTRAŽIVANJA**
- Arheološko rekognosciranje Banije (drugi i treći dio) /Lazo Čučković i Zoran Čučković/
 - Turska kosa, arheološka istraživanja 2010. i 2011. /Lazo Čučković/
 - Zaštitna arheološka istraživanja gradine Klokoč u Ramljanima kod Otočca /Lazo Čučković i Lidija Bakarić/
 - Probno arheološko sondiranje na Cicinoj Glavici u Ostrožinu kod Gvozda /Zoran Čučković/
 - Zaštitno arheološko sondiranje u Parku Opatovina, Topusko /Zoran Čučković/
- 52 **PREZENTACIJA: IZLOŽBE, PREDAVANJA, AKCIJE**
- Jordan - slikar prošlog i svojeg vremena /Milan Bežlić/
 - Anabel Zanze: Prva Slova, Druga Slova (1996.-2011.) /Antonija Škrtić/
 - Labašev Vakuum /Milan Bešlić/

- Marijan Richter: Slikarska poricanja i odricanja /Antonija Škrtić/
- Zdenko Grgeljac: Retrospektivna izložba povodom 40 godina rada /Antonija Škrtić/
- Goran Vranić: Portret grada Zvijezde /Antonija Škrtić/
- Čarolija slame Nikole Fallera /Aleksandra Goreta/
- Promocija karlovačkog modernističkog graditelja Nikole Marića /Igor Čulig/
- Karlovački muzejski prostor za budućnost /Ružica Stjepanović/
- Dragojla Jarnević (1812.-1875.) /Sanda Kočevar/
- Noć muzeja /Antonija Škrtić i Igor Čulig/

66

MUZEJSKA PEDAGOGIJA

- Edukativni program Dodir idola /Lana Bede/

70

S RAZGLASA

- Lapidarij Topusko /Lazo Čučković/
- Topusko - Nekadašnji cistercitski samostan i njegovi ostaci /Zorislav Horvat/
- Lapidarij u Topuskome kao prethodnica obnovljenog mjesnog muzeja /Bruna Kuntić-Makvić/

78

GLASONOŠA

GLAS

Godina XI, broj 9, 2012.

Izdavač:

Gradski muzej Karlovac

Za izdavača:

Hrvojka Božić

Glavni i odgovorni urednici:

Igor Čulig i Jana Mihalić

Uredništvo:

Lana Bede, Hrvojka Božić, Lazo Čučković, Igor Čulig, Aleksandra Goreta, Sanda Kočevar, Višnja Lasić, Jana Mihalić, Ružica Stjepanović, Antonija Škrtić

Lektura i korektura:

Sunčana Borković

Grafičko oblikovanje i tisak:

Kerschhoffset Zagreb

Naklada:

600 primjeraka

Suradnici u ovom broju:

Vesna Balta, Lidija Bakarić, Milan Bešlić, Zoran Čučković, Marina Grčić, Zorislav Horvat, Bruna Kuntić-Makvić

Fotografije:

Blaženka Beatović, Lana Bede, Igor Čulig, Zvonimir Gerber, Zorislav Horvat, Goran Vranić, Antonija Škrtić

Adresa uredništva:

Gradski muzej Karlovac

Strossmayerov trg 7, 47 000 Karlovac

tel. 047/615 980, tel./fax. 047/615 981

e-mail: gradski-muzej@ka.t-com.hr

Časopis izlazi jednom godišnje. Časopis je besplatan.

Tekstovi se ne honoriraju.

Ovaj broj zaključen je 26. studenog 2012. godine.

Izdavanje časopisa potpomogao je Grad Karlovac.

ISSN 1333-879X

Vrijeme je strategija, kulturnih i sveopćih. Donose ih državni resori, gradovi, ustanove, zapravo svi koji žele tražiti i trošiti proračunski novac, nacionalni ili europski. Možda strategije ne čine vrlo pitko štivo, no postoji obaveza izvješćivanja javnosti o njima, stoga u ovogodišnjem GLASU donosimo strateški plan Gradskog muzeja za iduće tri godine, usvojen 30. kolovoza 2012. godine. Jedna je od osnova strateškog razmišljanja ne samo sagledavanje vlastitih ciljeva, već i ciljeva drugih subjekata te ciljeva propisanih natječajima. U očekivanju kulturne strategije Grada Karlovca, donosimo jedan prikaz strateškog razmišljanja iz Upravnog odjela za poduzetništvo i poljoprivredu. Posebnu pažnju zaslužuju programi „Zvijezda znanja“ i „Zvijezda u školi“, koji postavljaju ciljeve koje se može povezati s muzejskima. Što se pak tiče aktivnosti civilnog sektora, vrijedi izdvojiti prošlogodišnji sastanak International Fortress Councila (Međunarodnog saveza za utvrde) u Karlovcu koji se, na osnovi susretljivosti, odvijao pod krovom našeg muzeja, prvi put u Hrvatskoj. Inače, članovi IFC-a su uključeni u pripremanje upisa nepokretnih spomenika na listu svjetske baštine, a u nas su pridonijeli, premda je to široj javnosti uglavnom nepoznato, obnovi tvrđave u Slavenskom Brodu. Pronalaženje zajedničkog jezika s lokalnom upravom kao osnivačem Muzeja i suradnja s civilnim sektorom svakako je nužna, a možda je najizrazitija upravo kod upravljanja muzejskim nekretninama: Muzej, naime, ima 17 zaposlenih, od kojih su tek dvojica tehničko osoblje, a povezan je, glede održavanja i programskih aktivnosti, sa šest nekretnina: palača u Zvijezdi, galerija u Novom centru, stari grad Dubovac, Turanj, Vukmanić i jedna nova, o kojoj će domalo biti riječi. Uza sve to, ni jedna od tih građevina nije potpuno uređena za muzejske funkcije čuvanja, izlaganja, davanja na uvid i istraživačkog rada niti svojim posjetiteljima možemo pružiti gostoljubivo i poticajnije ozračje.

Prisutnost našeg muzeja u povijesnoj jezgri odnosno na povijesnim lokalitetima ima već nekoliko različitih faza. Kao što će se sjetiti čitatelji prijašnjih brojeva Glasa, u slučaju Velike vojarnje na Jelačićevom trgu i Starog grada Dubovca nije pronađen scenarij koji bi zadovoljio Grad Karlovac, Gradski muzej i širu javnost. U prvom je slučaju muzeju oduzet posjed, u drugom je od vlasnika sveden na korisnika jedne kule! Kao što to najavljuje i njegova

strategija, Gradski muzej Karlovac danas se ponovno nalazi pred zadatkom definiranja svoje prisutnosti na novoj adresi. Naime, uskoro bi trebalo definirati muzejsku uporabu zgrade koja je, kao perspektivna čuvaonica, predana muzeju na uporabu 2011. godine. Naravno, posve je očito da je sudbina takozvanog Bosanskog magazina vrlo čvrsto povezana s okolnom spomeničkom zonom, točnije bastionom sv. Josipa na kojemu se nalazi. Zbog kontinuirane vojne uporabe (1579. - 2010.) na ovaj bastion dosad nije bilo pristupa javnosti, a pomalo neobičnom može zvučati tvrdnja da to i nije bilo tako loše. Naime, za razliku od civilne uprave, vojske nisu radikalno mijenjale zatečeno građevinsko tkivo pa su danas, kada su prepoznati kao kulturna vrijednost, sačuvani upravo oni dijelovi karlovačkog bastionskog sustava koji su bili u dugotrajnoj vojnoj uporabi. U svakom slučaju, i muzeju i javnosti predstoji „izlazak“ na bastion sv. Josipa, čini se baš u godini kada ulazimo u Europsku uniju.

Čitateljima preporučujemo da uoče tipološku sličnost između zgrade Bosanskog magazina i stotinjak godina mlađe Californije na Turnju, koja stoji na ulazu u Karlovac. Premda je projekt za muzej na Turnju vrlo dobro prihvaćen od struke i široke javnosti, koja ga je upoznala i putem ovogodišnje izložbe, proračunska podrška manje je jaka. Čini se da je slični odnos struke i lokalne uprave doživio i prijedloga da naš muzej bude prisutan i na, ako dobro brojimo, sedmoj adresi, točnije u Topuskom, gdje bi u takozvanim Draškovićevim podrumima trebalo organizirati lapidarij, i to za jednu od najvažnijih zbirki kamenih spomenika kontinentalne Hrvatske, po nalazu iz Topuskog, u vlasništvu i skrbi Gradskog muzeja Karlovac.

Dok smo pripremali ovaj broj Glasa, ražalostila nas je vijest da je preminula naša suradnica, povjesničarka umjetnosti i muzejska savjetnica u mirovini, Nada Vrkljan Križić. Njezin tekst o Karlovcu kao gradu-muzeju iz 2007. godine također se može nazvati strateškim.

Našim vjernim čitateljima i posjetiteljima, kao najvažnijim strateškim partnerima, ugodno čitanje žele

glavni urednici.

O STRATEGIJI GRADSKOG MUZEJA KARLOVAC 2013. - 2015.

HRVOJKA BOŽIĆ

Gradski muzej Karlovac ove je godine donio Strateški plan nastojeći njime odrediti središnju vrijednost (core value) svog posla, zaokružiti osnovnu ulogu institucije ne pretendirajući time da je odgovoreno na sva pitanja pa niti da su utvrđeni putevi našeg rada u iduće tri godine konačni.

Nastao je kao konačnica čitavog niza procesa od analize kapaciteta muzeja, segmentiranja potreba korisnika i lokalne zajednice, definiranja ciljnih grupa pa do željenog pozicioniranja ustanove. Prethodila mu je unutarnja i vanjska konzultacija. Unutarnja se odnosila na razgovore s muzejskim osobljem, a bila je potrebna za definiranje jakih i slabih strana muzeja u odnosu na muzejsko poslanje. Osim unutarnjih provedene su i vanjske konzultacije, koje obuhvaćaju kulturne, političke i gospodarske subjekte radi boljeg razumijevanja uloge muzeja u javnosti i njegovog služenja zajednici.

Pri tom su važni ciljevi bili: definiranje strateškog smjera, podizanje kvalitete i stvaranje pozitivne radne okoline, postizanje izvrsnosti u postupcima i provedbi te zadržavanje širokih vidika.

Dosadašnja praksa su, uglavnom, bila kratkoročna jednogodišnja planiranja, najviše uvjetovana načinom financiranja. Javna, proračunska sredstva uvijek se planiraju godišnje te je zbog financijske nesigurnosti gotovo nemoguće planirati veće, višegodišnje projekte. Godišnji financijski plan postaje najčešće jedina moguća čvrsta podloga za planiranje programa koji su onda, uglavnom, vremenski kratki. To je na neki način u koliziji s postulatima strateškog menadžmenta jer menadžment mora obuhvatiti i dugoročnija planiranja.

Kod određivanja strategije polazište su bile SWOT i PEST analize kao osnovni alat kojim se danas koristimo u stra-

teškom planiranju. SWOT analizom sagledavaju se četiri elementa - snage i slabosti kao unutarnji elementi organizacije i prilike i prijetnje kao vanjski elementi organizacije. Tako, primjerice Karlovački gradski muzej ima kao svoje unutarnje snage ili prednosti bogatu i raznoliku materijalnu i nematerijalnu baštinu, značajni kreativni potencijal, stručnu osposobljenost i profesionalnu razinu, ali i slabosti: kao što su otežani radni procesi povezani s prikupljanjem, zaštitom, istaživanjem, dokumentiranjem i interpretacijom prvenstveno zbog nedovoljnog financiranja i prostornih kapaciteta. Od vanjskih elementa kao prilike javljaju se: mogućnost regionalnog i međuregionalnog povezivanja sa srodnim ustanovama, otvaranje novih mogućnosti financiranja primjerice kroz europske fondove i jačanjem poduzetništva u kulturi, dok su se kao prijetnje najviše nametnuli problemi strateškog planiranja i financiranja. Kroz PEST analizu obrađeni su najznačajniji politički, ekonomski, socijalni i tehnološki segmenti okoline. Tijekom planiranja velika je pažnja posvećena analizi primarnih dionika koje predstavljaju muzejski korisnici bilo da je riječ o kulturnim stručnjacima, udrugama civilnog društva, kolekcionarima, ali i sekundarnim dionicima koji su partneri i suradnici Muzeja.

Strateško planiranje kao proces određivanja dugoročnijih ciljeva i utvrđivanja najboljih načina za ostvarenje tih ciljeva nije konačni cilj ili rezultat rada - ono je sredstvo koje pomaže svim djelatnicima da se usmjere na prioritete, olakšava timski rad, omogućuje bolje razumijevanje okoline i stalno prilagođavanje, ali i veću odgovornost prema rezultatima rada čiji se učinak može mjeriti.

Jako je važno da odlučujuću ulogu u definiranju muzejskog poslanja ima muzejska struka kako neke druge struke ne bi nametnule svoju logiku mijenjajući time i samu vokaciju institucije. Poslanje je bitno i za opstanak same institucije i struke općenito.

Ukratko, strategija je jedan od glavnih elemenata na putu ostvarenju uloge muzeja kao uspješnog davatelja usluga. Odgovorit će na osnovna pitanja: gdje smo, kamo želimo doći i kako to postići pa predstavlja konkretnu poveznicu između naše politike i taktike. Ona nije ništa drugo doli dugoročna smjernica. Neki je drže i sinonimom za izbor.

Hvalevrijedan je stoga poticaj Ministarstva kulture za donošenje strateških dokumenata kulturnih institucija, koje će uz, nadam se skoro, donošenje gradskih strateških dokumenta omogućiti dugoročno planiranje u gradskoj kulturi, definiranje prioriteta i velikih projekta, pa i sinergiju više subjekata na lokalnoj razini. Ili, ambicioznije rečeno, potaknuti stvaranje okruženja s kriterijem izvrsnosti s ciljem stvaranja novih kvalitetnih sadržaja uz poboljšanje funkcioniranja i povećanje učinkovitosti kulturne proizvodnje.

Gradski muzej Karlovac je svoj izbor ovim strateškim planom barem za određeno vrijeme napravio. Definirana je vizija, poslanje i vrijednosti što će ih Muzej promicati, a koje jednako zahvaćaju sve muzejske funkcije od prezentacije, čuvanja, istraživanja do animacije i komunikacije. U idućem razdoblju slijedi njegova operacionalizacija, razrada i praktična provjera.

Strateški plan Gradskog muzeja Karlovac za razdoblje 2013. - 2015.

1. Priprema planiranja

Izrada Strateškog plana Gradskog muzeja Karlovac za razdoblje 2013. - 2015. pokrenuta je Obaviješću o dopuni uvjeta za prijavljivanje programa na Poziv za predlaganje programa javnih potreba Republike Hrvatske za 2013. godinu od 19. travnja 2012. godine.

Svrha Strateškog plana je analiza postojećeg stanja te utvrđivanje ciljeva, mjera i aktivnosti kako bi se potencijali baštine i muzeja kao institucije uspješnije i učinkovitije koristili kao razvojni resurs na načelima održivog razvoja.

1.1. Organiziranje stručne skupine

Nacrt Strateškog plana izradila je radna skupina u sastavu: mr. sc. Hrvojkica Božić, prof., mr. sc. Sanda Kočever, prof. i Antonija Škrtić, prof.

Strateški plan Gradskog muzeja Karlovac za razdoblje 2013. - 2015. sadržava smjernice i mjere kao okvir za konkretne razvojne projekte. S obzirom na kompleksnost problematike te činjenicu da se Strateški plan prvi put donosi za Gradski muzej Karlovac, nužno je u njegovoj provedbi uspostaviti i razvijati čvrstu međuodjelnu i međusektorsku povezanost i suradnju.

Time se osigurava da Strateški plan bude konzistentan, interno i eksterno koherentan, relevantan i nadasve provediv s djelotvornim i učinkovitim doprinosom cjelovitom razvoju grada Karlovca, Karlovačke županije i Republike Hrvatske.

1.2. Definiranje vremenskog razdoblja

S obzirom na postojanje analiza stanja Gradskog muzeja Karlovac (GMK) i okruženja, samo formuliranje Strateškog plana trajalo je od 9. svibnja do 13. srpnja 2012. godine.

1.3. Definiranje zajedničkih procedura planiranja

Osnovni cilj planiranja je na što optimalniji način iskoristiti postojeće resurse.

Polazeći od kritičkog osvrta na stanje Gradskog muzeja Karlovac danas, doneseni su prijedlozi što i kako bi trebalo učiniti u cilju poboljšanja osnovne djelatnosti Muzeja (sakupljanje, čuvanje i istraživanje civilizacijskih, kulturnih i prirodnih dobra kao dijela nacionalne i općeljudske baštine te njihova stručna i znanstvena obrada i sistematizacija u zbirke, trajna zaštita, predočivanje javnosti putem stalnih i povremenih izložaba i pedagoško-edukativnih programa te objavljivanje podataka i spoznaja o njima putem stručnih, znanstvenih i drugih obavijesnih sredstava).

Osim analize stanja Muzeja, analizirano je i okruženje te dionici koji direktno ili indirektno utječu na poslovanje Muzeja. Utvrđeni su opći i posebni ciljevi te način i aktivnosti putem operativnog planiranja koje će dovesti do njihova ostvarenja, kao i odrednice pokazatelja uspješnosti.

U praćenju provedbe i vrednovanja Strateškog plana utvrđeni su glavni ciljevi praćenja i vrednovanja.

1.4. Prikupljanje potrebne dokumentacije i drugih relevantnih informacija

Prilikom izrade Strateškog plana osigurano je sudjelovanje muzejskih djelatnika na koje će se plan odnositi pribavljanjem njihovih mišljenja pisanim putem i putem zajedničkih sastanaka Stručnog vijeća. Rasprave o Nacrtu strateškog plana održane su 11. i 13. 7. 2012. godine.

Proučena je zakonska i podzakonska regulativa i opći akti Gradskog muzeja Karlovac.

2. Definiranje vizije, misije i vrijednosti

2. 1. Uvodno o Gradskom muzeju Karlovac

Muzej je utemeljen 1904. godine. Osnivač muzeja je Grad Karlovac. Kao javna i neprofitna ustanova Muzej obavlja djelatnosti prikupljanja, zaštite, istraživanja, dokumentiranja i komuniciranja predmeta kulturne baštine i suvremene umjetnosti grada Karlovca, karlovačkog područja i njegovih stanovnika.

Zakonski okvir unutar kojeg Gradski muzej Karlovac djeluje čine nacionalni zakoni i pravilnici: Zakon o muzejima (NN 142/98, NN 65/09), Zakon o ustanovama (NN 76/93; NN 29/97, NN 47/99 - Ispravak i NN 35/08), Zakon o financiranju javnih potreba u kulturi (NN 47/90, NN 27/93, NN 38/09) te Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja uvida u muzejsku građu i muzejsku dokumentaciju (NN 115/01), Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja muzejske dokumentacije o muzejskoj građi (NN 108/02), Pravilnik o načinu i mjerilima za povezivanje u sustav muzeja Republike Hrvatske (NN 120/02, NN 82/06), Pravilnik o stručnim i tehničkim standardima za određivanje vrste muzeja, za njihov rad te za smještaj muzejske građe i muzejske dokumentacije (NN 30/06) i Pravilnik o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u muzejskoj struci (NN 97/10, NN 112/11).

Na temelju tih zakona i pravilnika Gradski muzej Karlovac ima i svoje akte koji pobliže definiraju način i ustrojstvo ustanove kao i način stručnog rada: Statut Gradskog muzeja Karlovac, Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada GMK, Pravilnik o organiziranju izložbene djelatnosti Galerijskog odjela Gradskog muzeja Karlovac u Galeriji „Vjekoslav Karas“ (ur. broj 120/1-2003), Pravilnik o uvjetima pristupa muzejskim prostorima GMK, Pravilnik o načinu i uvjetima uvida u muzejsku građu i muzejsku dokumentaciju GMK, Pravilnik o reviziji muzejske građe GMK, Pravilnik o zaštiti arhivskog i registraturnog gradiva, Pravilnik o zaštiti od požara i Pravilnik zaštite na radu.

Muzej ima Arheološki, Etnološki, Galerijski, Kulturno-povijesni, Povijesni odjel, Odjel suvremene povijesti od osnutka RH i Prirodoslovni odjel. Muzejski predmeti su organizirani u zbirke unutar pojedinih odjela.

Broj zaposlenih djelatnika u Gradskom muzeju Karlovac je 17.

Sjedište muzeja nalazi se od 1953. godine u kuriji iz prve polovice 17. st. u središtu karlovačke Zvijezde na Strossmayerovom trgu 7. U vlasništvu GMK je zgrada Galerije „Vjekoslav Karas“ i Memorijalna kuća obitelji Ribar, na korištenje je dodijeljen prostor Branič kule, Turnja, Bosanskog magazina i zgrada na Strossmayerovom trgu 7.

2.2. Vizija Gradskog muzeja Karlovac

Biti izvrsna, vodeća ustanova u kulturi grada Karlovca koja će na temelju rezultata dosljednog stručnog muzejskog rada pridonijeti stvaranju kvalitetnijeg društvenog i kulturnog ozračja u gradu Karlovcu te snažno obilježiti identitet grada i okolice.

2.3. Poslanje Gradskog muzeja Karlovac

Gradski muzej Karlovac je javna, neprofitna ustanova utemeljena 1904. godine sa svrhom očuvanja i predstavljanja baštine grada Karlovca, karlovačkog područja i njegovih stanovnika. Muzej svoje poslanje provodi prikupljanjem, zaštitom, istraživanjima i dokumentiranjem predmeta baštine i suvremene umjetnosti predstavljajući ih na izložbama, edukativnim programima, publikacijama i drugim aktivnostima. Težeći otvorenosti i pristupačnosti, a ispunjavajući svoje poslanje, Muzej pruža podršku korisnicima u dostizanju mudrosti kao temeljnog jamstva postizanja ravnoteže između očuvanog bogatstva baštine i izazova suvremenog razvoja.

2.4. Vrijednosti Gradskog muzeja Karlovac

Strateški plan Gradskog muzeja Karlovac temelji se na vrijednostima koje motiviraju naše djelovanje i jamče postizanje izvrsnosti u ostvarenju zadanih ciljeva.

Stručnost

Potporna i poštovanje stručnog muzejskog rada u bavljenju materijalnom i nematerijalnom kulturnom i prirodnom baštinom grada Karlovca i okolice u upravljanju zbirkama Gradskog muzeja Karlovac koje predstavljaju neiscrpan izvor za istraživanje i razumijevanje povijesti te jačanje identiteta stanovnika grada Karlovca, karlovačkog područja i Republike Hrvatske.

Edukativnost

Poticanje stvaranja neformalnog obrazovnog okruženja u kojem najširi spektar korisnika bilo svjesno bilo nesvjesno svoje slobodno vrijeme provodi na kvalitetan način (utvrđivanjem i proširivanjem poznatog, otkrivanjem, istraživanjem i doživljavanjem nepoznatog) te ga potiče na

kritičko razmišljanje i pridonosi osobnom razvoju pojedinca, njegovom samopoštovanju te razvoju zajednice u cjelini. Usmjerenje na programe za djecu i mlade jer se kod njih tek stvara pogled na svijet i sebe samoga, razvija osobnost i društvena osviještenost.

Komunikativnost

Potporna osmišljavanju muzejskih izložbi i drugih oblika prezentacije kulturne i prirodne baštine grada Karlovca i okolice uz korištenje suvremenih tehničkih mogućnosti, a posebno prezentacijom zbirke na internetu u cilju što većeg širenja spoznaja o baštinenom bogatstvu. U muzejskoj komunikaciji je potrebno pronalaziti nove mogućnosti prezentacije muzejskih predmeta i priča koje oni mogu ispričati i izvan samoga muzeja u javnom prostoru grada, školama i sl. Javnu sliku muzeja jačati u suradnji s medijima, volonterima, prijateljima muzeja i sl. Inzistiranjem na komunikativnosti jača se utjecaj Gradskog muzeja Karlovac na suvremeni, društveni i kulturni trenutak lokalne zajednice.

Posebnost muzejskog doživljaja

Poticanje stvaranja muzejskog okruženja u kojem će najširi spektar korisnika zaboraviti stvarnost u kojoj živi te će im omogućiti aktivno uživanje u lijepom i oduševljujućem, što će ih učiniti ponosnima i sretnima, sklonijima toleranciji, empatiji i poštovanju drugih i drugačijih. Obračanje posebne pozornosti programima za djecu i mlade.

Pouzdanost

Gradski muzej Karlovac, suradujući s najširim krugom partnera i suradnika (javna uprava, gospodarski sektor, baštinske ustanove, visokoškolske i znanstvene ustanove, strukovne udruge, ostale udruge građana, pojedinci - profesionalci najrazličitijih profila i amateri, volonteri...), planira, organizira i realizira brojne programe, pri tome posebnu pažnju posvećuje stvaranju transparentnog suradničkog okruženja punog povjerenja. Rad Gradskog muzeja Karlovac očituje se u poštovanju ICOM-ova Etičkog kodeksa i svih zakonskih normi Republike Hrvatske.

3. Analiza stanja i okruženja Gradskog muzeja Karlovac

3.1. SWOT analiza

Snage (S)	Slabosti (W)
Bogata i raznolika materijalna i nematerijalna baština u okružju	Otežani radni procesi povezani s prikupljanjem, zaštitom, istraživanjem, dokumentiranjem i interpretacijom, prije svega zbog nedovoljnog financiranja i prostornih kapaciteta
Jaka baštinska osnova za projekte koji pozicioniraju Karlovac u nacionalno i regionalno okružje	Nesinkronizirani legislativni okvir za financiranje javnih potreba u kulturi na državnoj i lokalnoj razini
Značajni kreativni potencijal na području s baštinom povezanih aktivnost te stručna osposobljenost i profesionalna razina u ostvarivanju muzejske djelatnosti	Nedostatak sustavnog pristupa stručnom usavršavanju, nedovoljna prisutnost u javnim diskusijama i nedovoljno snažan stav u slučajevima neuvažavanja struke
Svijest o značenju kulture i kulturne baštine za nacionalni kulturni identitet	Nedovoljno izražena i potencirana svijest o vrijednosti lokalne baštine
Prometni položaj grada Karlovca	Neprivlačnost Karlovačke panorame (postindustrijska periferija) u odnosu na glavne prometnice (autocesta), nedostatak motiva za posjet Karlovcu, osobito onih koji su u sinergiji s muzejskom ponudom (Dubovac)
Atraktivnost lokacija sjedišta Muzeja, Galerije „Vjekoslav Karas“, Starog grada Dubovca i Vojnog kompleksa Turanj	Problemi mikrolokacije: zapuštenost i neposjećenost povijesne jezgre (matična adresa Muzeja) i nedovršena tzv. Novog centra (Galerija „Vjekoslav Karas“), nepostojanje „snage branda“ Gradskog muzeja Karlovac koja združuje više lokacija
Baštinski potencijal u osmišljavanju novih turističkih proizvoda povezanih s kulturom, osobito u uvjetima smanjene industrijske proizvodnje tj. zaposlenosti stanovništva	Nezadovoljavajući odnosi s javnošću i položaj u lokalnoj zajednici
Isticanje kolektivne memorije kao snage u društvu i izvora mudrosti pri donošenju odluka na relaciji očuvanja i inovacije	Nedostatak pristupa za osobe s ograničenom pokretljivošću, nepostojanje sadržaja za različite grupe korisnika (obitelji s djecom, osobe s posebnim potrebama, umirovljenici)
Atraktivni položaj u sinergiji aktivnosti „slobodnog vremena“ lokalnog stanovništva i turista	Nedostatak dodatnih sadržaja i ponude (suvenirni, ugostiteljski sadržaji)
Mogućnosti (O)	Prijetnje (T)
Na temelju baštine odnosno kolektivne memorije, muzej ima izrazitu mogućnost regionalnog, međuregionalnog, međunarodnog povezivanja sa srodnim ustanovama, štoviše definiranja i zastupanja interesa grada Karlovca	Osnivač nema strateški plan rješavanja prostornih problema; česte promjene odluka štete muzejskoj djelatnosti Pojava amaterskih, nedorađenih inicijativa za osnivanje novih muzeja koje apsorbiraju pažnju javnosti i lokalne resurse
Otvaranje europskih obzora i fondova prilikom stupanja u EU	Nedostatak strateškog planiranja u kulturi i kulturnoj baštini, kulturnog praćenja i vrednovanja kulturnog razvoja na državnoj i lokalnim razinama (nepostojanje strategije razvoja grada Karlovca)
Povećanje visine sredstava iz državnog proračuna i povećanje vlastitog udjela	Nedostatna sredstva i neadekvatan način financiranja programa i projekata, predugi ciklus nominiranja i ostvarenja programa (jednogodišnje financiranje, nekoordiniranost među izvorima financiranja, mala ulaganja, slaba uključenost lokalnih institucija i privatnog sektora, prekruto postavljen sustav riznice)
Podizanje svijesti područne i lokalne samouprave da kultura, zaštita i očuvanje kulturne baštine i prirode nije samo mjesto troška nego i mogućnost gospodarskog razvika	Loša gospodarska situacija u regiji (smanjenje proračunskih i izvanproračunskih izvora financiranja, usporavanje investiranja u kulturu i infrastrukturu zaštite kulturne baštine i zaštite prirode na nacionalnoj i lokalnim razinama)
Jačanje poduzetništva u kulturi (senzibiliziranje potencijalnih sponzora iz Karlovca za kulturnu baštinu grada)	Nedovoljno razvijena svijest u lokalnoj zajednici o razvojnim potencijalima kulture, kulturne baštine, zaštićenih prirodnih vrijednosti i prirodnih dobara te mogućnostima za njihovo gospodarsko korištenje na osnovi održivog razvoja
Aktiviranje industrijske i vojne baštine za potrebe muzejske djelatnosti	Komercijalizacija kulture, kulturne baštine i zaštite prirode, ali i problem učinkovite komodifikacije unutar legitimnih okvira

3.2. PEST analiza

Segment okoline		Snaga utjecaja	Značaj	Kupna ocjena
Politički	Model gospodarenja nepokretnim kulturnim dobrima	-5	8	-40
	Model valorizacije kulturnih projekata i inicijativa	3	7	21
	Podsuma			-19
Ekonomski	Zajednički projekti kulture i turizma	2	3	6
	Muzejski prostori i proizvodi kao dio turističke i kulturne ponude	2	3	6
	Sponzoriranje muzejskih sadržaja od strane gospodarskih subjekata	1	5	5
	Korištenje fondova EU-a	2	4	8
	Podsuma			25
Socijalni	Suradnja s visokoškolskim i znanstvenim ustanovama	3	3	9
	Pristupačnost objekata za različite kategorije korisnika	-3	3	-9
	Podsuma			0
Tehnološki	Specijalizirana web-stranica	-3	6	-18
	Tehnološka opremljenost	1	6	6
	Podsuma			-12
	Suma			-6

3.3. Revizija kapaciteta Gradskog muzeja Karlovca

Rad u Muzeju organiziran je po odjelima, a unutar svakog odjela, koji vodi po jedan kustos, postoji nekoliko zbirki. Tako u Prirodoslovnom odjelu postoji Geološko-paleontološka zbirka.

U Arheološkom odjelu imamo Prapovijesnu, Antičku, Srednjovjekovnu i Numizmatičku zbirku te Muzejsku zbirku Topusko. Etnološki odjel sastoji se od sljedećih zbirki: Zbirka braće Seljan, Zbirka kožarstva i obućarstva, Zbirka medicinarstva i svjećarstva, Zbirka nakita, Zbirka tekstilnog rukotvorstva, Zbirka drvodjelstva, Zbirka lončarstva, Zbirka metalnih predmeta, Zbirka pletarstva. Galerijski odjel u svom sastavu ima Zbirku akvarela, Zbirku modernog i suvremenog slikarstva, Zbirku slika 18. i 19. stoljeća, Zbirku crteža i grafika, Zbirku skulptura, Zbirku umjetničke fotografije, multimedije i drugih suvremenih tehnika, a Kulturno-povijesni Zbirku ambijentalnih i priručnih tehnikalija, Zbirku dizajna i ambalaže, Zbirku nacrti i planova, Zbirku odjeće i modnog pribora, Zbirku posuđa i pribora, Zbirku arhitektonskih elemenata i ulične opreme, Zbirku industri-

jske baštine, Zbirku namještaja, Zbirku posoblja i ambijentalnih ukrasa, Zbirku školstva. U Povijesnom odjelu imamo Zbirku dokumenata, Zbirku fotografija, fotografske opreme i pribora, Zbirku NOB-a i socijalističke izgradnje, Zbirku odlikovanja, medalja i plaketa, Zbirku odora, zastava i lenti, Zbirku oružja i vojne opreme, Zbirku razglednica i čestitki, a u Odjelu suvremene povijesti od osnutka RH postoje sljedeće zbirke: Zbirka dokumenata Domovinskog rata, Zbirka filmskih i videozapisa Domovinskog rata, Zbirka odora i vojne opreme Domovinskog rata, Zbirka oružja i vojnih vozila Domovinskog rata.

Broj djelatnika zaposlenih u Gradskom muzeju Karlovac je 17. Uvažavajući specifičnosti muzejske djelatnosti zaposlenike uvjetno možemo podijeliti u nekoliko skupina: u prvoj su voditelji zbirki (7) kao temelja muzejske djelatnosti te stručni djelatnici - muzejski pedagog i dokumentarist, slijedi skupina administracije (2) i tehničke službe (4) te uprava (2). Po stupnju obrazovanja, najveći dio djelatnika (69%) ima visoku stručnu spremu, svi stručni djelatnici imaju položene stručne ispite, a tri djelatnika su viši kustosi. Za djelovanje muzeja nužno je u skladu s Pravilnikom o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada Gradskog muzeja

Karlovac (donesen 2012.) popuniti planirana, a sada nepopunjena radna mjesta.

Uzimajući u obzir buduće lokacije na kojima će muzej djelovati, potrebno je za funkcioniranje donijeti izmjene i dopune Pravilnika o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada Gradskog muzeja Karlovac.

Sjedište muzeja nalazi se od 1953. godine u zaštićenom kulturnom dobru u središtu karlovačke Zvijezde na Strossmayerovom trgu 7, površine cca 800 m². Osim radnih prostorija stručnih i administrativnih djelatnika muzeja i čuvonica u zgradi je smješten stalni postav muzeja kojim se po kronološko-tematskom principu predstavlja prirodna i kulturna baština Karlovca i karlovačkog područja od najstarijih geoloških perioda do početka 20. stoljeća. Muzejska djelatnost se od 1975. odvija i u namjenski građenoj zgradi Galerije „Vjekoslav Karas“ u Novom centru grada Karlovca, površine cca 600 m².

Pod ingerencijom Gradskog muzeja Karlovac, ali s različitim pravnim statusom nalaze se i sljedeće lokacije:

- Memorijalna kuća obitelji Ribar, cca 500 m², smještena u selu Vukmanić 14 km od Karlovca, darovana je 1964. godine Gradskom muzeju Karlovac te je u njoj od 1968. do Domovinskog rata na 1. katu zgrade bila postavljena izložba o životu i radu članova obitelji Ribar. Tijekom Domovinskog rata zgrada je teško devastirana, a najveći dio građe otuđen. Nakon 1995. godine objekt je obnovljen, a do sada u njega nisu vraćeni muzejski sadržaji. Otudjenjem i nepovratnim uništenjem muzejske zbirke prijeratna memorijalna funkcija prostora dovedena je u pitanje.
- Branič kula Starog grada Dubovca, cca 100 m², dana je na korištenje Muzeju 2007. godine. U njoj je smještena stalna izložba pod nazivom Oko Kupe i Korane. To je izložbeni prostor u kojem nije osigurano kontinuirano dežurstvo tijekom cijele godine.
- Bivši vojni kompleks Turanj na površini od 12 981 m², 4 km od središta grada, 2007. godine i prostor i nekretnine dani su na korištenje Muzeju. Za prenamjenu jednog od objekta ovog preventivno zaštićenog kulturnog dobra u muzejske svrhe izrađeni su 2010. godine idejni, glavni i izvedbeni projekt te je ishoda lokacijska dozvola kao i potvrda glavnog projekta.
- Zgrada Bosanskog magazina s kraja 18. st., cca 1300 m², smještena je na jedinom sačuvanom bastionu karlovačke Zvijezde. Objekt je 2011. godine dan na privremeno korištenje Gradskom muzeju Karlovac za smještaj zbirki iz Domovinskog rata.

Od 2010. godine u vlasništvu Gradskog muzeja Karlovac nalazi se Muzejska zbirka Topusko, gdje je trenutačno i pohranjena s tendencijom izlaganja in situ. Dvadesetak kamenih spomenika, datiranih od 1. do 19. st., već se nalazi na stalnoj izložbi u predvorju hotela Toplice u Topuskom, a nekoliko eksponata je izloženo u parkovima na mjestima gdje su i nađeni. Priprema se otvaranje novog lapidarija sa stotinjak izložaka u Draškovićevim podrumima u Topuskom. Za sve lokacije u sastavu Gradskog muzeja Karlovac treba pronaći način organiziranja i provedbe čuvarske i prijemne službe, a za lokacije Stari grad Dubovac, Lapidarij Topusko i Memorijalna kuća obitelji Ribar u Vukmaniću te Bosanski magazin definirati status i budućnost. U sklopu Vojnog kompleksa Turanj predvidjeti muzejske depoe.

DIONICI		STAV/INTERES (pozitivan-negativan) Ljestvica: +++ o ---	UTJECAJ/SNAGA (jak-slab) Ljestvica: +++ o ---
KORISNICI			
PRIMARNI	Stručnjaci i umjetnici	++	+
	Udruge	++	+
	Kolekcionari	---	-
	Ostali korisnici	+	+
SEKTOR JAVNE UPRAVE			
SEKUNDARNI	Grad Karlovac	+++	+++
	Ministarstvo kulture RH	+++	++
	Ministarstvo turizma RH	++	+
	Karlovačka županija	+	o
KULTURNI SEKTOR			
SEKUNDARNI	Konzervatorski odjel	+	+
	Muzejski dokumentacijski centar	+++	++
	Hrvatsko muzejsko društvo	+++	+
	Muzejske institucije RH u okviru sustava muzeja	+++	+
	Muzejske institucije na području županije	+++	+
	Gradske kulturne ustanove	+	-
	Muzejske i galerijske institucije izvan granica RH	++	++
OBRAZOVNI SEKTOR			
SEKUNDARNI	Predškolsko, osnovno, srednje obrazovanje (opće i strukovno)	++	+
	Više i visoko obrazovanje	+	+
TURISTIČKI I GOSPODARSKI SEKTOR			
SEKUNDARNI	Turistička zajednica Grada Karlovca	+	+
	Turistička zajednica Karlovačke županije	+	+
	Turistička zajednica Hrvatske	+	+
	Gospodarski subjekti	-	+
PROMIDŽBA I MARKETING			
SEKUNDARNI	Sredstva javnog priopćavanja	+	++

3.4. Analiza dionika

U procesu planiranja analizirani su djelokrug, obveze, odgovornost, očekivanja, rizici i podrška svih dionika relevantnih za područje provedbe Strateškog plana Gradskog muzeja Karlovac te su identificirani sekundarni dionici - oni s kojima je/ili bi Muzej trebao biti u partnerskom ili suradničkom odnosu i primarni dionici - muzejski korisnici.

Na temelju provedene analize vidljivo je da strateško djelovanje Gradskog muzeja Karlovac naj snažniju potporu ima u kulturnom sektoru, no ta potpora ne podrazumijeva stvarni, politički utjecaj na rješavanje problema Gradskog muzeja Karlovac iznesenih u ovom Strateškom planu i ne podrazumijeva osiguravanje financijskih sredstava potrebnih za djelovanje Muzeja. Pri tome je riječ isključivo o stručnoj muzejskoj suradnji na zajedničkim izložbenim

projektima, polju edukacije djelatnika Muzeja, digitalizacije dokumentacije u okviru integriranog muzejskog programa M++ i sl. Dionici iz sektora javne uprave, turističkog sektora, sredstava javnog priopćavanja te opće javnosti nemaju cjelovitu sliku o kulturnom, društvenom i ekonomskom potencijalu pohranjenom u Gradskom muzeju Karlovac.

3.4.1. Korisnici

Zanimanje publike i korisnika za djelovanje Gradskog muzeja Karlovac postoji i povećava se, što je posljedica realizacije posebnih programa s ciljem popularizacije muzejske djelatnosti, ali i ostalih programa kojima Gradski muzej Karlovac izlazi u javnost (izložbena, nakladnička aktivnost i sl.). Lokalne udruge i pojedinci (amateri, kolekcionari) često iskorištavaju riječi muzej, galerija ili izložba u kontekstu svojih projekata koji sadržajno ne zadovoljavaju ni minimalne standarde definirane najšire shvaćenim okvirima suvremenog upravljanja baštinom, što u javnosti dovodi do stvaranja iskrivljene slike o tome što jest i čemu služi Gradski muzej Karlovac. Ovakve zabune štete javnoj slici o muzeju, ometaju njegovo djelovanje i ograničavaju širenje njegovog utjecaja na kulturni i društveni život lokalne zajednice.

3.4.2. Sektor javne uprave

Grad Karlovac

Grad Karlovac je jedinica lokalne samouprave koja obuhvaća administrativno područje od 52 naselja s 59 395 stanovnika na površini od 401,69 kilometra. Nalazi se 56 kilometara jugozapadno od Zagreba i 130 kilometra istočno od Rijeke. Na temelju Zakona o regionalnoj i lokalnoj samoupravi Grad je osnivač triju kulturnih ustanova: Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“, Gradskog kazališta Zorin dom i Gradskog muzeja Karlovac.

Preko svog Upravnog odjela za društvene djelatnosti pokreće i nadzire provođenje programa i projekata u području kulture, pri čemu osigurava uvjete za funkcioniranje samih ustanova kroz zadovoljavanje materijalnih troškova, ali i realizaciju kulturnih programa, a sve s ciljem zadovoljenja potreba građanstva u području kulturnih djelatnosti te poticanja djelovanja i rast kvalitete programa institucija i pojedinaca u kulturi.

Ministarstvo kulture

Ministarstvo kulture stvara uvjete za obavljanje i razvoj djelatnosti kulture, skrbi o kulturnoj i prirodnoj baštini na nacionalnoj razini. Ustrojstvo i djelokrug Ministarstva imaju dalekosežni direktni i indirektni utjecaj na djelatnost Gradskog muzeja Karlovac i njegov daljnji razvoj. Pritom njegova uloga nije samo u osiguravanju proračunskih sredstava nego i u stvaranju zakonskih osnova za funkcioniranje kulturnih ustanova. Važna je uloga strateških dokumenata koje Ministarstvo donosi, a kojima određuje prioritete, uvjete poslovanja i financiranja.

3.4.3. Kulturni sektor

Konzervatorski odjel

Konzervatorska djelatnost odnosno zaštita i očuvanje kulturne baštine provodi se kroz Upravu za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture, u čijem je sustavu mreža konzervatorskih odjela. Teritorijalnom podjelom, konzervatorski odjeli Uprave za zaštitu kulturne baštine organizirani su prema županijskom ustrojstvu. Konzervatorski odjeli provode prikupljanje podataka o kulturnim dobrima. Aktivnost ujedinjuje dokumentiranje, istražne radove te izradu elaborata, inventarizaciju pokretnih kulturnih dobara, kao i pohranjivanje podataka. Gradski muzej Karlovac ima dobru suradnju s Konzervatorskim odjelom u Karlovcu, a poboljšanja bi se mogla ostvariti vezano za intenzivnije osmišljavanje i realizaciju partnerskih i suradničkih programa prezentacije kulturne baštine grada Karlovca i karlovačkog područja.

Muzejski dokumentacijski centar (MDC)

Muzejski dokumentacijski centar je javna ustanova koja putem svoje osnovne djelatnosti - dokumentacijske, informacijske, savjetodavne, muzeološke, istraživačke, obrazovne, izdavačke, knjižnične i izložbene sudjeluje u razvoju hrvatske i svjetske muzejske zajednice te je središnja komunikacijska točka hrvatske muzejske zajednice, koordinator sustava (mreže) muzeja, mjesto inicijativa, učenja i razmjene znanja i iskustava, ali i mjesto promidžbe hrvatskih muzeja u zemlji i inozemstvu. MDC i Gradski muzej Karlovac uspješno surađuju na stručnom planu i edukaciji muzejskih djelatnika, popularizaciji djelovanja muzeja, sustavnom praćenju rada muzeja i sl.

Hrvatsko muzejsko društvo

Hrvatsko muzejsko društvo (HMD) je neprofitna i javna pravna osoba osnovana u cilju razvitka i unapređenja muzejske djelatnosti te okupljanja stručnih muzejskih djelatnika kao i drugih pojedinaca koji žele podupirati i razvijati muzejsku struku u Republici Hrvatskoj. HMD i Gradski muzej Karlovac već duži niz godina izgrađuju uspješnu suradnju vezanu uz stručni rad i edukaciju muzejskih djelatnika te popularizaciju muzejske struke.

Gradske kulturne ustanove i udruge

Na području Karlovačke županije, osim Gradskog muzeja Karlovac, registrirano je 13 kulturnih ustanova i to Gradska knjižnica "I. G. Kovačić" i Gradsko kazalište Zorin dom, Pučko otvoreno učilište Duga Resa, Gradska knjižnica i čitaonica Duga Resa, Pučko otvoreno učilište Slunj, Knjižnica i čitaonica Slunj, Pučko otvoreno učilište Ogulin, Narodna knjižnica i čitaonica Ogulin, Zavičajni muzej Ozalj, Gradska knjižnica i čitaonica Ivana Belostenca Ozalj, Pučko otvoreno učilište „Katarina Zrinska“ Ozalj, Knjižnica i čitaonica Vojnić, Knjižnica i čitaonica Plaški.

Osim nabrojanih kulturnih ustanova djeluje i Glazbena škola Karlovac s registriranom proširenom djelatnošću glede organizacije kulturnih aktivnosti, zatim Zajednica organizacija amaterskih kulturnih djelatnosti (ZOAKD) Karlovac te Zajednica amaterskih kulturno-umjetničkih djelatnosti (ZAKUD) Karlovačke županije. Navedene zajednice okupljaju udruge s osnovnom kulturnom djelatnošću očuvanja hrvatske kulturne baštine na području grada Karlovca i Karlovačke županije.

Ove ustanove dijele brojne zajedničke probleme, poglavito vezane uz financiranje i organizaciju djelovanja.

Usklađivanjem posebnih ciljeva svake pojedine ustanove unutar širih razvojnih strategija stvorile bi se osnove za kvalitetne i trajne partnerske i suradničke odnose među njima.

3.4.4. Obrazovni sektor

Na području Karlovačke županije djeluje 29 osnovnih škola s 57 područnih škola, 13 srednjih škola i 3 učenička doma, a djelatnost osnovnog obrazovanja u gradu Karlovcu realizira 10 osnovnih škola u okviru kojih je 10 područnih škola. U 22 zgrade nastavu pohađa 4 310

učenika, a radi 560 učitelja i stručnih suradnika. U gradu je osam srednjih škola: Gimnazija Karlovac, Prirodoslovna škola Karlovac, Ekonomsko-turistička škola Karlovac, Šumarska i drvodjeljska škola Karlovac, Medicinska škola Karlovac, Trgovačko-ugostiteljska škola Karlovac, Tehnička škola Karlovac, Mješovita industrijsko-obrtnička škola Karlovac, Centar za odgoj i obrazovanje djece i mladeži Karlovac te Glazbena škola Karlovac (osnovna i srednja). U Karlovcu djeluje i Veleučilište, visokoškolska ustanova koju pohađa oko 1 850 studenata.

Odgovorno-obrazovni sustav je jedan od osnovnih uvjeta društvenog života, društvenog razvoja i napretka. Razvoj društva temeljenog na znanju, proces globalizacije, nove tehnologije i nove društvene vrijednosti stvaraju nove potrebe na razini pojedinca i na razini društva. Suočeni s velikim izazovima koji utječu na razvoj odgovorno-obrazovnog sustava, zahtjevi za brzim stjecanjem znanja i vještina, potreba cjeloživotnog učenja, zahtjevi za novim kompetencijama pojedinca koji stavljaju naglasak na razvoj kreativnosti, inovativnosti, rješavanja problema, kritičkog mišljenja, izazovi su za koje je potrebna suradnja odgovorno-obrazovnog sustava s drugim institucijama. Pritom su vrijednosti razumijevanje prošlosti i vrijednosti kraja, dakle vlastitog identiteta, područje suradnje škola i Muzeja.

Gradski muzej Karlovac otvoren je za suradnju i sa svim visokoškolskim ustanovama u Republici Hrvatskoj u smislu organiziranja i izvođenja terenske i praktične nastave za studente.

3.4.5. Turistički i gospodarski sektor

Turistički sektor putem nacionalne turističke zajednice (HTZ) te županijske i gradske turističke zajednice promiče identitet i ugled hrvatskog turizma, a na temelju Strategije razvoja kulturnog turizma prezentira turistima kulturnu i prirodnu baštinu te sudjeluje u stvaranju kulturno-turističkih proizvoda. Gradski muzej Karlovac otvoren je za suradnju s gradskom i županijskom turističkom zajednicom u pogledu podizanja razine kvalitete kulturno-turističkih proizvoda temeljenih na karlovačkoj baštini i to preko programa koji bi za cilj imali produblivanje znanja karlovačkog stanovništva o lokalnoj i nacionalnoj kulturnoj i prirodnoj baštini te razvijanje svijesti o vrijednostima i važnosti karlovačke baštine. Intenzivnija suradnja Muzeja s turističkim i gospodarskim sektorom,

uvažavanje te bolje koordiniranje postojećih odnosa pridonijelo bi osmišljavanju i realizaciji uspješnijih, izvrsnih i održivih kulturno-turističkih proizvoda oblikovanih na temelju visokih stručnih kriterija, a ne načelom pokušaja i pogrešaka.

3.4.6. Promidžba i marketing

Gradski muzej Karlovac u budućnosti treba uložiti više napora u izgradnju partnerstva i suradnje s nacionalnim i lokalnim sredstvima javnog priopćavanja kako bi prezentirao svoju djelatnost i pojačao svoju ulogu u zajednici.

3.5. Analiza budućih trendova i mogućnosti razvoja

Muzej će se intenzivnije usmjeriti na afirmaciju i bogaćenje kulturnog identiteta zajednice, veće sudjelovanje u kulturnom životu te promicanje kulturne suradnje stvaranjem novih plodonosnih veza s različitim subjektima na lokalnom, ali i širem regionalnom području.

Osnovni preduvjet za to je sustavno jačanje sposobnosti, znanja i vještina zaposlenika u Muzeju za učinkovitiji i uspješniji razvoj muzejskih djelatnosti, a osobito za održivo korištenje muzejske baštine. Pritom je važna kontinuirana i stalna primjena svih oblika kontekstualizacije (predmeta, informacija) i funkcionalnost muzejske poruke, posebno u smislu pomoći u analizi i kritičkom promišljanju. Nastojat će se u praksu Muzeja uvesti sistematično inoviranje u smislu participacije korisnika, njihovog sudjelovanja u razvoju i vrednovanja svakodnevnice kroz stvaranje pretpostavki za samoanalizu, analizu i definiranje identiteta (pojedince i zajednice). U tom kontekstu Muzej treba postati relevantni i nezaobilazni sukreator gradske kulturne politike, prepoznatljiv i poželjan partner, a ne opterećenje zajednici.

Za postizanje takvih ciljeva Muzej će sve više pažnje, uz stručni rad, morati posvetiti unapređenju svog menadžmenta, pomno planiranom medijskom prezentiranju i primjeni suvremenih tehnologija u funkcioniranju ustanove i komunikaciji s publikom. Dobro upravljanje svim resursima muzeja postaje važno u trenutku kad se smanjuju stalni izvori financiranja baštinskih ustanova, a u okruženju se pojavljuju nove atrakcije za publiku. Ukratko, Muzej se danas mora prilagoditi tržištu i tržišnim odnosima. Te

će prilagodbe osigurati s jedne strane podizanje kvalitete djelovanja Muzeja, ali i unapređenje svih funkcija njegovog menadžmenta - planiranja, organiziranja, koordiniranja i vrednovanja.

4. Opći ciljevi

1. poticanje kvalitetnijeg funkcioniranja Muzeja u smislu očuvanja, zaštite, istraživanja i promocije muzejske baštine kao i ostvarivanja društvene uloge muzeja
2. veća dostupnost kulturne baštine u digitalnom okruženju
3. poticanje institucionalne i izvaninstitucionalne međuregionalne i međunarodne suradnje

5. Posebni ciljevi

- 1.1. razvoj muzejske infrastrukture
- 1.2. povećanje razine inventiranosti, istraženosti, obrade i prezentacije te zaštite i očuvanja muzejske građe i spomeničke baštine
- 1.3. postizanje statusa regionalnog muzeja
- 1.4. upravljanje radnom uspješnosti
- 1.5. prepoznavanje potreba zajednice
- 1.6. stvaranje dobre slike muzeja u javnosti
- 1.7. partnerstvo s drugim subjektima (kulturnim, obrazovnim, gospodarskim)
- 2.1. uvođenje novih oblika komunikacije i novih medija u prezentaciji muzejske građe
- 3.1. izgradnja mreže partnerstva i suradnja na izradi projekata

6. Načini ostvarenja i aktivnosti

- 1.1.1. obnova i stavljanje u funkciju što većeg broja objekata (Vukmanić, Topusko, Turani)
- 1.1.2. adaptacija izložbenog i prijemnog prostora galerije i muzeja
- 1.1.3. u dogovoru sa stručnim službama pronalaženje najpogodnijih načina za rješavanje problema čuvaonica i odgovarajuće pohrane građe

- 1.2.1. definiranje politike prikupljanja
- 1.2.2. uspostava praćenja zaduženja i realizacije u registraciji pojedinih zbirki i razini kvalitete dokumentacije
- 1.2.3. izrada plana istraživanja (terenska, arhivska i druga)
- 1.2.4. izrada plana preventivne zaštite i restauracije muzejske građe
- 1.2.5. poticanje prezentacije obrađene građe kroz izdavačku djelatnost
- 1.2.6. kvalitetna izložbena aktivnost (poticanje zajedničkih projekata i suradnje među odjelima koji će omogućiti učinkovitije korištenje ljudskih i financijskih potencijala)
- 1.2.7. intenziviranje aktivnosti oko očuvanja i prezentiranja nematerijalne baštine
- 1.3.1. revizija sistematizacije radnih mjesta s obzirom na potrebe
- 1.3.2. poticanje cjeloživotnog obrazovanja i edukacije muzejskog osoblja
- 1.3.3. praćenje ključnih zbivanja vezanih za struku kao i onih koja utječu na muzejski sektor
- 1.3.4. promicanje ICOM-ovih smjernica i etike struke
- 1.4.1. procjena potreba za adekvatno izvođenje radnih procesa
- 1.4.2. zalaganje za uvođenje normativa i standarda u procjeni rada muzeja te uvođenja raznih oblika poticanja i motiviranja zaposlenika
- 1.4.3. poticanje procjene i samoprocjene rezultata rada
- 1.4.4. usklađivanje godišnjih planova rada sa strateškim ciljevima, politikom muzeja i poslanjem te nacionalnom legislativom
- 1.5.1. analiziranje strukture posjetitelja u svrhu unapređivanja djelatnosti
- 1.5.2. uvođenje edukativnih programa za ciljne skupine korisnika
- 1.5.3. osiguravanje pristupačnosti osobama s ograničenom pokretljivošću
- 1.5.4. razvijanje infrastrukture za posjetitelje
- 1.5.5. definiranje prisutnosti GMK
- 1.6.1. upotreba vizualnog identiteta u svakodnevnom radu GMK
- 1.6.2. jača marketinška aktivnost na stvaranju i promicanju identiteta muzeja, njegove vizualne i medijske prepoznatljivosti
- 1.6.3. kvalitetna i intenzivna komunikacija s medijima, sponzorima i donatorima
- 1.6.4. podizanje razine dostupnosti informacija o muzejskoj građi korisnicima
- 1.7.1. poboljšanje suradnje sa subjektima na čuvanju baštine karlovačkog kraja
- 1.7.2. sadržaji i programi za izvođenje zavičajne nastave u muzeju
- 1.7.3. uključivanje muzeja u aktivnosti kulturnog turizma koje su zacrtane i Nacionalnom strategijom razvoja selektivnih oblika turizma
- 2.1.1. kontinuirana nadogradnja informatičke opreme i nadogradnja muzejskih dokumentacijskih programa M++, S++ i uspostava K++
- 2.1.2. digitalizacija zbirki
- 2.1.3. web-stranica i predstavljanje na internetu
- 2.1.4. publiciranje zbirki na elektroničkim medijima ili web-stranici muzeja
- 2.1.5. osmišljavanje novih interaktivnih i animacijskih sadržaja za posjetitelje
- 3.1.1. tuzemna međumuzejska suradnja
- 3.1.2. međunarodna suradnja

7. Pokazatelji uspješnosti

Kako bi Strateški plan bio učinkovit i uspješan, moraju se osmisliti i osigurati elementi za njegovu provedbu i to: sredstva za operacionalizaciju i provedbu koja omogućuju cjelovit pregled i strukturu svih aktivnosti potrebnih za provedbu, financiranje, praćenje i vrednovanje. Njime se razrađuju i konkretiziraju specifični ciljevi, definiraju aktivnosti koje su potrebne da bi se ciljevi ostvarili, određuju rokovi i dinamika provedbe, utvrđuju potrebni resursi te određuju indikatori napretka.

Opći cilj	Posebni cilj	Aktivnosti	Pokazatelj rezultata	Jedinica	Dinamika realizacije			
					2013.	2014.	2015.	
1. poticanje kvalitetnijeg funkcioniranja Muzeja u smislu očuvanja, zaštite, istraživanja i promocije muzejske baštine kao i ostvarivanja društvene uloge muzeja	1.1. razvoj muzejske infrastrukture	1.1.1. obnova i stavljanje u funkciju što većeg broja objekata (Vukmanić, Topusko, Turanj)	rekonstrukcija zgrade „California“	%	50	100		
			prijedlog namjene Memorijalne kuće obitelji Ribar	%	100			
			izrada koncepcije Memorijalne kuće obitelji Ribar	%		100		
			Topusko - izrada koncepcije	%	100			
		1.1.2. adaptacija izložbenog i prijemnog prostora galerije i muzeja	projekt adaptacije izložbenog i prijemnog prostora galerije i muzeja	%	50	100		
			adaptacija izložbenog i prijemnog prostora galerije i muzeja	%		50	100	
		1.1.3. u dogovoru sa stručnim službama pronalaženje najpogodnijih načina za rješavanje problema čuvanja i odgovarajuće pohrane građe	dobiven i definiran prostor za muzejske čuvaonice	%	30	60	90	
		1.2. povećanje razine inventiranosti, istraženosti, obrade prezentacije, zaštite i očuvanja muzejske građe i spomeničke baštine	1.2.1. definiranje politike prikupljanja	objavljena Izjava o politici prikupljanja	%		100	
				izrađen plan prikupljanja (liste prioriteta za popune muzejskih zbirki)	%			100
	povećanje inventiranosti muzejske građe			%	10	20	30	
	1.2.2. uspostava praćenja zaduženja i realizacije u registraciji pojedinih zbirki i razine kvalitete dokumentacije		povećanje broja registriranih zbirki	%	30	60	90	
			revizija muzejske građe	%		100		
	1.2.3. izrada plana istraživanja (teren-ska, arhivska i druga)		izrađen plan istraživanja	%	50	100		
	1.2.4. izrada plana preventivne zaštite i restauracije muzejske građe		izrađen plan preventivne zaštite i restauracije muzejske građe s popisom prioriteta, financijskim pokazateljima i etapama realizacije	%	50	100		
	1.2.5. poticanje prezentacije obrađene građe kroz izdavačku djelatnost		nova izdanja u ediciji Katalozi i monografije i nova izdanja za djecu i mlade	kom	1	2	1	
	1.2.6. kvalitetna izložbena aktivnost (poticanje zajedničkih projekata i suradnje među odjelima koji će omogućiti učinkovitije korištenje ljudskih i financijskih potencijala)		stalni postav	postavljena stalna izložba Karlovac 1991.-1995.	%			100
				definirana i završena stalna izložba Oko Kupe i Korane	%	50	100	
				napravljena i prihvaćena muzeološka koncepcija GMK	%		100	
			povremene muzejske izložbe	iz fundusa	kom	1	1	
				u funkciji stalnog postava	kom		1	
				studijske informativne	kom			1
				tematske	kom			
			kompleksno-tematske		kom	1		
					kom	3	4	4
			povremene izložbe likovne umjetnosti	monografske	kom	2		1
	skupne retrospektivne	kom			1			
	tematske	kom						
pokretne izložbe		kom	1					
	didaktičke izložbe	kom	1	1	1			
1.2.7. intenziviranje aktivnosti oko očuvanja i prezentiranja nematerijalne baštine	stvaranje i razvijanje novih zbirki dokumentirane nematerijalne kulture karlovačkog kraja	%	5	10	15			

Opći cilj	Posebni cilj	Aktivnosti	Pokazatelj rezultata	Jedinica	Dinamika realizacije		
					2013.	2014.	2015.
1.3. postizanje statusa regionalnog muzeja	1.3.1. revizija sistematizacije radnih mjesta s obzirom na potrebe	1.3.1. revizija sistematizacije radnih mjesta s obzirom na potrebe	broj novozaposlenih osoba	kom	1	1	1
		1.3.2. poticanje cjeloživotnog obrazovanja i edukacije muzejskog osoblja	radionice, tečajevi, prezentacije, seminari za sve muzejske djelatnike	kom	1	1	1
			napredovanje u stručnim zvanjima i znanstvenim stupnjevima	kom	0	1	1
		1.3.3. praćenje ključnih zbivanja vezanih za struku kao i onih koja utječu na muzejski sektor	sudjelovanje na znanstvenim i stručnim skupovima s izlaganjem i bez njega	kom	7	7	7
1.4. upravljanje radnom uspješnosti	1.4.1. procjena potreba za adekvatno izvođenje radnih procesa	1.4.1. procjena potreba za adekvatno izvođenje radnih procesa	članstvo u ICOM-u	%	100	100	100
		izrađen Etički kodeks	%		100		
	1.4.2. zalaganje za uvođenje normativa i standarda u procjeni rada muzeja te uvođenja raznih oblika poticanja i motiviranja zaposlenika	1.4.2. zalaganje za uvođenje normativa i standarda u procjeni rada muzeja te uvođenja raznih oblika poticanja i motiviranja zaposlenika	izrađen Pravilnik o nagrađivanju	%			100
		1.4.3. poticanje procjene i samoprocjene rezultata rada	formiranje tima za kvalitetu i imenovanje vanjskih prijatelja Muzeja	%		100	
1.5. prepoznavanje potreba zajednice	1.5.1. analiziranje strukture posjetitelja u svrhu unapređivanja djelatnosti	1.5.1. analiziranje strukture posjetitelja u svrhu unapređivanja djelatnosti	usvojen godišnji plan i program sukladan Strateškom planu	%	100	100	100
		1.5.2. uvođenje edukativnih programa za ciljne skupine korisnika	uzvedeni integrirani sustav naplate i evidencije posjetitelja	%		100	
	1.5.3. osiguravanje pristupačnosti osobama s ograničenom pokretljivošću	1.5.3. osiguravanje pristupačnosti osobama s ograničenom pokretljivošću	napravljeni edukativni programi za ciljne skupine korisnika	kom	1	1	1
		1.5.4. razvijanje infrastrukture za posjetitelje	izrada arhitektonskog rješenja	kom	1		1
1.6. stvaranje dobre slike muzeja u javnosti	1.6.1. upotreba vizualnog identiteta u svakodnevnom radu GMK	1.6.1. upotreba vizualnog identiteta u svakodnevnom radu GMK	izvođenje	kom		1	
		1.6.2. jača marketinška aktivnost na stvaranju i promicanju identiteta muzeja, njegove vizualne i medijske prepoznatljivosti	formirani info-punktovi i odmorišta	kom	1		
	1.6.3. kvalitetna i intenzivna komunikacija s medijima, sponzorima i donatorima	1.6.3. kvalitetna i intenzivna komunikacija s medijima, sponzorima i donatorima	osmišljeni muzejski suvenir i organizirana prodaja	kom			1
		1.6.4. podizanje razine dostupnosti informacija o muzejskoj građi korisnicima	poticanje i sudjelovanje u javnoj raspravi o Starom gradu Dubovcu	kom	1		
1.6.4. podizanje razine dostupnosti informacija o muzejskoj građi korisnicima	1.6.4. podizanje razine dostupnosti informacija o muzejskoj građi korisnicima	1.6.4. podizanje razine dostupnosti informacija o muzejskoj građi korisnicima	poticanje i sudjelovanje u javnoj raspravi o Bosanskom magazinu	kom	1		
		1.6.1. upotreba vizualnog identiteta u svakodnevnom radu GMK	izrađen muzejski inventar s vizualnim identitetom	%	20	40	60
	1.6.2. jača marketinška aktivnost na stvaranju i promicanju identiteta muzeja, njegove vizualne i medijske prepoznatljivosti	1.6.2. jača marketinška aktivnost na stvaranju i promicanju identiteta muzeja, njegove vizualne i medijske prepoznatljivosti	izrađeni promotivni materijali i njihova distribucija	kom	1	1	1
		1.6.3. kvalitetna i intenzivna komunikacija s medijima, sponzorima i donatorima	veća zastupljenost u medijskom prostoru	%	5	10	15
1.6.4. podizanje razine dostupnosti informacija o muzejskoj građi korisnicima	1.6.4. podizanje razine dostupnosti informacija o muzejskoj građi korisnicima	1.6.4. podizanje razine dostupnosti informacija o muzejskoj građi korisnicima	povećan broj sponzorskih i donatorskih ugovora	kom	1	1	1
		1.6.4. podizanje razine dostupnosti informacija o muzejskoj građi korisnicima	uspostavljena jedinstvena terminologija sustava pretraživanja	%		5	10
1.6.4. podizanje razine dostupnosti informacija o muzejskoj građi korisnicima	1.6.4. podizanje razine dostupnosti informacija o muzejskoj građi korisnicima	1.6.4. podizanje razine dostupnosti informacija o muzejskoj građi korisnicima	promocija muzejske djelatnosti kroz muzejski časopis Glas	kom	1	1	1
		1.6.4. podizanje razine dostupnosti informacija o muzejskoj građi korisnicima	promocija muzejske djelatnosti kroz muzejski časopis Glas	kom	1	1	1

IZ SVEG GLASA

Opći cilj	Posebni cilj	Aktivnosti	Pokazatelj rezultata	Jedinica	Dinamika realizacije		
					2013.	2014.	2015.
	1.7. partnerstvo s drugim subjektima (kulturnim, obrazovnim, gospodarskim)	1.7.1. poboljšanje suradnje sa subjektima na čuvanju baštine karlovačkog kraja	definirani zajednički ciljevi i projekti	%	0	10	20
		1.7.2. sadržaji i programi za izvođenje zavičajne nastave u muzeju	izrada radnih listića povezanih s kurikulumom	kom	1	1	1
		1.7.3. uključivanje muzeja u aktivnosti kulturnog turizma koje su zacrtane i Nacionalnom strategijom razvoja selektivnih oblika turizma	suradnja s TZ i turističkim agencijama u programima zajedničkog oglašavanja i promocije na sajmovima	kom	0	1	1
			sudjelovanje na turističkim sajmovima	kom	1	1	1
			poticanje primjerenih kulturnih programa u prostorima muzeja (koncerti, predstave, promocije...)	kom	1	1	1
2. veća dostupnost kulturne baštine u digitalnom okruženju	2.1. uvođenje novih oblika komunikacije i novih medija u prezentaciji muzejske građe	2.1.1. kontinuirana nadogradnja informatičke opreme i nadogradnja muzejskih dokumentacijskih programa M++, S++ i uspostava K++	unesen revidirani bibliotečni fond u K++	%	10	100	
		2.1.2. digitalizacija zbirki	povećan broj digitaliziranih zbirki	%	10	15	20
		2.1.3. web-stranica i predstavljanje na internetu	kreirana web-stranica	%	100		
		2.1.4. publiciranje zbirki na elektroničkim medijima ili web-stranici muzeja	povećan broj zbirki na elektroničkim medijima i izbor iz zbirki na web-stranici muzeja	%	10	15	20
		2.1.5. osmišljavanje novih interaktivnih i animacijskih sadržaja za posjetitelje	uvedeni interaktivni sadržaj za posjetitelje	kom	1	1	1
3. poticanje institucionalne i izvaninstitucionalne međuregionalne i međunarodne suradnje	3.1. izgradnja mreže partnerstva i suradnja na izradi projekata	3.1.1. tuzemna međumuzejska suradnja	organizacija zajedničkih izložaba i ostalih projekata	kom	2	1	
			razmjena programa	kom		1	1
			suradnja u popunama fondusa trajnim posudbama građe	kom		1	
		3.1.2. međunarodna suradnja	zajednički projekti međunarodne suradnje	kom	1	1	1
			gostovanja samostalnih muzejskih projekata u inozemstvu	kom			1
			gostovanja međunarodnih projekata u muzeju	kom			
			sudjelovanje na europskim financijskim natječajima	kom	1	1	1

8. Praćenje i vrednovanje

Današnji trendovi razvoja i globalizacije potiču Muzej da u jedinstvenosti i kvaliteti onoga čime se bavi potvrđuje svoju djelotvornost i uspješnost, dakle, Muzej mora biti siguran da ono što radi radi dobro te da to može i dokazati. Zbog toga praćenje (monitoring) i vrednovanje (evaluacija) planiranih projekata (aktivnosti) pojedinaca, stručnih skupina, ali i same institucije te njezinih organizacijskih jedinica i njihovih rezultata po utvrđenom kriteriju ili standardu postaje iznimno važno za instituciju. Postupci praćenja i vrednovanja imaju važnu ulogu u osiguravanju učinkovitosti i trajne prilagođenosti Strateškog plana, u okolnostima koje se stalno mijenjaju. Svrha je praćenja i vrednovanja da se putem sustavnog ispitivanja omogući učinkovita i transparentna provedba Strateškog plana. Praćenje i vrednovanje koristit će se u svrhu učenja kako na vlastitim uspjesima tako i na vlastitim pogreškama, tj. na razumijevanje vlastitih uspjeha i neuspjeha u cilju odabiranja primjerenijih aktivnosti za promjene koje se žele postići, a sve kako bi se postigao kvalitetniji rad i jači društveni utjecaj Muzeja u zajednici.

Glavni ciljevi praćenja i vrednovanja jesu analiza i potvrda:

- stvaranja novog znanja - bolje razumijevanje o tome što funkcionira i u kojim uvjetima te kako poboljšati učinke različitih aktivnosti
- opravdanosti, relevantnosti i obuhvatnosti
 - provjerava se postoji li potreba za određenim programom
 - primjerenost projekata lokalnim potrebama (jesu li potrebe zajednice dobro procijenjene ili se povodilo za vlastitim potrebama)
 - jesu li obuhvaćene sve grupe korisnika koje imaju potrebu za projektom i njegovim rezultatom
 - koliko su aktivnosti i rezultati projekta bili dostupni svima kojima je projekt bio namijenjen
- učinkovitosti (efikasnosti), djelotvornosti (efikasnost), odgovornosti
 - učinkovito i adaptivno upravljanje provedbom projekta (kvalitetna provedba)
 - je li realizirano ono što stoji u projektu da će se realizirati (ciljevi i očekivani rezultati)

- popis i analiza provedenih aktivnosti (jesu li provedene aktivnosti u skladu s postavljenim općim i posebnim ciljevima)
- analiza direktnih rezultata i širi utjecaj rezultata (kako rezultati pridonose općem i posebnom cilju, imaju li širi održivi društveni utjecaj - potporu različitih skupina korisnika)
- koriste li se resursi na najbolji način
- opravdavaju li postignuti rezultati uložena sredstva (novac, vrijeme, znanje, napor)

Stoga za uspješnu provedbu Strateškog plana treba razraditi načine praćenja i vrednovanja, tj. kako da se:

- definiraju aktivnosti za kontinuirano praćenje provedbe Strateškog plana
- definiraju i osiguraju relevantni, mjerljivi, jasni pokazatelji praćenja i vrednovanja provedbe Strateškog plana (ostvarivanje mjera i projekata, sposobnost nositelja da upravlja projektom i dr.)
- utvrdi metodologija i osigura izrada godišnjeg izvješća (rezultati i učinci projekata s obzirom na korištena sredstva)
- standardiziraju obrasci koji dokumentiraju primjenu procedure (upitnici, formulari za evaluaciju, izvještajni formulari)
- osigura da se s rezultatima vrednovanja Strateškog plana upoznaju i koriste svi ključni nositelji i dionici u procesu provedbe
- provede godišnja ocjena napretka u provedbi Strategije, koju treba izraditi prije utvrđivanja proračuna i financijskih planova za iduću godinu.

Kako kvantitativni odnosno brojčani pokazatelji temeljeni isključivo na statistici ne daju potpunu sliku o uspješnosti muzeja, tj. ne donose informacije o izravnom utjecaju usluga muzeja na okolinu, trebaju se pri vrednovanju uspješnosti muzeja uzeti u obzir kvalitativni podaci koji se prikupljaju od korisnika, kojima bi se utvrdilo ispunjavanje ciljeva u odnosu prema posjetiteljima/korisnicima usluga i stupanj njihovog zadovoljstva (putem intervjua, upitnika, evaluacijskih formulara i anketa te povećanja broja posjetitelja/korisnika, a posebno povećanja broja redovitih/repetitivnih korisnika).

Strateški plan je razvojni plan podložan reviziji i izmjenama.

Nadzor nad provođenjem Strateškog plana i njegovu reviziju obavlja ravnatelj i Upravno vijeće. Revizija može biti redovita i izvanredna.

Redovita revizija obavlja se svake tri godine, a izvanredna kada se pojavi potreba zbog promjene:

- zakonskih i podzakonskih propisa ili općih akata muzeja
- kadrovskih, tehničkih ili tehnoloških uvjeta
- drugih okolnosti koje opravdavaju reviziju (ključne promjene u drugim sektorima koje imaju utjecaj na provedbu Strateškog plana).

U slučaju kad nije potrebno provoditi izmjene nakon redovite revizije, u tekst se unosi naznaka o obavljenoj redovitoj reviziji uz datum i potpis. Izmjene nakon redovite i izvanredne revizije unose se u tekst, kao i naznaka o obavljenoj reviziji uz datum i potpis.

Upravno vijeće Gradskog muzeja Karlovac
Predsjednica:
Nada Eleta, prof.

PODIZANJE RAZINE SVIJESTI O ZNAČAJU ZVIJEZDE KAO KULTURNE BAŠTINE I „POLUGE“ ZA GOSPODARSKI RAZVOJ KARLOVCA

MARINA GRČIĆ, GRAD KARLOVAC, UPRAVNI ODJEL ZA PODUZETNIŠTVO I POLJOPRIVREDU

Uvod

Očuvanje i oživljavanje karlovačke Zvijezde je trajni imperativ Grada Karlovca, njegovih stanovnika, lokalnih vlasti i stručnjaka koji skrbe o kulturnoj baštini. Značenje pojma „karlovačka Zvijezda“ svatko doživljava na svoj način, što često dovodi do nesporazuma prigodom rasprava i donošenja odluka o očuvanju i obnovi Zvijezde. Rasprave o Zvijezdi najčešće uključuju velik broj dionika, bilo stručnjaka bilo običnih građana. Postupci, odluke i zahvati su isprepleteni vremenski, a nalaze se u nadležnosti različitih ustanova, lokalnih i državnih tijela. Što je, dakle, Zvijezda: fortifikacijski sustav, parkovi i perivoji, oronule i napuštene kuće, nedostatna komunalna infrastruktura, idealna utvrda-grad, neprocjenjiva kulturna baština, spomenik vojne arhitekture, trgovačko i upravno središte grada?

Obraćajući se širokom krugu čitatelja, Grad Karlovac je proljetos na svojim službenim stranicama ponudio kratke odgovore na neka od osnovnih pitanja o Zvijezdi, kao prilog unaprijeđenju svijesti o kulturno-graditeljskim vrijednostima koje čine platformu za razvoj.

„Zvijezda je naziv za najstariji i središnji dio grada Karlovca, tzv. karlovačku tvrđavu, koja je izgrađena u 16. stoljeću kao renesansni fortifikacijski sustav karakterističnog šesterokrakog oblika. Taj zvjezdoliki tvrđavski prostor geometrijski pravilnih i proporcionalnih ulica i trgova omeđen je sa šest peterostraničnih bastiona spojenih zemljanim bedemima (kurtinama) koje s vanjske strane prati tvrđavska graba (šanac) i koso položeni vanjski zemljani nasip (glasija) koji omogućava dobru obrambenu kontrolu ispred tvrđave. Takav sustav gradnje bio je izraz najviših fortifikacijskih zamisli onoga vremena, a odgova-

rao je tadašnjoj ratnoj strategiji u kojoj je dominiralo kratkometno topništvo.

Rodoslovlje zvjezdolikih gradova, unutar kojeg Karlovac čini prvu veliku novogradnju, složenije je no što se to može razabrati iz navođenja obrambenih funkcija. U njemu je sadržana i ideja ‘idealnoga grada’ talijanske renesanse pa se od početka računa i na značajni urbanistički potencijal kojeg omogućuje pravokutni raster ulica, trgova i blokova. To odgovara i ondašnjoj strateškoj misli, pa utvrđivanje i urbanizacija idu zajedno. Zvijezda predstavlja jedinstveni povijesni i urbani prostor i do danas je zaštitni znak grada Karlovca.”

Opis problema

Opazanje i poimanje spomeničkog kompleksa koji se i sam sastoji od pojedinačnih spomenika je prilično zahtjevno. Najznačajniju kulturnu vrijednost grada Karlovca, Zvijezdu, nije moguće dotaknuti i sagledati, o čemu svjedoče i reakcije javnosti na propadanje cjeline odnosno zgrada koje ju sačinjavaju. Javnost će uvijek reagirati kad neki izdvojeni spomenik ili građevina propada, ali propadanje Zvijezde kao cjeline koja propada teško je doživjeti, prizvati u svijest. Ništa manje nisu kompleksni ni problemi s kojima se Zvijezda suočava, kao što su neriješena vlasnička pitanja, disperzija financijskih sredstava za uređenje gradske jezgre, visoki rizici za povrat investicija. Lokalna zajednica i institucije trebaju kvalitetnu i pristupačnu bazu podataka o baštini, kao i s njome povezana upravljačka znanja i metodološke alate.

Iskustva drugih gradova pokazuju da je za zaštitu, očuvanje i gospodarsko oživljavanje Zvijezde potrebno kon-

tinuirano razvijati svijest o odgovornosti prema baštini te društvene navike vlasnika građevina.

Većina navedenih problema dodatno je pojačana posljedicama Domovinskog rata, koji je gradu kao i samoj Zvijezdi nanio mnoga razaranja. Većina povijesnih građevina bila je oštećena, a neke od njih i u potpunosti razorene. Procjenjuje se da je više od 60% građevina, ulica i trgovina unutar povijesne gradske jezgre bilo oštećeno tijekom tog razdoblja. Nadalje, u svega 20-ak godina broj stanovnika je s 5000 pao na 900, što očito upozorava na problem napuštanja Zvijezde.

Zvijezda se prostire na površini od oko 35 ha, a „zeleni dio“, parkovi i perivoji koji krase nekadašnju glasilju, šančeve, bedeme i bastione, čini oko 25% površine. Povijesna jezgra podijeljena je na 25 pravilnih blokova (insula) unutar kojih se danas nalaze 203 kuće i 15 dvorišnih zgrada, ukupne stambene površine oko 4 ha (izuzete su građevine javne i sakralne namjene). Gotovo sve objekte obilježava kulturna i stilska slojevitost.

Broj stanovnika Zvijezde i njihovu strukturu moguće je samo posredno odrediti i analizirati. Polazeći od saznanja o povijesnom planiranju površine tvrđava u odnosu na broj stanovnika (vojnika i civila zajedno), vidljivo je da površina Zvijezde od 43 200 čhv omogućava smještaj 4320 stanovnika, što iznosi 10 čhv (18,91 m²) po čovjeku. Krajem 18. stoljeća u Zvijezdi je živjelo oko 2700 stanovnika, a početkom 20. oko 13 000 stanovnika. Širenjem grada izvan utvrđenog perimetra, teže je odvojeno pratiti broj i strukturu stanovništva u Zvijezdi.

U novije vrijeme podaci o broju stanovnika, veličini domaćinstava i ukupnom stambenom prostoru prikupljani su iz službene evidencije o plaćanju komunalne naknade (vidi tablicu). Broj domaćinstava je približno jednak posljednjih desetak godina. Međutim, povećava se broj domaćinstava bez članova, odnosno povećava se broj praznih stanova. Prema podacima iz 2011. čak je 33,8% stanova u Zvijezdi bez stanovnika, a čak 46 domaćinstava odnosno 74 osobe (8%) koje žive u Zvijezdi su korisnici Programa socijalne pomoći.

Unutar Zvijezde postoje sve vrste i oblici vlasništva: privatno vlasništvo, državno vlasništvo, gradsko vlasništvo, crkveno

vlasništvo i mješovito vlasništvo. Od 2008. do 2011. godine u katastarskoj općini Karlovac 2 izvršena je reambulacija odnosno obnova zemljišne knjige, u cilju usklađivanja katastarskog, zemljišnoknjižnog i stvarnog stanja. Podaci su od sredine listopada 2011. dostupni na internetu te je počela izrada nove karte vlasničke strukture.

Premda Grad Karlovac ovdje nema stambenog prostora u svojem vlasništvu, korisnik je stanova koji će, nakon završetka pravnog postupka, pripasti ili bivšim vlasnicima ili Republici Hrvatskoj.

Osnovni podaci o stanovništvu u Zvijezdi prema službenoj evidenciji o plaćanju komunalne naknade (izvor Inkasator d.o.o.)

Godina	2007.	2011.
Broj stanovnika u Zvijezdi	972	939
Broj domaćinstava u Zvijezdi	744	730
Broj domaćinstava/stanova bez prijavljenog člana	254 (34,1%)	223 (33,8%)
Broj samačkih domaćinstava	223	236
Samačka domaćinstva (%)	45,5	32,3
Prosječan broj stanovnika po domaćinstvu	1,9 1,3*	1,9 1,3*
Domaćinstva s 4 i više članova (%)	13,0	7,4
Stanovnici Zvijezde koji žive u Radićevoj ulici (%)	31,2	34,8

* ukupan broj stanovnika/broj domaćinstava uključivo domaćinstva bez prijavljenog člana

Stavovi građana Karlovca, stanovnika susjednih regija i Hrvatske o Zvijezdi

Stavovi građana Karlovca, stanovnika susjednih regija i drugih dijelova Hrvatske o Zvijezdi sustavno su ispitani u okviru izrade studije „Brand grada Karlovca“. Ovdje navodimo samo najznačajnije zaključke tog istraživanja. Istraživanje metodom osobnog intervjua provedeno je na uzorku od 600 ispitanika starijih od 18 godina u njihovim kućanstvima. Također je identificirana skupina od 32 istaknute osobe iz karlovačkog društvenog života koje su svojim promišljanjima dale znatan doprinos određivanju identiteta svojega grada. Samo 34% građana smatra da je Zvijezda najvažnija znamenitost Karlovca.

To mišljenje zastupa 42% visokoobrazovanih građana i 24% građana koji imaju osnovnoškolsko obrazovanje.

Samo 7% građana smatra Zvijezdu važnom za izgradnju identiteta Karlovca, a u pojedinim dobnim skupinama i ovisno o stupnju obrazovanja njihov je udio čak i manji. Posredno to znači da građani ne vide budućnost Zvijezde, ne prepoznaju njezine potencijale niti smatraju da upravo Zvijezda može u sadašnjem gospodarskom trenutku biti jedna od „poluga“ za ukupni razvoj grada. Samo 5% stanovnika Karlovačke županije odabralo je Zvijezdu kao simbol Karlovca. Stanovnici ostalih dijelova Hrvatske, naši potencijalni posjetitelji, povezuju Karlovac s rijekama i pivom, a Zvijezdu uopće ne spominju.

Aktivnosti podizanja razine svijesti o značaju Zvijezde

Početna analiza dionika je napravljena u okviru prethodnih projekata i studija koje su provele pojedine radne grupe i odbori. Projekti su obuhvatili stanovništvo grada i županije, susjednih regija u Hrvatskoj i susjednim zemljama te međunarodne stručne krugove. Ciljane aktivnosti su osmišljene za različite dobne skupine u Karlovcu, međunarodnu stručnu zajednicu te za suradnju sa sličnim europskim gradovima. U suglasju s aktivnostima Grada zapaženi su i naponi udruga, ustanova i pojedinaca koji podižu razinu svijesti o značaju Zvijezde u svjetskim razmjerima. Za svaku od navedenih grupa osmišljene su ciljane aktivnosti, a neki od projekata su već i počeli. Ovdje ćemo samo ukratko navesti najvažnije započete aktivnosti.

Zvijezda na webu je projekt Grada Karlovca koji je počeo u studenom 2011. godine s ciljem podizanja razine svijesti o kulturno-povijesnom značaju Zvijezde kod opće i stručno-znanstvene javnosti. Informacije koje su bile ponuđene na službenim mrežnim stranicama Grada i na mrežnim stranicama drugih gradskih subjekata bile su veoma oskudne, što je zahtijevalo dopune i izmjene. Također, Zvijezda nije prikladno predstavljena u tekstu o Karlovcu na Wikipediji, a uopće se ne spominje na važnijim mrežnim stranicama koje obrađuju povijest vojne arhitekture, utvrđene idealne gradove i sličnu tematiku.

Odlučeno je da se u početnoj fazi pripreme stručni sadržaji o Zvijezdi na način prikladan za objavu na mrežnim stranicama Grada Karlovca. Radnu grupu za pripremu sadržaja sačinjavali su dr. sc. Milan Kruhek, Draženka Polović, prof., Igor Čulig, prof., mr. sc. Marina Grčić i Maja Purgar Ivka, dipl. politolog. Priređene su povjesnica i kronologija koje iznose najvažnije događaje i prekretnice u razvoju Karlovca od 1579. pa do 2000. godine. Također, priređeno je osam digitalnih reprodukcija povijesnih planova (zahvaljujući mr. sc. Zvonimiru Gerberu), koje se mogu detaljno pregledavati. Načinjen je četverojezični pojmovnik elemenata utvrđenog graditeljstva, opremljen slikovnim prikazima. Literatura je razvrstana za potrebe šire i stručne javnosti. Uz vijesti o aktivnostima u Zvijezdi, postavljena je i 3D animacija koju je prema planu s početka 19. stoljeća izradio Geodetski fakultet.

U sljedećoj fazi je predviđeno postaviti poveznice na mrežne stranice gradskih ustanova i tvrtki te partnera Grada Karlovca. Također treba pisati za Wikipediju, i to na tematskim područjima kao što su: vojna arhitektura, idealni gradovi, bastionske utvrde i slično. Istovrsni sadržaji bit će ponuđeni za objavu i drugim relevantnim stranicama s različitih jezičnih područja (isprva na engleskom, njemačkom i talijanskom).

Fort, britanski godišnjak posvećen utvrdbenoj baštini. Godine 2010. izlazi članak Johna Harrisa „Karlovac: idealni renesansni grad u Središnjoj Europi“. U njemu je reproduciran i plan Karlovca iz fundusa GMK (KP-255, 1818.)

Prisutnost karlovačke Zvijezde na internetu treba graditi sustavno, znanstveno i stručno utemeljeno. Kao jedan od rezultata pokrenutih aktivnosti očekuje se povećani broj stručno-znanstveno utemeljenih tekstova o Zvijezdi, kao i uspostavljena suradnja s drugim gradovima, mrežama, udrugama i fakultetima koji se bave vojnom arhitekturom, utvrđenim gradovima, renesansnom kulturnom baštinom... Naravno, povećana prisutnost jača i turistički potencijal. Zvijezda u školi je projekt koji provodi Grad Karlovac uz podršku Karlovačke županije, a u suradnji s osnovnim i srednjim školama. Projekt je počeo u svibnju 2011. godine nizom prezentacija za ravnatelje, učitelje i stručne suradnike, kao poticaj da se sadržaji vezani uz Zvijezdu više i češće uključe u redovitu nastavu te da budu poveznica školskih projekata, takozvanih „otvorenih dana“ i drugih naprednih oblika nastave usmjerenih na učenička postignuća.

Zvijezda je tematski uključena u redovitu nastavu u osnovnoj školi kroz nastavnu cjelinu „Zavičaj“. Sve ostalo ovisi o interesu nastavnika i njihovoj procjeni kako Zvijezdu koristiti kao motiv i temu u različitim predmetima, projektnoj i integriranoj nastavi, kao i u radu s različitim dobnim skupinama.

Specifični cilj projekta „Zvijezda u školi“ je zastupljenost Zvijezde u nastavi svih predmeta i uz uporabu suvremenih metoda, za svaku osnovnoškolsku i srednjoškolsku dobnu skupinu. Ideja projekta se ukratko može iznijeti kao kralatica „Svaki učenik svake godine u svakom će predmetu naučiti nešto novo o Zvijezdi, samostalno će istraživati i posjetiti Zvijezdu“.

Već u jesen 2011. Zvijezda je nakratko oživjela, prepuna malih šetača, učenika koji ondje provode satove matematike, uče orijentaciju u prostoru i crtaju karte, posjećuju Gradski muzej i Sakralnu zbirku Franjevačkog samostana. Učeci o povijesti svojega grada, oživljavaju njegovu sadašnjost. Aktivnosti traju tijekom cijele nastavne godine, a postignuća su u nekoliko navrata predstavljena javnosti. Tako je OŠ Dubovac u suradnji s filmskim klubom snimila film o svojem istraživanju Zvijezde, a i druge su škole na svoj način pokazale originalnost i kvalitetu. Projekt „Zvijezda u školi“ je predstavljen na nekoliko nacionalnih i međunarodnih skupova učitelja i stručnih suradnika te

je uvijek pozdravljen kao izniman doprinos unapređenju odgojno-obrazovnog procesa. Pri tome je tema „Zvijezda“ zajednički nazivnik za primjenu metoda učenja i poučavanja koje su usmjerene na učenike i njihova postignuća, a ne samo na usvajanje sadržaja. Naime, istražujući kulturno-povijesnu baštinu mladi uče postavljati pitanja i hipoteze, uče planirati, raditi na terenu i raditi timski. Njihove aktivnosti se nastavljaju i u ovoj školskoj godini, a planira se priprema i izdavanje priručnika za učitelje koji povezuje temu Zvijezde i suvremene nastavne metode.

U okviru programa Zvijezda znanja planira se uspostava nagrade za disertacije i znanstvene radove, kao poticaj studentima i znanstvenicima za daljnja istraživanja vezana uz tu temu.

Umrežavanje i partnerstvo s drugim gradovima i institucijama

Grad Karlovac je jedan od osnivača Europske mreže utvrđenih idealnih gradova. “Program partnerstva i suradnje” osmišljen je na Prvoj konferenciji, održanoj u kolovozu 2011. u Daugavpilsu u Latviji. Deklaraciju o suradnji potpisalo je osam gradova. Daljnje aktivnosti dogovorene su na sljedećim područjima:

- zaštita, očuvanje i obnova spomenika i postizanje statusa kulturne baštine
- obrambena arhitektura i prirodni krajolik kao sastavni dio integralnog razvoja grada
- prikladna namjena obrambene arhitekture i prirodnog okoliša
- kvalitetno gospodarsko korištenje spomenika kulture, financiranje i upravljanje
- razvoj tržišne marke (branda), uspješna promidžba, trženje, turističko i gospodarsko
- korištenje
- istraživanje i europska znanstvena suradnja

Idealni utvrđeni gradovi kao što je povijesni Karlovac predstavljaju jedinstvenu kulturnu baštinu u Europi. U sličnim su uvjetima razvijali svoj identitet, imaju zajedničke probleme i interese. Ovo je također i platforma za njihovu suradnju pa je konferencija koja je održana u Karlovcu od 15. do 16. svibnja u organizaciji Grada

Karlovca i ECCOFORT-a (European Cooperation Centre of Fortified Heritage) usmjerena cilju pripreme zajedničkih projekata za prijave na europske natječaje. Uz karlovačke predstavnike, sudionici konferencije bili su: predsjednik ECCOFORT-a Roder Hartmunt i znanstveni suradnik Hans Rudolf Neumann, predstavnici gradova Palmanove (Italija), Jaromera s tvrđavom Josefov (Češka), Stona i Slavenskog Broda. Prisustvovao je također i predsjednik Nacionalne udruge za fortifikacije Stjepan Lončarić. Svoj doprinos diskusiji i zaključcima konferencije dopisno su dali gradovi Zamość (Poljska) i Alba Iulia (Rumunjska). Nakon razmjene iskustava utvrđeno je nekoliko projektnih područja koja su zanimljiva svim članovima mreže, a okvirno su postavljeni zadaci za organizaciju iduće konferencije. Na konferenciji je također razmatran problem povijesne situacije gradova i organizacije modernog načina života te mogućnosti zajedničke prijave na listu UNESCO-a. Problemi su zajednički i traže suradnju gradova, prijenos znanja i iskustva te umrežavanje utvrđenih idealnih gradova.

Prihvaćen je prijedlog Grada Karlovca da se kao tematsko područje uključi i podizanje razine svijesti građana u odnosu na povijesni, kulturni i gospodarski značaj fortifikacijske arhitekture.

Građani idealnih utvrđenih gradova promoviraju europska građanska prava

Grad Karlovac je u ulozi nositelja projekta pripremio projektni prijedlog pod nazivom „Građani idealnih utvrđenih gradova promoviraju europska građanska prava (Citizens of fortified cities promote European Citizenship)“ za natječaj programa „Europa za građane“. Partneri u projektu su: Slavonski Brod i Ston (Hrvatska), Zamość i Kostrzyn na Odri (Poljska), Daugavpils (Latvija), Jaromer (Češka), Palmanova (Italija) i Udruga za interkomunikacijski razvoj koja predstavlja grad Alba Iuliu (Rumunjska). Opći cilj projekta je pridonijeti razvoju europskog identiteta utemeljenog na zajedničkim vrijednostima, povijesti i kulturi. Specifični cilj projekta je razviti partnerstvo idealnih utvrđenih gradova i njihovih građana kako bi se potaknulo razumijevanje europskog građanstva kroz transfer znanja i razmjenu iskustva. Ciljne skupine su stručnjaci kulturnih i obrazovnih ustanova i lokalne uprave iz prijateljskih gradova. Planirani rezultati su:

uspostavljena mreža idealnih utvrđenih gradova, organizirano najmanje šest zajedničkih događanja i radionica, priređeni komunikacijski alati (1 DVD, 1 mrežna stranica, publikacije).

Aktivnosti Karlovca u okviru Hrvatske udruge povijesnih gradova

Grad Karlovac je i član Hrvatske udruge povijesnih gradova, stoga je ove godine sudjelovao u radu Međunarodne konferencije koja je održana 4. i 5. listopada 2012. u Dubrovniku u organizaciji Grada Dubrovnika, udruge Heritage Europe, Hrvatske udruge povijesnih gradova, Turske udruge povijesnih gradova i Vijeća Europe. Konferenciju su podržali OWHC, MedCities, UNESCO Venice Office, UNDP Zagreb, Hrvatska sekcija ECOVAST-a te IMO Zagreb.

Udruga povijesnih gradova Hrvatske je osnovana u rujnu 2010. godine i danas okuplja 19 gradova. Karlovac je jedan od osnivača, a gradonačelnik Damir Jelić je zamjenik predsjednika Udruge. Karlovac je na konferenciji predstavio aktivnosti na očuvanju i oživljavanju Zvijezde te projekte vezane uz podizanje razine svijesti građanstva. Poseban naglasak je postavljen na održiv, promišljen i inovativan razvoj povijesnih gradova, sukladno specifičnim ciljevima konferencije odnosno nove strategije Europske unije za razdoblje od 2013. do 2020. godine. Prema tim će ciljevima, naravno, biti raspodijeljeni i europski fondovi kao glavni izvor financiranja europskih povijesnih gradova. Konferencija je bila prilika da se, uz razmjenu iskustava, potraže najbolja rješenja za održivi razvoj povijesnih gradova.

Zaključak

Polazeći od problema neprepoznavanja kulturno-povijesnog i gospodarskog značaja Zvijezde na nacionalnoj i lokalnoj razini, načinjen je programski okvir za podizanje razine svijesti o ovim zanemarenim vrijednostima. Građani Karlovca su baštinili kulturni spomenik od svjetskog značenja, izvorište svojega identiteta i svjedočanstvo svojega trajanja, ali također i prvorazredni resurs za gospodarski razvoj. Zaštita, obnova i gospodarsko korištenje Zvijezde iziskuju razumijevanje svih građana, čak i odricanje i odstupanje od nekih osobnih planova i interesa, kako bi u konačnici svi bili na dobiti. Na putu razvoja potrebno je vrijeme, znanje, znanstveni pristup, dovoljno financijskih sredstva, ali i želja i odaziv svih stanovnika jer će u protivnome naša baština i dalje propadati.

KONFERENCIJA MEĐUNARODNOG SAVEZA ZA UTVRDE (INTERNATIONAL FORTRES COUNCIL) U KARLOVCU

VESNA BALTA, PREDSDJEDNICA NADZORNOG ODBORA NACIONALNE UDRUGE ZA FORTIFIKACIJE,
KOORDINATOR MEĐUNARODNOG SKUPA IFC 2011.

Dana 14. i 15. listopada 2011., u organizaciji Nacionalne udruge za fortifikacije (NUF), u Karlovcu je održana godišnja skupština IFC-a, Saveza nacionalnih udruga za povijesne utvrde čije su članice iz zemalja EU-a (Belgija, Češka, Francuska, Njemačka, Luksemburg, Nizozemska, Švicarska, Velika Britanija, Hrvatska) i SAD. Prema pravilima, kontakti i suradnja s IFC-om odvijaju se preko krovnih udruga pojedinih zemalja, kakva je i NUF. Svake jeseni u drugome europskome gradu, godišnje skupštine su se dosada održale u Utrechtu, Londonu i Parizu, prethodnije dvije u Pragu (2009.) i Ženevi (2010.). Praški susret bio je i prvo službeno predstavljanje Karlovca u uskom, ali utjecajnom krugu predstavnika IFC-a, a lanjski karlovački susret obuhvatio je i studijski razgled karlovačke Zvijezde i njezine okolice, osobito spomenika i lokaliteta uključenih u zajednički sustav obrane. Dana 15. listopada posjećen je i Slavonski Brod, obnova čije tvrđave je i potaknula osnivanje NUF-a. Naime, na taj je način (posve besplatno!) uspostavljen dotok stručnog znanja iz inozemstva, premda je široj javnosti i danas uglavnom nepoznato koliko je, recimo, spomenutoj slavonskoj tvrđavi koristilo iskustvo stečeno obnovom i održavanjem nizozemskih tvrđava.

Prisutan i u Karlovcu, osnivač IFC-a je sadašnji počasni generalni sekretar, gospodin Carlos Scheltema iz Naardena u Nizozemskoj, utvrđenog grada čiji je preporod i on sam potaknuo prije nekoliko desetljeća. Nadležan je za povijesne fortifikacijske utvrde pri međunarodnoj UNESCO-voj komisiji, što uključuje i upis na listu svjetske baštine. Dosađ je rukovodio upisom francuskog prstena utvrđenih gradova, što ih je projektirao glasoviti graditelj utvrda Vauban, a trenutačno radi na upisu povijesnih gradova Belgije i Nizozemske. Također, sudionici karlovačke skupštine bili

su general u miru C. Neisingh i general u miru E. Westerhuis iz Nizozemske (koji je također bio savjetnik MORH-a za približavanje Hrvatske NATO-u) te general u miru L. Fellay iz Švicarske. Ostali sudionici pak djeluju u stručnim organizacijama za povijesne utvrde pojedinih europskih zemalja, kao nositelji zaklada i slično.

Godišnja skupština održana je prostoru Gradskog muzeja Karlovac, a konferencija za tisak u prostoru Hrvatske gospodarske komore. Govorili su: A. Theisen, potpredsjednica IFC-a; V. Rajković, načelnica Odjela za zaštitu turističke resursne osnove i održivi razvitak iz Ministarstva turizma; A. Tomašević, general iz Zapovjedništva kopnene vojske RH; D. Furdek, generalni tajnik Hrvatske gospodarske komore u Karlovcu; M. Grčić, savjetnica za europske integracije iz Grada Karlovca; S. Lončarić, predsjednik NUF-a i Z. Mavar iz Ministarstva kulture RH. Osim lokalnih i nacionalnih medija, na skupu je bio i urednik stručnog časopisa „Fort“ iz Londona, John Harris.

Prisutnost IFC-a jača hrvatske odnosno karlovačke pozicije za obnavljanje fortifikacijskih objekata i njihovu upotrebu u kulturnom turizmu, i to u trenutku kada ni na nacionalnoj razini nije dovoljno prepoznata važnost utvrđenog nasljeđa. Na spomenutoj konferenciji za tisak nadležnim ministarstvima Republike Hrvatske je uručeno takozvano „Pismo zabrinutosti“ (Letter of Concern, dostupno na mrežnim stranicama www.nuf.hr). Ovo pismo upućuje međunarodni skup stručnjaka u okolnostima ekonomske krize koja pogađa Europu. Naime, vlade europskih država prisiljene su smanjiti javne investicije, pa time i financijsku osnovu održavanja utvrdbene arhitekture. Premda postoji razumijevanje za takve poteze, istaknuto je da vode do degradacije kulturnih dobara diljem Europe, što će pak,

u konačnici, rezultirati većim troškovima održavanja. Spomenuto pismo je u ovoj i prošloj godini predano i ministarstvima drugih europskih zemalja, a već je potaknulo i neke stručne skupove. Također, na konferenciji je istaknut multidisciplinarni pristup problemu oživljavanja utvrda: danas je utvrde potrebno „osvajati“ u smislu njihovog potencijalnog urbaniteta i korištenja od strane šire javnosti. Naravno, pritom je teško uskladiti interese vrlo raznolikih dionika, ali je svakako nužno i zahtijeva djelovanje stručnjaka raznorodnih zvanja. Uostalom, u ratnim je vremenima vojno-inženjersko graditeljstvo vrlo brzo usvajalo učinkovite inovacije bez obzira na to otkuda potjecale: na sličan način, i danas su dragocjena znanja eksperata prisutna u našem širem okruženju.

Sudionici skupa IFC-a u Karlovcu

Hrvatska ima vrlo velika područja s povijesnom utvrđenom arhitekturom, a time i puno izazova i pitanja oko njezine namjene i održavanja. Dobrodošle su međunarodne usporedbe koje i te kako pokazuju da je nepokretna povijesna baština u Hrvatskoj gotovo sva utvrđena, dok je europski prosjek baštine civilne namjene daleko veći. Pristup utvrđenoj arhitekturi uklapa se u model brownfield aktivnosti, koje sve brže rastu i u posljednjih su dvadeset godina od rubnih postale vodećima. Europa se, naime, suočila s činjenicom da više ne smije trošiti svoje poljoprivredno zemljište i svoj prirodni okoliš za novu izgradnju jer treba čuvati resurse za proizvodnju hrane i biogoriva,

kao i za kvalitetu zraka. Nastao je niz novih tvrtki i ustanova koje se bave tim problemima, a novi su parametri razvoja potvrđeni međunarodnim protokolima. Istovremeno, Europa je dosegla svoju kvantitativnu granicu rasta, a nastavlja rasti u kvaliteti i sofisticiranim tehnologijama. To znači da se već izgrađen prostor stalno preađuje u smjeru održivog razvoja pa valja usklađivati energetske učinkovitost, zadovoljavanje najnovijih funkcija sve zahtjevnijeg stanovništva i čuvanje posebnosti identiteta kroz čuvanje spomeničke baštine. Nadalje, inovativno i koordinirano djelovanje raznorodnih struka u velikoj mjeri potiče i provodi civilni sektor, kao nadopunu državnoj upravi. Iz takvog se stava nadala i platforma za organiziranje ovogodišnjeg skupa IFC-a, koji je i sam udruga građana čiji istaknuti članovi djeluju i u sastavu UNESCO-a.

U usporedbi s prosjekom EU-a Hrvatska ima bržu stopu smanjenja stanovništva i neusporedivo manje iskustvo u brownfield investicijama. Dapače, na tom je području zamjetan otpor stručnih krugova povezanih s kulturnom baštinom, premda bi u jednoj zemlji usmjerenoj na turizam, koja pritom ističe čistoću svoje prirode i vrijednost svoje graditeljske baštine, upravo brownfield sektor trebao biti presudan! Karlovačka zvijezda je neprijeporno veliki potencijal, prepoznat još sredinom prošlog stoljeća od strane Instituta za povijest umjetnosti pod ravnanjem Milana Preloga. Institut je pokrenuo inicijativu za obnovu Zvijezde, i to nakon što je uspješno dovršen projekt obnove povijesnog Dubrovnika. Rezultat onovremenog interesa sadržan je u vrlo opsežnoj dokumentaciji koja je 1979. godine predana Gradu Karlovcu na korištenje, a osnovan je i lokalni konzervatorski odjel.

Stručni obilazak je bio organiziran i za tvrđavu Slavonki Brod, gdje je već uređena površina veličine dubrovačke jezgre, i to primarno konzervatorsko-restauratorskom obnovom. Uz održavanje i popravke, osmišljeno je i građenje za nove sadržaje. Kao ogledni, pa i uzorni projekt, Slavonki Brod ima edukacijsko značenje za stručnu, također i širu javnost.

Iduće godine skupština će se održati u Luksemburgu.

BOSANSKI MAGAZIN I BASTION SV. JOSIPA

IGOR ČULIG

Fotografije Zvonimir Gerber

Tkivo unutarnjeg prostora karlovačke Zvijezde definiraju velike vojne građevine: vojarna i arsenal na paradnom (Jelačićevom) trgu, zgrada generalata (odnosno vojnog učilišta) na Strossmayerovom trgu te vojna bolnica u Karasovoj ulici. Premda današnji Karlovčani ove zgrade, nastale većinom u 18. stoljeću, uglavnom ne pamte po njihovim povijesnim namjenama, a one same, osim one koja danas udomljuje karlovačko veleučilište, još uvijek nemaju nikakvu funkciju pa vremenskim prilikama odolijevaju najviše zbog svoje robusne građe, postoji jedna čak i manje poznata zgrada vojne namjene, budući da je donedavno bila posve nedostupna javnosti.

Riječ je o takozvanom Bosanskom magazinu, koji je sagrađen 1850. godine kao artiljerijsko skladište, što je u velikoj mjeri i ostao, sve dok ga MORH nije 2010. godine predao na uporabu Gradu Karlovcu, koji ga je pak iduće godine stavio na raspolaganje Gradskom muzeju kao perspektivnu čuvaonicu. Premda su postojeći uvjeti bili nezadovoljavajući, misao vodilja o neprekinutoj vojno-skladišnoj uporabi ponajviše je korespondirala sa zamisli o takozvanoj „studijskoj čuvaonici“, što podrazumijeva zbrinjavanje građe (koja je u ovom slučaju tematski povezana s lokacijom), a otvorena je posjetiteljima, što također proizlazi iz prepoznavanja visoke vrijednosti same zgrade.

U slučaju Bosanskog magazina, vrednovanje građevine je posve nerazdvojno od lokacije same, odnosno bastionskog sustava renesansnog grada-tvrđave unutar kojega se nalazi. Točnije, izduženi Magazin položen je na glavnu os bastiona sv. Josipa, a okružuju ga ostaci zemljane mase koja se postupno podiže za otprilike jedan kat pa se prizemlju pristupa s pročelne strane, a na kat preko rampe na začelnoj strani. Zidan je opekom i natkriven visokim krovom. Konstrukcija hrastovih stupova i podova osobito je zanimljiva u potkrovlju. Na grlo bastiona sv.

Josipa dolazi se Haulikovom ulicom, okrenut je prema Korani, godine 1579. imenovan je Koruškim, oko 1752. dobiva ime spomenutog sveca, a oba su imena uglavnom iščezla iz kolektivne svijesti.

Scenarij u kojem su združeni problem zbrinjavanja i interpretacije muzejske građe i građevine, dakle pokretnih i nepokretnih kulturnih dobara, pa i cijele lokacije od prvorazrednog značaja za spomeničku cjelinu karlovačke Zvijezde, vrlo je kompleksan i neizbježno uključuje cijeli niz dionika. Pravo javnosti na pristup i sjećanje u Hrvatskoj je dugo vremena bilo ugroženo jer je ideološko filtriranje informacija, povezano najviše s promjenama političkih sustava u 20. stoljeću, odvrtilo širu javnost od toga da prigrli ovu i slične graditeljske uspomene na jedno od ključnih razdoblja hrvatske, ali i europske povijesti, kada je Karlovac stajao na granici dvaju carstava. U trenutku kada je vrlo veliki dio spomeničkog tkiva Karlovačke zvijezde ugrožen, a novčana sredstva oskudna, stručna muzejska zajednica, baš kao i mnogi drugi subjekti, traže nove modele svoje prisutnosti, valja zapitati: je li sazrelo vrijeme za neki novi naraštaj prijatelja muzeja? Dok rad čuvaonice još nije organiziran, muzej dijeli prostor Bosanskog magazina s udrugom Dubovačkih strijelaca koji su na tavanu organizirali streljanu; njihova prisutnost je sadržajno poticajna i praktična glede održavanja. Nadalje, ekoudruga Pan je, zajedno s gradskom turističkom zajednicom, proljetos pokrenula akciju raščišćavanja raslinja, i to kao međunarodno-volonterski kamp, budući da ova prije dvije godine od MORH-a napuštena zona još nije uključena u sustav komunalne skrbi. Osim toga, izgledno je i sudjelovanje Nacionalne udruge za fortifikacije u poslovima uređenja ne samo bastiona sv. Josipa već i šireg bastionskog sustava. Premda bi aktiviranje ovog novog muzejskog prostora trebao potaknuti i zapošljavanje unutar Muzeja, dobro je znati da postoji i volonterska podrška koja prepoznaje spomeničke vrijednosti.

Za iduću su godinu zatražena novčana sredstva za izradu projektne dokumentacije Bosanskog magazina u korist GMK, a Grad Karlovac se obratio Republici Hrvatskoj za sufinanciranje aktivnosti na obnovi bastiona Sv. Josipa pa će zacijelo i „Glas GMK“ još izvještavati o tim događajima.

Na 3D modelu povijesne Zvijezde radi česti suradnik Glasa, Neven Mihajlović Cetinjanin

Bela Gruenstein (1899.), GMK P-417

3D MODEL, RENDER I COMPOSITING
BY NEVENIUS VON DUBOWATZ

KARLOVAČKA TVRDJAVA

SNIMLJENA DNE 23 LISTOPADA 1899

DAR ALEKSANDERA FORENBACHERA

ANTONIJA ŠKRTIĆ

Nakon ovogodišnje lipanjske izložbe „Aleksander Forenbacher i Mira Šparovec: Slike - fragmenti dvaju opusa“, koja je u organizaciji zagrebačkog Društva Karlovčana i prijatelja Karlovca, Gradskog kazališta Zorin dom i Karlovačke županije održana u izložbenom prostoru u Zorin domu, akademski slikar Aleksander Forenbacher je Galerijskom odjelu Gradskog muzeja Karlovac darovao mapu svojih crteža i skica i četiri slike svoje supruge Mire Šparovec: Šantićev atelijer (1958.), Kupski most (1958.), Žuta pljoska (1960.) i Pseća lubanja (1960.).

Mira Šparovec: Most na Kupi, oko 1958.

Aleksander Forenbacher (1922.), po majci iz ugledne karlovačke obitelji Lukinić, proveo je u Karlovcu dobar dio djetinjstva i mladosti. Sa suprugom Mirom Šparovec radi od 1957. do 1959. godine kao likovni pedagog na učiteljskoj školi u Karlovcu. Iz tog vremena datiraju dva karlovačka pejzaža Mire Šparovec kojima ova akademska slikarica pripada pejzažnoj dionici likovne baštine Karlovca.

Umjetnički opus bračnog para Forenbacher - Šparovec tek treba stručno obraditi i primjereno valorizirati, no spomenuti izložbeni uvid u fragmente njihovih opusa potkrepljuje tvrdnju Nikole Albanežea, kustosa spomenute izložbe, da je riječ o opusima autentičnih likovnih vrijednosti koje su nezasluženo ostale u društvenoj sjeni, jedva zamijećene od likovne kritike.

NOVE AKVIZICIJE U ZBIRKAMA POVIJESNOG ODJELA

SANDA KOČEVAR

Povijesni odjel sustavno upotpunjuje svoje zbirke otkupima i darovanjima. Tijekom 2012. godine za Zbirku fotografija, fotografske opreme i pribora otkupljen je album s fotografijama obitelji poznate karlovačke obitelji Türk.

Rodonačelnikom obitelji smatra se Franjo Türk st., koji dolaskom iz Štajerske u Karlovac te bavljenjem riječnom trgovinom slavonskom hrastovinom osigurava ekonomski prosperitet svojim potomcima. Godine 1850. udružio se s Vjenceslavom Turkovićem te su idućih gotovo 40 godina bili najjači trgovci drvom na području tadašnje Hrvatske. Istaknuo se i u društvenom i političkom društvu grada, kao dugogodišnji gradski zastupnik te dobrotvor brojnih društava, a ujedno je podupirao školovanje nadarenih Karlovčana. Godine 1877. je za svoje zasluge priskrbio svojoj obitelji plemićki naslov („od Karlovca grada“), a neposredno pred smrt proglašen je i počasnim građaninom grada Karlovca.

Irena Türk (inv. oznaka GMK-10796)

U braku s Katarinom Jakšić, kćerkom bogatog karlovačkog trgovca imao je dvojicu sinova - Franju ml. i Kamila te kćerku Ivanu. Sinovi su bili uključeni u obiteljski posao - Kamilo u Trstu, a Franjo ml. u Karlovcu. U drugoj polovini 19. st. napuštaju trgovinu i kupuju posjede u okolici Karlovca: Novigrad na Dobri, Hrašće kod Ozlja i njihovo sjedište Pokupje po graditelju Ljudevitu Eisenhutu. Kratko vrijeme bili su i vlasnici Kutjeva, koje su prodali svojim poslovnim partnerima obitelji Turković. I Franjo ml., iz čije obitelji potječe i ovaj album, poput oca se istaknuo svojim društvenim i političkim angažmanom. Bio je zastupnik Hrvatskog sabora, ali i Ugarsko-hrvatskog sabora, predsjednik karlovačke Narodne čitaonice i Karlovačke štedionice. Rodbinskim je vezama bio povezan s drugim imućnim i plemićkim obiteljima poput obitelji Vranyczany-Dobrinović i Kulmer. Naime, prva supruga Hermina, bila je rođena barunica Vranyczany-Dobrinović, a njihove dvije kćerke Elvira i Beata udale su se za grofove Miroslava i Milana Kulmera. Njihov sin Franjo Aurel bio je jedan od pionira hrvatskog sportskog automobilizma. Druga supruga bila je Otilija Reiner, s kojom je imao tri kćerke: Otiliju, Alicu i Irenu. Najmlađa kćer, od milja zvana Rene, udala se za Božidara Mažuranića s kojim je imala trojicu sinova Ivana Vladimira, Božidara i Franju, te je umrla u dobi od oko 35 godina (1930.).

Album obitelji Türk (inv. oznaka GMK-10785)

Album dimenzija 37,5 x 31,6 x 5,5 cm sadržava 14 atelijskih fotografija kabinet formata članova obitelji Franje ml., uglavnom njegove djece u raznoj dobi te unuka. Sami album, vjerojatno izrađen u Grazu, poklon je za uspomenu, kako pokazuje posveta na predlistu, „Ravnateljstva i činovništva Karlovačke štedionice svom dičnom predsjedniku velemožnom gospodinu Franji pl. Türku od Karlovac-grada“. U kožu uvezane korice ukrašene su bogatim reljefnim metalnim ukrasima cvjetnog motiva, dok je na sredini prednje korice reljefni metalni grb obitelji Türk u boji. Stranice albuma imaju otvor za jednu fotografiju po listu.

Razglednica (inv. oznaka GMK-7987)

Zbirku razglednica i čestitki obogatilo je darivanje gospođe Štefanije Suhin. Pet poklonjenih razglednica predstavljaju karlovačke motive (Karasova ulica, Ulica Grigura Ninskog, Stjepana Radića, Jelačićev trg te crkve sv. Ćirila i Metoda) iz 1942. godine autora Marijana Škrgatića, koja je potvrdila o postojanju serije razglednica ovog autora s karlovačkim motivima i kojom je dopunjen njegov opus unutar zbirke koje su potvrdile teoriju o postojanju serije razglednica ovog autora s karlovačkim motivima i kojima je dopunjen njegov opus unutar zbirke. Daljnja istraživanja odvijat će se u smjeru utvrđivanja broja cjelokupne naklade i motiva te sakupljanja razglednica za zbirku kao i vrednovanja Škrgatićeva rada.

Otkupom je u Zbirku dokumenata stigla i ostavština poznatog karlovačkog skladatelja i glazbenog pedagoga Rudolfa Taclika unutar koje se ističu rukopisne i tiskane partiture njegovih svjetovnih i crkvenih djela. Kao nastavnik i ravnatelj karlovačkog Glazbenog zavoda (1933. - 1942.) uveo je promjene i unaprijedio nastavni plan i program.

Navedeni otkupi i darivanja upućuju na to da u karlovačkim obiteljima još uvijek postoje predmeti i svjedočanstva značajna za povijest Karlovca.

AKVIZICIJA PORTALNOG SATA URARA MARCUSA GOHMA

IGOR ČULIG

Bilješku o nabavi portalnog sata, što ga potpisuje urar Marcus Gohm, treba započeti zahvalom dr. sc. Vesni Lovrić Plantić, muzejskoj savjetnici u Muzeju za umjetnost i obrt, voditeljici ponajbolje hrvatske zbirke satova. Kontakt i preporuku prema privatnom prodavatelju popratila je i napomenom da dosada nije bilo poznato da je Gohm poslovao u Karlovcu. Jedino svjedočanstvo o tome je upravo krasopisni zapis na brojčaniku s urarevim imenom i prilogom „in Carlstadt“. U 19. stoljeću, kada je sat izrađen, zapisi na brojčaniku gotovo da su obavezni, a urar ih potpisuje prije svega kao jamac njihove ispravnosti, dok je proizvođača mnogo teže identificirati. Gohmovi radovi nalaze se u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu i Gradskom muzeju Varaždina i u jednoj privatnoj zbirci. Austrijanac Gohm postao je građanin Varaždina 1818. godine, a prethodno je poslovao u Szombathelyu u Mađarskoj. Najdulja bilješka o njemu može se pročitati u katalogu „Udomljeno vrijeme“ (2008.), autorice V. Lovrić Plantić koja, na osnovi stilsko-morfoloških osobina sačuvanih satova, propituje nije li varaždinski period možda završio oko 1830.? Novootkriveni karlovački sat mogao bi pomoći odgovoriti na to pitanje. Njegova arhitektonika, načinjena od furniranog drva, alabastera i mjedi, ima obilježja bidermajera srednjoeuropske provenijencije i datira ga oko 1830. godine. U karlovačku muzejsku zbirku Gohma primamo u društvo dosad poznatih i radovima zastupljenih karlovačkih urara 19. stoljeća: G. V. Szinkovicha, L. W. Pehra i J. Heckela.

Satu je potrebna konzervatorsko-restauratorska obrada ne samo kako bi uspješno odolijevao vremenu, već i kako bi povratio nešto od „starog sjaja“ koji ga je činio prestižnim ukrasom građanskih kućanstava svojega vremena: u Karlovcu, Zagrebu, još ponegdje?

GMK-12808

KONZERVATORSKO-RESTAURATORSKI RADOVI NA KOŽUHU IZ BANSKOG KOVAČEVCA ZA ETNOLOŠKI ODJEL

JANA MIHALIĆ

Stanje kožuha prije konzervatorsko-restauratorskih radova

Prema izvješću restauratorice Blaženke Beatović, cijeli je kožuh bio pokriven slojem prašine koja se zadržala na pregibima, udubinama, na krznu, kao i u samoj unutrašnjosti runa. Na lijevoj strani ispod rukava bila je velika posjekotina. Crno janjeće krzno aplicirano na kožuh gotovo u pot-

Svečani muški kožuh otkupljen je za fundus etnografske zbirke 1956. godine od Ivana Slačanina iz Kobilica. Prije je pripadao Jurju Jakinu iz Banskog Kovačevca. Prema podacima s inventarne kartice, nastao je oko 1910. godine.

Kao odjevni predmet za hladne zimske dane, kožuh je izrađen od ovčje kože s runom okrenutim na unutarnju stranu. Krojen je poput kaputa s rukavima. Na vanjsku glatku stranu pričevene su zelene trake u obliku stiliziranih čunastih ukrasa. Naročito bogat ukras nalazi se na leđima. Oko vratnog izreza postavljen je ovratnik od crnog janječeg krzna koje je aplicirano na lijevoj i desnoj strani prednjice, uz donji rub, na rukavima i na otvoru džepova. Kopča se šarenim vunenim pucetima i odgovarajućim vunenim petljama.

Već kod otkupa kožuh je bio oštećen dugotrajnom upotrebom i štetnim djelovanjem atmosferilija. Oštećenja su se pojačala zbog loših uvjeta čuvanja u prostorijama muzejske čuvaonice u Kamenskom za vrijeme okupacije sela 1991. - 1995. godine. Zahvaljujući čvrstom materijalu i konzervatorsko-restauratorskim dostignućima, ponovno mu je vraćen prvobitan sjaj.

punosti su uništili nametnici, naročito na donjem rubu. Vez na kožuhu izvezen pozamenterijskim trakama izgubio je originalnu boju, konac kojim je pričvršćen od dotrajalosti je popucao. Neki dijelovi veza bili su u potpunosti odvojeni od podloge, a na nekoliko mjesta su nedostajali.

Konzervatorsko-restauratorski radovi

Površinska nečistoća uklonjena je suhim čišćenjem pomoću stolnog usisavača i četke, čime su odstranjeni ostaci prašine i insekata. Zatim je od kožuha odvojeno crno krzno i zatvorena perforacija ispod lijevog rukava. Unutrašnjost kožuha, tj. runo, iščetkana je četkom i očišćena octenom kiselinom i destiliranom vodom u omjeru 1:1. Ukrasne trake obojene su originalnom bojom (Marabu: Dunkelgrün 068, Hellgrün 062, Gelb 019), a boja učvršćena toplinskim djelovanjem glačala. Zbog dotrajalosti konca, trake su prišivene nanovo, izvršen je popravak i nadopuna oštećenih dijelova kao i bojenje veza na mjestima intervencije. Također su popravljena puceta i traka za zakopčavanje, a na prethodna mjesta aplicirano je novo crno janjeće krzno.

Svečane muške kožuhe svijetlosmeđe boje od ovčjega krzna izrađivali su profesionalni obrtnici diljem Panonske nizine za sve narode koji su živjeli na njenim ravninama. Početkom dvadesetoga stoljeća potisnuli su ih kičeni sukneni kaputi koje su bogati seljaci u zimskim mjesecima također nosili uz platnenu seljačku odjeću. Danas, kada ih u selima više nema, kada je i sjećanje na nošnju s kožuhom potpuno iščezlo, sačuvani muzejski primjerak predstavlja dragocjenu ostavštinu iz davnašnjih vremena. Osim toga, ovaj bi kaput mogao poslužiti u rekonstrukciji narodne nošnje za kojom se danas sve više poseže.

ARHEOLOŠKO REKOGNOSCIRANJE BANIJE (DRUGI I TREĆI DIO)

LAZO ČUČKOVIĆ I ZORAN ČUČKOVIĆ

Lokalitet: Banovina

Općina/grad: Vrginmost i Glina

Vrsta radova: terenski pregled i sondiranje

Voditelji: Lazo Čučković i Zoran Čučković

Projekt arheološkog rekognosciranja Banije započeo je u studenom i prosincu 2009. godine na nekoliko lokacija u blizini Petrinje i Gvozda, a nastavljen je u 2010., kada su obuhvaćena samo dva nalazišta (Bojna i Lukinić pećina). Zbog ograničenih sredstava i u 2011. su obuhvaćena samo dvije mikro-lokacije, Kiringrad i Slavsko Polje u općini Gvozd. Cilj projekta je bio topografsko dokumentiranje i probno sondiranje arheoloških nalazišta. Također su zabilježeni pedo-geološki čimbenici na terenu, stanje i utjecaj vegetacije te je utvrđeno stanje očuvanosti arheoloških nalazišta. Provedeno rekognosciranje je dobra podloga za razvijanje sustavnog proučavanja ovoga, arheologiji slabo poznatog područja.

Reambulacija u kamenolomu Bojna

Početak rujna 2010. godine na poziv investitora, tvrtke Schwarzl d.o.o. iz Gline, obavljen je preliminarni terenski pregled kamenoloma u Bojni kod Gline. Pregled je donio otkriće većeg, dosada nepoznatog arheološkog lokaliteta u samom središtu kamenoloma, na brežuljku Brekinjova kosa.

Kamenolom dijabaze Bojna se nalazi u brdovitom području zapadnih obronaka Trgovske gore, u uskom klancu dubine 80 - 100 metara, kroz koji protječu potoci Sivac i Bojna. Brekinjova kosa je smještena u samom središtu kamenoloma i predstavlja glavno eksploatacijsko polje. Teren je danas zarastao u šumu koja prekriva veći dio južne Banovine te je vrlo nepogodan za detaljno rekognosciranje.

Gradina Brekinjova kosa u kamenolomu Bojna

Kamenolom Bojna je u funkciji već dulje vrijeme te je došlo do značajnih transformacija u krajoliku, pa tako i oštećenja otkrivenog arheološkog lokaliteta.

Prilikom izlaska na teren početkom rujna 2010. kamenolom, koji je u funkciji već više godina, zatečen je u punom pogonu. Dobar dio površine je potpuno transformiran radovima. Arheološki nalazi su otkriveni u usjecima novog šumskog puta koji je otvoren u svrhu proširenja eksploatacije na tjemenu spomenutog brijega. Zabilježeni su ulomci lončarije i tamni arheološki slojevi debljine 20 - 30 cm neposredno ispod sloja humusa. Na jednom mjestu u blizini najviše kote očišćen je dio usječenog profila te su uočene ukopane strukture s mnogo tragova paljevine i krupnim ulomcima kućnog lijepa, a vrlo važan nalaz je komad troske, nusproizvoda metalurške aktivnosti. Prikupljeni ulomci lončarije su karakteristični za razdoblje starijeg željeznog doba (Ha B-C), tj. prvu polovicu 1. tisućljeća prije Krista. Prema tome riječ je o tipičnoj halštatskoj gradini s tragovima naseljavanja i metalurške aktivnosti. Nalazi iz drugih povijesnih razdoblja su također otkriveni prilikom arheoloških istraživanja

koja su slijedila (voditelj Vinko Madiraca, neobjavljeno). Na ulaznom dijelu prapovijesnog naselja su uočena dva vrlo dobro očuvana, uzastopna nasipa kakvi su vrlo često podizani na ulaznim dijelovima prapovijesnih gradinskih naselja na području Banovine. Dimenzije nalazišta, računajući od ulaznih struktura do ruba eksploatacije, iznose oko 500 x 100 metara.

Probna sondiranja u Lukinić pećini

Manja probna sondiranja u Lukinić pećini u selu Čremušnica, općina Vrginmost, Gradski muzej Karlovac obavio je 1986. godine. Tom prilikom je utvrđeno da se u površinskim slojevima nalazi kasnosrednjovjekovni i novovjekovni materijal, a ispod njega sedimentne naslage s fosiliziranim kostima životinja. Prepoznate su kosti špiljskog medvjeda, a za ostale još nije obavljena osteološka analiza. Lukinić pećinu smo željeli ponovno detaljnije istražiti zbog potreba dopune stalnog postava u dijelu posvećenom ledenom dobu.

Lukinić pećina

Probna sonda je bio probni rov postavljen okomito na ulaz u špilju, a u blizini mjesta gdje je ranije pronađen jedan kremeni odbitak pa se pretpostavljalo da bi se tu mogli očekivati tragovi boravka ljudi. Površinski slojevi su iskopavani uobičajenim arheološkim metodama, a posebna pažnja je posvećena detaljnom dokumentiranju starijih slojeva, iz kojih je uzet veći broj uzoraka te su, prema potrebi, prosijani iskopani slojevi. Pronađene su brojne raznovrsne životinjske kosti.

Ukrašena kost iz Lukinić pećine

Posebno je zanimljiv nalaz male obrađene koštane pločice, čini se neke vrste kopče, za koju, nažalost, ne možemo tvrditi da pripada paleolitiku jer je pronađena vrlo blizu površine gdje ima dosta miješanja raznovremenog materijala. Ipak, u prilog paleolitiku govori činjenica da u tim slojevima brojem dominiraju fosilizirane kosti životinja. Spilja je svakako vrlo zanimljiva i očekuje nova istraživanja.

Probna sondiranja na Kiringradu

Gradski muzej Karlovac je 2006. godine počeo sustavno istraživati odavno poznati lokalitet Kiringrad u selu Kirinu, općina Gvozd. Zbog ograničenih sredstava nije bilo moguće izvesti veći zahvat, već se pristupilo detaljnom pregledu terena samog nalazišta i okolice te probnim sondiranjima pojedinih dijelova lokaliteta radi stvaranja cjelovite slike o nalazištu. Istraživanja Kiringrada su dala vrlo korisnu i važnu građu za izmjene i dopune stalnog postava: od geoloških uzoraka, ostataka Panonskog mora pa do ledenodobnih životinja, najstarijih tragova ljudi i tako redom, sve do jedinstvenih starohrvatskih nalaza i ranih primjera krajiškog čardaka. Godine 2011. je otvorena probna sonda na južnom dijelu same gradine. Otkriveno je nekoliko kasnosrednjovjekovnih grobova bez priloga. Nekoliko predmeta, uglavnom keramičkih ulomaka, pronađeno je u zemlji kojom su grobovi bili zatrpani. Zanimljiv je nalaz srednjovjekovnog srebrnog novčića.

Srednjovjekovni srebrni novčić iz 14. stoljeća
nađen na Kiringradu

Ulomak reljefne ploče s pleterom iz Slavskog Polja

Reambulacija u Slavskom Polju

Pregled terena u Slavskom Polju je dao zanimljive rezultate. U zaseoku Bijelići su uočeni ostatci nekog masivnog zida, na prvi pogled debljine preko jednog metra. Tlocrt zida također nije utvrđen, premda se čini da se radi o nekom manjem objektu, možda kuli ili crkvi. Slavsko Polje, do 17. stoljeća Zlatko Polje ili Zlat, često se spominje u srednjovjekovnim izvorima, a sama župna crkva Svih Svetih spominje se 1334. godine.

Anketiranje mještana je pokazalo da su u blizini tog objekta povremeno pronalažene ljudske kosti, što upućuje na groblje, a to u pravilu znači i blizinu crkve. U svakom slučaju, bilo bi nužno lokaciju provjeriti probnim sondiranjem, inače nije moguće utvrditi o čemu se ovdje radi. Pokretne nalaze, koji bi pomogli da se sazna nešto više, nismo uočili.

Posebno je zanimljiv nalaz ulomka kamene ploče s reljefno izvedenim motivom jednostrukog pletera i motivom užeta, koliko se bez čišćenja i otkrivanja predmeta u cijelosti može uočiti. Otkriven je u blizini današnjeg groblja u Slavskom Polju. Ovdje također bez iskopavanja ne možemo ništa reći jer na površini nema nikakvih tragova koji bi mogli pomoći. Doima se da je kamen odnekud donesen i ovdje postavljen kao međaš u šumi. Pretpostavljamo da nije donesen izdaleka.

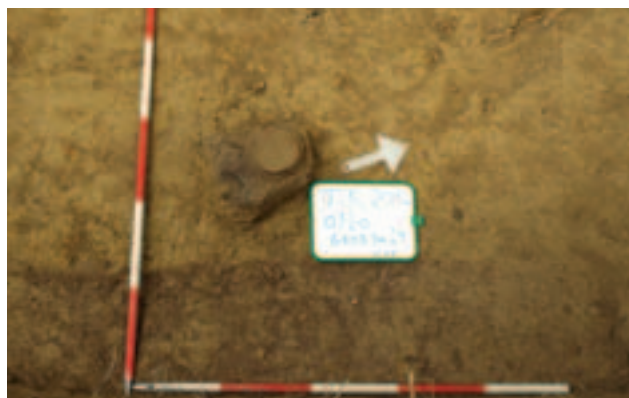
TURSKA KOSA - ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA 2010. i 2011.

LAZO ČUČKOVIĆ

Lokalitet: Turska kosa
Naselje: Velika Vranovina
Općina: Topusko
Razdoblje: Prapovijest
Vrsta radova: nastavak sustavnih arheoloških iskopavanja

Iskopavanje na Turskoj kosi (2011.)

Iskopavanje na Turskoj kosi, grob 24 (2010.)

Osamdesetih godina prošlog stoljeća započeta su sustavna arheološka istraživanja na položaju Turska kosa u selu Velika Vranovina, općina Topusko, koja su omogućila bolje sagledavanje opsega i karaktera ilirskog naselja, nekropole i specifičnih kulturnih mjesta s brojnim nalazima figuralne plastike.

Godine 2010. dvije sonde su postavljene na istočnom rubu kulturnog mjesta 1, kao nastavak prije započetih iskopavanja, s ciljem konačnog utvrđivanja opsega svetišta i moguće rubne arhitektonske konstrukcije. Prikupljena je veća količina keramičkih nalaza. Sonde se nalaze na relativno strmom padini pa je zbog toga kulturni sloj prilično ispremetan i nije bilo moguće uhvatiti više od tri stratigrafske jedinice. Međutim slojevi su zanimljivi zbog svojega sastava, pretežno od kvarcnog pijeska, kao i zbog velike količine keramičkih nalaza. To je omogućilo relativno lagano prosijavanje slojeva, što je olakšalo pronalaženje sitnih predmeta. Ponovno je prikupljena veća količina ulomaka keramičkih posuda te manji broj drugih predmeta, među kojima se ističu zoomorfne i antropomorfne figurice.

Jedna veća sonda je otvorena na položaju nekropole, u neposrednoj blizini kulturnih mjesta. U prijašnjim kampanjama na tom je mjestu istraženo 14 grobova, a bilo je i paljevinskih i skeletnih ukopa. Zbog kiselosti tla kosti pokojnika se nisu sačuvale, što znatno otežava istraživanja. Međutim, kako je kod skeletnog ukopa bio prisutan običaj da se s pokojnikom ukapa i nakit, bilo je moguće utvrditi grobne cjeline. U kampanji 2010. godine pronađeno je još 15 grobova, a uglavnom su produbljivane prije otvorene sonde te se pokazala prilično velika gustoća ukopa. Mala proširenja sonde pokazala su istu sliku nalaza. Zanimljivo je da su u jednom grobu relativno dobro sačuvane kosti, a da nije otkriven valjani razlog toj pojavi. Od grobnih priloga valja izdvojiti nekoliko skromnih primjeraka brončanog nakita i dvije ukrašene velike šalice.

Iskopavanje na Turskoj kosi, šalica iz groba 27 (2010.)

Godine 2011. nastavljena su sustavna istraživanja lokaliteta, kao završni radovi na kulturnom mjestu 1. Radovi su se sastojali od prosijavanja zemlje korištene za konačno zatrpavanje ovog dijela nalazišta. Naime, budući da su se tu obavljala istraživanja u nekoliko sezona, vidljive se hrpe odložene zemlje kao i udubljenja nastala zbog slijeganja tla. Cilj nam je bio ispraviti te neravnine te pokušati rekonstruirati nekadašnji izgled kulturnog mjesta 1, odnosno humka koji je tu prvobitno postojao. Kulturno mjesto je nastalo obavljanjem raznih kulturnih radnji na ograničenom prostoru, pri čemu je donošen raznovrsni materijal pa je nastao veliki humak, oblikom tumul. Kasnijom obradom tla, kao i erozijom, humak je prilično razvučen pa danas nije naročito visok. Započetom sanacijom iskopa bit će djelomično rekonstruiran od autentičnog materijala. To nam se čini važnim i zbog činjenice da je za Tursku kosu zainteresiran sve veći broj turista.

Sanacija je započeta na jugozapadnom rubu svetišta, gdje je teren prirodno najviši. Ovdje su sredinom osamdesetih godina prošlog stoljeća obavljena arheološka iskopavanja. Budući da tada nije bio običaj da se prosijavaju i separiraju slojevi na nalazištima iz halštatskog razdoblja, iskop je obavljen samo po stratigrafskim jedinicama, a prikupljen je materijal uočen prilikom iskopa.

Male glinene figurice (2010.)

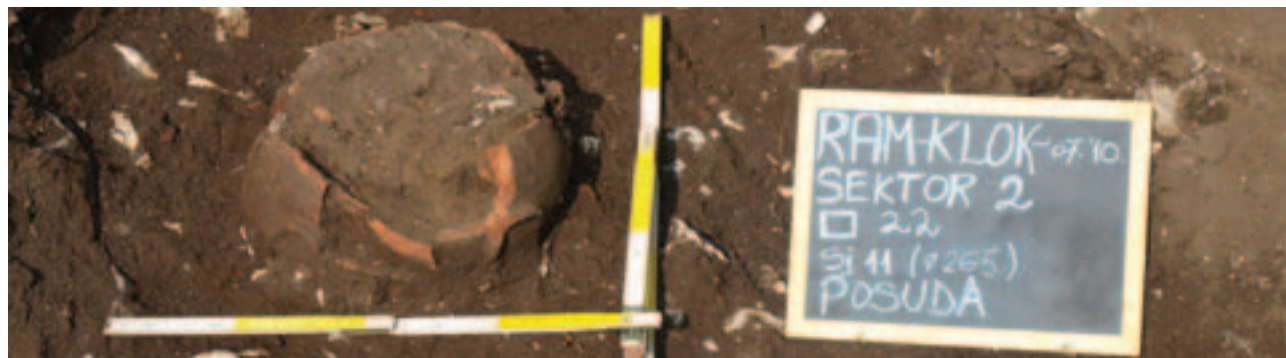
Na taj je način izostavljena izvjesna količina sitnog materijala. Stoga je ovom prilikom sanacija združena s prosijavanjem pa su pronađeni i neki sitniji predmeti. Započeta je također i izrada katastra istraženih površina, u kojem je zabilježeno kojom metodom i kojom gustoćom sita je prikupljan materijal na pojedinim dijelovima lokaliteta, što je važno i za buduća istraživanja. Osim toga, na nekim mjestima su stajala velika stabla, što je onemogućavalo iskop, a što je ovom prilikom bilo moguće. Prikupljeno je nešto ulomaka keramičkih posuda te manji broj drugih predmeta, među kojima se ističu zoomorfne i antropomorfne figurice.

Male glinene figurice (2011.)

ZAŠTITNA ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA GRADINE KLOKOČ U RAMLJANIMA KOD OTOČČA

LAZO ČUČKOVIĆ, LIDIJA BAKARIĆ, ARHEOLOŠKI MUZEJ ZAGREB

Lokalitet: Klokoč
 Naselje: Ramljani
 Općina/grad: Otočac
 Vrsta radova: Zaštitna arheološka istraživanja
 Voditelj: Lazo Čučković
 Zamjenica voditelja: Lidija Bakarić

Prilikom nadzora trase plinovoda Bosiljevo - Split kroz Liku pročelnik Konzervatorskog odjela iz Gospića, dipl. arheolog Dalibor Šušnjić opazio je mnoštvo ulomaka pretpovijesne keramike u iskopu na brdu Klokoč kod Ramljana te je zatražio obustavu radova dok se ne provede arheološko istraživanje. Istraživanje je obavljeno

pod vodstvom autora ovog članka, uz pomoć studenta arheologije Filipa Matijevića i pomoćnih radnika s područja Otočca i Gospića, a trajalo je 20 dana. Radove je financirala tvrtka Plinacro, koja je izvođač radova na trasi.

Lokalitet Klokoč kod Ramljana tipična je japodska gradina, poput drugih u Lici, a nalazi se na strateški važnom mjestu s kojega je lako kontrolirati okolna brda i prolaze u smjeru Vrhovina i Perušića, odnosno važnu antičku komunikaciju zabilježenu u povijesnim izvorima koja je iz Senja (Senia) preko Gacke vodila dalje prema Plitvičkim jezerima pa do Siska (Siscia). Sam brijeg ima

na vrhu zaravnjen plato, koji zauzima više od 10 000 m² površine. Obrubljen je kamenim bedemom, koji je mjestimično dobro sačuvan. Bedem je građen od krupnijeg kamenja s vanjske strane, a sredina je zapunjena sitnijim lomljenim kamenjem. Profilacija bedema vidljiva je jer su mještani na nekoliko mjesta probili bedem radi gradnje seoskih putova. Čitava površina platoa gradine dugo je godina obrađivana, a oranjem je uništen veći dio kulturnog sloja, što je uobičajena šteta na ličkim gradinama. Istraživanja su poduzeta na zemljištu obitelji Jerbić (kuda prolazi trasa plinovoda), koja je intenzivno obrađivala zemlju na tom terenu. Zbog toga je kulturni sloj uništen, a arheološki nalazi smrvljeni i dislocirani. Nađeno je dosta ulomaka keramičkog posuđa, dijelova podmetača za vatrište te ostataka kućnog lijepa. Također je nađeno dosta životinjskih kostiju, pretežno lovnih. Najstariji keramički ulomak može se datirati u 8. st. pr. Kr. Prema tome se može zaključiti da je tu bilo japodsko naselje, iako temelje kuća nije bilo moguće locirati. Osim ulomaka keramike, zanimljiv je nalaz jedne naušnice (?) od brončane žice sa staklenim zrnom te lijepo izrezbarena kost koja je vjerojatno služila kao drška nekog predmeta.

Golema zaravnana površina unutar bedema bila je iskorištavana i dalje tijekom povijesti. Nađena su tri rimska novčića, jedan Klaudijev iz 1. stoljeća te još dva koja su oštećena pa se ne mogu determinirati. To dokazuje da je i u rimsko doba na gradini bilo određenih aktivnosti. Lokalni mještani govore da se na brdu Klokoč nalazi grčko groblje jer su njihovi stari obrađujući zemlju nailazili na ljudske kosti. Tijekom Domovinskog rata na brdu je bila vojna jedinica koja je slučajno iskopala dva skeleta. Jedan skelet pripada odraslom muškarcu s novcem u ustima, a jedan skelet djetetu, međutim ovi nalazi nisu sačuvani. Iz toga se može zaključiti da je možda riječ o groblju iz vremena rimske vladavine. Bilo bi vrijedno nastaviti istraživanja i saznati o kakvom je groblju riječ.

Japodi su skup plemenskih zajednica, koje su obitavale na području Like, Ogulinsko-plašćanske udoline s dijelom Gorskog kotara i Korduna te dijelom sjeverozapadne Bosne oko srednjeg toka rijeke Une (Bihačka i Cazinska krajina). Njihov razvoj možemo pratiti od kraja 10. st. pr. Kr. pa sve do 35./4. g. pr. Kr., kada su potpali

pod rimsku vlast. O njihovoj asimilaciji svjedoči prilično obilna arheološka ostavština, a nešto malo i povijesni pisani izvori. Glavni i najveći gradovi Japoda nalazili su se upravo u Gackoj: Arupium na Vitlu u Prozoru, Avendo na Crkvini u Kopolju, u blizini koje je i Monetium na Humcu u Brinju te Metulum na Viničici kod Josipdola. Gradine u Prozoru i Kopolju su dijelom istražene, a inventar bogato opremljenih grobova, iskopanih u njihovom podnožju, danas krasi vitrine nekoliko muzeja.

Gradina Klokoč u Ramljanima ima značaj kao strateška lokacija (kao takva korištena je i u Domovinskom ratu), bila je naselje, stražarnica, zaklonište i sabiralište stoke. Iako nije dala bogatstvo arheološke građe, njezino otkriće je značajno zbog samog njezinog položaja, koji je korišten gotovo dva tisućljeća u kontinuitetu.

U okviru radova na terenu ispunjeni su svi glavni ciljevi naznačeni u uvjetima nadležnog konzervatorskog odjela u Gospiću. Rezultat istraživanja je sa znanstvenog aspekta izvanredan. Što se, pak, tiče ugroženosti lokaliteta zbog nastavka radova na plinovodu, istraživanjima je utvrđeno da su kulturni slojevi već prije zbog obrade tla prilično oštećeni, tako da u nastavku radova neće nastati značajnija nova oštećenja kulturnih slojeva.

Rimski novčić iz Ramljana

PROBNO ARHEOLOŠKO SONDIRANJE NA CICINOJ GLAVICI U OSTROŽINU KOD GVOZDA

ZORAN ČUČKOVIĆ

Lokalitet: Cicina glavica

Naselje: Ostrožin

Općina: Gvozd

Razdoblje: prapovijest i novi vijek

Vrsta radova: probna sondiranja

Voditelj: Zoran Čučković

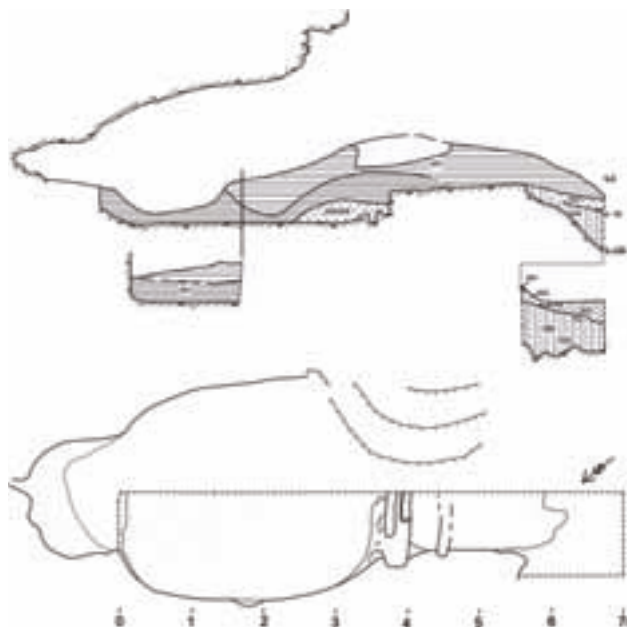
Suradnik: Lazo Čučković

Utori u podnici na ulazu u nišu

U rujnu 2011. godine, od 14. do 26., dovršeno je arheološko istraživanje lokaliteta Cicina glavica kod Ostrožina. Početno sondiranje i topografsko snimanje su obavljena 2009. godine, kada su otkriveni nalazi iz prapovijesnog razdoblja te tragovi u kamen uklesanih struktura koje nisu bile pouzdano datirane (Čučković 2010.). U 2011. godini je nastavljeno istraživanje u Sondri 1 i u maloj prostoriji (špilji) uklesanoj u zapadnu stijenu brežuljka.

Zbog nejasne situacije u sondi 1, većinom istraženom u 2009. godini, ovom je prilikom istražen produžetak sonde od svega 4 m² na zapadnoj strani. Definirana su tek dva arheološka sloja, površinski humusni sloj i supstrat od

Presjek uklesane niše

ilovače, koji samo u svojem gornjem segmentu sadržava nešto više nalaza prapovijesne datacije. Izvorna prapovijesna stratifikacija je prepoznatljiva tek u vrlo plitkim tragovima gara ili zapečene zemlje. Takva situacija je vrlo neobična s obzirom na razmjerno visoku koncentraciju prapovijesnih nalaza na padinama neposredno ispod oboda vršne zaravni brežuljka. Po svemu sudeći, vršna zaravan Cicine glavice je znatno transformirana u recentnom periodu, dobrim dijelom kao posljedica vojnih instalacija iz 18. ili 19. stoljeća, a moguće i naknadnim poljoprivrednim iskorištavanjem.

Vrlo zanimljiv je i u stijenu uklesan objekt (niša), otkriven u prethodnoj kampanji, no nije istražen zbog nedostatka

vremena i sredstava. Ovom prilikom je istražena sjeverozapadna polovica niše, uključujući i ulazni, vanjski dio. Arheološki slojevi unutar objekta se sastoje gotovo isključivo od dijelom raspadnutog šumskog humusa, a nalazi lončarije, stakla i metalnih predmeta upućuju na dataciju od 18. do 19. stoljeća. Vjerojatno je riječ o nekom vojnom objektu, na što upućuje i pronađena puščana tanad. Nisu potvrđene pretpostavke potaknute izvještajem s početka 20. stoljeća, u kojem se spominje antički mitrej na obližnjem prostoru (Čučković 2010.). Stariji nalazi su pronađeni jedino u vanjskom dijelu otvorene sonde, a očito su na to mjesto dospjeli osipanjem s vršnog platoa u vrijeme prije konstrukcije uklesanog objekta.

Pokretni nalazi s Cicine glavice većinom pripadaju prapovijesnom (kasno brončano i željezno doba, možda i eneolitik) i novovjekovnom razdoblju. Nalazište je u recentnom razdoblju značajno transformirano, kako vojnim instalacijama, tako i vađenjem kamena, s time da je ovu drugu aktivnost zasada nemoguće pouzdano datirati.

Nalazi iz niše (krajcer iz 1816. i puščano tane)

Literatura:

Z. Čučković, Banija - terenski pregled, HAG 6/2009 (2010), 277.-278.

ZAŠTITNO ARHEOLOŠKO SONDIRANJE U PARKU OPATOVINA, TOPUSKO

ZORAN ČUČKOVIĆ

Lokalitet: Opatovina

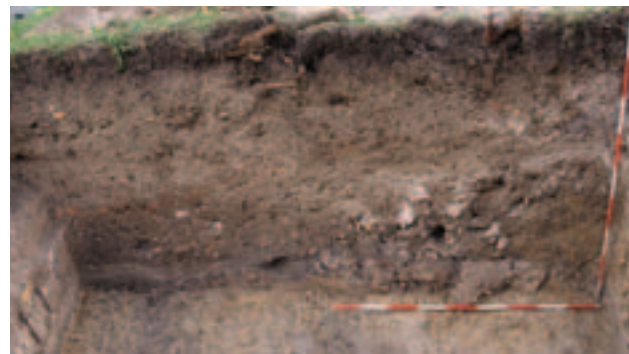
Naselje: Topusko

Grad/općina: Topusko

Razdoblje: srednji vijek

Vrsta radova: zaštitna sondiranja

Voditelj: Zoran Čučković

Južni profil probne sonde

Tijekom 2011. godine u središtu naselja Topusko poduzeto je više opsežnih infrastrukturnih projekata pa je zbog moguće ugroženosti arheološke baštine provedeno manje sondažno istraživanje u ulici Opatovina, koje je trajalo od 2. do 8. kolovoza 2011. godine.

Probna sonda veličine 2 x 5 m postavljena je uz ulicu Opatovina (K.Č. 778/1 k.o. Topusko, nasuprot kbr. 3) koja prolazi južnim rubom istoimenog parka. Taj park danas obuhvaća kompleks cistercitske samostanske crkve i opkopa koji je oko njega podignut u vrijeme turske opasnosti.

Recentni slojevi koji, po svemu sudeći, datiraju iz vremena uređenja parka u 19. stoljeću ili poslije, protežu se najmanje 1,5 m u dubinu. Ispod te dubine pronađen je koso položen sloj s razmjerno mnogo proslojaka žute ilovače, šljunka i kamena. To je najvjerojatnije ostatak nasipa koji je opasavao samostanski kompleks u vrijeme turske opasnosti ili prije, no zasad nalazi ne dopuštaju pouzdanu dataciju. Dublja razina probne sonde, 175 cm (122,77 a.v.), pokazuje posve drugačiju sliku od gornjih slojeva. Pojavljuje se sloj finog sivkastog pijeska ili mulja s mnogo laminiranih proslojaka, što jasno upućuje na taloženje uz prisutnost vode, vjerojatno povezano s potokom Kalanjevac, koji i danas prolazi parkom. Sloj je formiran oko i preko sloja nabačenog građevinskog kamena, lokalnog pješčenjaka (tesanac) s tragovima obrade. Riječ je o materijalu od kojega je izgrađena samostanska crkva, kao i mnogi povijesni objekti u Topuskom. Prilikom iskopavanja nisu uočeni tragovi struktura u rasporedu kamenja, kao ni elementi temeljenja građevina. Ispod sloja kamena pronađen je jedan ukop širine do 80 cm i dubine oko 20 cm, čiji jedan kraj završava unutar otvorene sonde. S obzirom na nedostatnu širinu sonde, nije moguće pretpostaviti izvornu namjenu te konstrukcije.

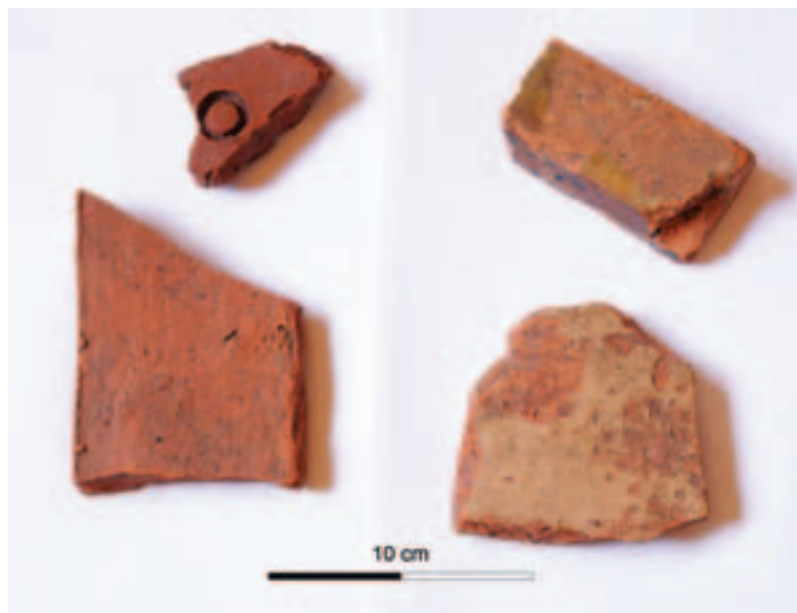
Pokretni nalazi su vrlo oskudni: nekoliko ulomaka tipične srednjovjekovne lončarije, uglavnom iz mlađih, međusobno izmiješanih slojeva i tragovi potpuno korodiranih željeznih predmeta. Zanimljiva je znatna količina keramičkih pločica, ponekad s tragovima glazure ili utisnutih ukrasa, koje se pojavljuju kroz sve arheološke slojeve. Zbog male količine i fragmentarnosti materijala nije moguće izdvojiti karakteristične tipove, a očigledno je riječ o više različitih oblika. Također je važno da su ove pločice pronađene i u zapuni kanala, inače najstarije arheološke tvorevine pronađene u ovom istraživanju. Spomenuta keramika je vjerojatno pripadala nekoj obližnjoj srednjovjekovnoj građevini koja je uništena prije ili tijekom novovjekovne transformacije samostanskog kompleksa u utvrdu s opkopom.

Pronađeni arheološki ostaci, po svemu sudeći, upućuju na položaj opkopa koji je zajedno sa širokim nasipom opasavao samostanski kompleks. S obzirom na tragove srednjovjekovnih građevina u najdubljim slojevima (kamen, keramičke pločice), čini se da startigrafska situacija ne prethodi kasnijoj fazi samostana te bi, prema tome, djelomično bila istovremena njezinom utvrđivanju.

Najznačajniji nalaz su keramičke pločice koje su karakteristične za luksuzne srednjovjekovne građevine u zapadnoj Europi, posebice iz vremena razvijenog srednjeg vijeka (13. - 15. st.). S obzirom na udaljenost Opatije od većih centara, otkud bi bile uvezene, nije isključeno da su ove pločice izrađivane upravo u samostanu, tim više što su radionice pločica poznate iz istovremenih cistercitskih samostana u Francuskoj (Blary i Durey-Blary 1994: 131).

Literatura:

F. Blary i V. Durey-Blary: Un pavement de céramique du début du XIIIème siècle découvert dans une tour de l'enceinte urbaine de Coucy-le-Château (Aisne). *Revue archéologique de Picardie*. N°3-4, 1994, 115.-137.

Keramičke pločice

JORDAN : SLIKAR PROŠLOG I SVOJEG VREMENA

Galerija „Vjekoslav Karas“, 19. listopada - 27. studenog 2011.

MILAN BEŠLIĆ

Jordanova slikarska realizacija osjetilnog i memorijskog pretpostavlja dinamičan duhovni proces „obrade“ podataka iz vlastite „arhive“ kao aktivan stvaralački čin. Otkrivajući svoje unutarnje prostore, slikar započinje otkrivati i velike teme svojega slikarstva s kojima će i produbljivati vlastiti likovni izraz, odnosno i spoznaju o vlastitom postojanju, stvarajući i svoje prve cikluse. Slikar precizira svoje stajalište: „Načelno me smatraju nadrealistom. No to proizlazi iz vanjske i površne sličnosti s tim slikarstvom... svijet kome ja pripadam mogao bi se obilježiti drugom konstantom postojanja, a to je novi realizam poetske fantastike...“

Međutim, evidentna je i činjenica da je Jordanove cikluse obilježila i njegova specifična sinteza organskog i anorganskog, odnosno ljudskog bića u kontekstu prostora. Jordanovo slikarstvo uputilo se u traženju smisla ljudskog postojanja kroz stvarni, a ne izmišljeni svijet, kroz činjenice koje su sazdale njegovo biće i oblikovale njegovu duhovnost; od tjelesne krhkosti i fizičke smrtnosti, od intelektualne radoznalosti i duševne besmrtnosti, od dvojbi i neizvjesnosti, slutnji i straha, snova i čežnji, problematizirajući te činjenice kroz svoje velike tematske cikluse. A upravo su te činjenice i učvrstile Jordanovo uvjerenje da je „zemaljska hrana“ duhovna stvarnost djela, i da je ta zemaljska komponenta memorirana u pigmentu, u pamćenju materije, u metafizici slikarstva. (tekst preuzet iz kataloga uz izložbu)

ANABEL ZANZE: PRVA SLOVA, DRUGA SLOVA (1996. - 2011.) Galerija „Vjekoslav Karas“, 21. prosinca 2011. - 31. siječnja 2012.

ANTONIJA ŠKRTIĆ

Dubrovkinja Anabel Zanze (1971.) akademska je grafičarka mlađe generacije koja posljednjih desetak godina živi i radi u Zagrebu. Predana umjetničkom izražavanju, stvaranjem u likovnim tehnikama crteža, kolaža, grafike i slikarstva na platnu, ostvarila je bogat opus koji je do sada predstavila na osamnaest samostalnih i na većem broju skupnih izložbi. Izložbom u Galeriji „Vjekoslav Karas“ prvi put se predstavila karlovačkoj likovnoj publici.

Umjetničko izražavanje i likovno djelovanje Anabel Zanze zasnovano je na zanimanju za likovne mogućnosti slova i istraživanju vizualnog potencijala tekstualne pojavnosti. Izložbom su prezentirane dvije skupine radova: Prva slova, koju čine kolaži nastajali 1996. i 1997. godine, te Druga slova, kao izbor iz brojnih slikarskih ciklusa nastajalih od 1998. godine. Likovne kompozicije u kolažu nastale su montiranjem izrezaka iz novina i časopisa te odmjerenim crtačkim intervencijama u njih. Likovni kritičar Zvonko Maković ih je u predgovoru izložbi intepretirao u kontekstu dadaizma i neoavangardnih pokreta 60-ih godina 20. stoljeća te naglasio da umjetnica gradi površine ispunjene tekstovima bez značenja, ali sa željom da se iz njihova nizanja stvori neka apsolutna monotonija, s tišinom kao krajnjim ciljem.

Specijalizacija u izboru likovnih elemenata (okomito, vodoravno i dijagonalno postavljene nizovi i polja tamnih slova sastavljenih od kratkih ravnih, zakrivljenih linija, na svijetlim podlogama i obrnuto) omogućila je snažan razvoj

umjetničke izražajnosti pa je minimalizam koji Anabel Zanze podastire bogat značenjima. U tehnički zahtjevnim ciklusima slika u tehnici ulja na platnu: Blokovi (2004., 2005.), Citati (2005.), Rasteri (2005., 2011.), Stranice (2006.), Kvadrat: nastajanje i odustajanje (2008. - 2010.), Palimpsest (2009.), Lakune (2009., 2010.), Tetris (2009. - 2010.), Crni likovi (2009., 2010.), Kompozicija s bijelim (2010. - 2011.), gdje umjetnica ritmičkom izmjenom slova i podloge ili nizova slova kojima je zadržala verbalni smisao, pa od njega odustala, stvara geometrijske prizore koji djeluju kao matematičke mozgalice. Cezuram ritma u nizovima slova sugerira osobine verbalnog izražavanja prenesenog tekstom, uglavnom u formi eseja. Umjetnica ga lišava jezične strukture, tj. gramatičkih odnosa pa esej (uglavnom koristi eseje o umjetnosti i jeziku) pretvara u ritam slova i skupova slova, što predstavlja vibrantnu crtačku teksturu omeđenu kadrom slike, ponekad na granici pop-arta. Slova, nizovi slova i polja slova nisu nastali da bi ih se čitanjem pret-

varalo u smislene zvukove govora. Oni nisu pred nama da bi posredovali razumom dohvatljiva značenja. Njihov likovni minimalizam pruža se poput tihog, zakučastog labirinta kojim umjetnica iskušava svoju osobnost, upornost i raspoloživost za žrtvu.

Veliki poljsko-francuski slikar Roman Opažka cijeli je opus izgradio na ispisivanju brojkama na površinu platna, čime je označavao apsolutnu odsutnost svega što pripada predmetnome, a kao nadomjestak nudio je vrijeme

koje je učinio vidljivim. Nazočnost vremena se kao bitni sadržaj otkriva i u djelu Anabel Zanze. Ona je iz svojih slika isključila sve natruhe drugih stvarnosti, a maksimalno unijela svoju osobnu, krajnje sublimiranu stvarnost vlastita vremena utrošenog u čin stvaranja. Pišući sliku i slikajući slova Anabel Zanze preobražava sliku i tekst. Brišući granice među njima stvara izazovan svezremenski meditativan prostor za tragalačko putovanje kojemu je cilj složen i višestruk. Za njezine slike bitni su proces, trajanje i taloženje iz kojih proizlazi dojmljivo ozračje dobrodošlice pogledu i čovjeku.

Anabel Zanze je za Zbirku modernog i suvremenog slikarstva Galerijskog odjela Gradskog muzeja Karlovac darovala sliku Zapis o Vaništi (2006.).

Izložbu prati dvojezični (hrvatsko - engleski) katalog na 20 stranica s reprodukcijama u boji i esejima iz pera likovnog kritičara Zvonka Makovića i kustosice izložbe i urednice kataloga Antonije Škrtić, a realizirana je financijskim sredstvima Grada Karlovca i Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

LABAŠEV „VAKUUM“ Galerija „Vjekoslav Karas“, 16. veljače - 30. ožujka 2012.

MILAN BEŠLIĆ

Po osnovnoj definiciji vakuum je prazan prostor ispunjen razrijeđenim zrakom, jednako tako i plinom ili parom, a karakterizira ga i činjenica da se u njemu, to jest, u toj prostornoj praznini, izgube svojstva svega što postoji, bilo ljudi ili drugih živih bića, kao i svake stvari i svakog predmeta.

Problematizirajući ovu intrigantnu temu u seriji crteža naslovljenoj „Vakuum“, Labaš otkriva, iz crteža u crtež, tu duboku egzistencijalističku slojevitost prostora kao tamni ponor i beznadni prostor u kojemu je amalgamirano ljudsko postojanje u svojim fizičkim i duhovnim svojstvima, i u njihovim vidljivim i nevidljivim tragovima. U tom suptilnom pletivu crtovlja i boje, Labaš stvara crteže jedinstvene likovne izražajnosti, produbljujući već poslovičnom vještinom njezin intenzitet inventivnim korištenjem sredstava i materijala: olovkom, ugljenom iz zgarišta, akrilnom bojom, pastelom. Tom vještom rukom crtača Labaš otkriva zagonetnu isprepletenost svjesnog i podsvjesnog, osjeća praznine i nesigurnosti, tame i svjetlosti. A nadasve otkriva, u okerima i plavetnilima, u smeđim i crvenim nijansama, u crnom potezu kredom i u slobodnijoj gesti bojom, to jedinstveno slikarsko majstorstvo što u njegovom djelu emanira golemom likovnom energijom.

(tekst preuzet iz kataloga uz izložbu)

ZDENKO GRGELJAC: RETROSPEKTIVNA IZLOŽBA POVODOM 40 GODINA RADA Galerija „Vjekoslav Karas“, 11. - 29. travnja 2012.

ANTONIJA ŠKRTIĆ

Povodom obilježavanja 40 godina rada, samouki karlovački kipar Zdenko Grgeljac se karlovačkoj likovnoj publici predstavio retrospektivnom izložbom punih skulptura, reljefa i skica te pratećim, bogato ilustriranim katalogom s predgovorima Borisa Vrge i Nikole Albanežea.

Grgeljac je dlijeto uzeo u ruke 1973. godine, a opus mu u stilsko-morfološkom smislu karakterizira otklon od naturalizma k estetski uvjerljivoj geometrizaciji i sažimanju oblika, dok je ikonološki trajno privržen prikazu elementarnih ljudskih stanja. Osnovni element njegovog umjetničkog stvaranja je ljudska figura u drvetu (hrast, vrba, jasen, javor, bukva, akacija, lipa, kruška, orah, trešnja, šljiva), koju karakterizira primarnost i elementarnost, frontalnost i arhaičnost, oblikovana sažetost i čistoća kipske površine.

Ozračje istinske proživljenosti i mudre duhovitosti Grgeljeva opusa je rezultat iskrenog umjetničkog htijenja, ostvarenog usprkos trendovima, koncentriranom kontemplacijom vlastite nutrine i uvažavanjem karakteristika materijala i tehnike.

Zdenko Grgeljac: Ljubav, 2011.

MARIJAN RICHTER: SLIKARSKA PORICANJA I ODRICANJA Galerija „Vjekoslav Karas“, 9. svibnja - 3. lipnja 2012.

ANTONIJA ŠKRTIĆ

Marijan Richter: Bez naziva (Vrijeme vraćanja), 2002-12.

Monografskom izložbom pod nazivom „Slikarska poricanja i odricanja” akademski slikar Marijan Richter (1957.) predstavio je karlovačkoj likovnoj publici recentni slikarski opus i domete osobnih promišljanja o smislu, značaju i mogućnostima umjetničkog stvaranja. Richterova umjetnička praksa je snažno obilježena propitivanjem smisla umjetničkog djelovanja i umjetničkog djela kojemu djelovanje tendira te bavljenjem labilnim stanjem dovršenosti umjetničkog djela. Polazište da je umjetničko djelo samo ono djelo koje je u stalnoj mijeni, slikarstvo približava izvedbenoj umjetnosti, a fizička pojavnost slike je shvaćena kao partitura koja tek ponovnim slikarskim zahvatom, svojevrsnom slikarskom interpretacijom postojećeg izgleda, namiruje imanentna htijenja i potraživanja autorovog aktualnog pogleda.

Stalnim preslikavanjem, premazivanjem i ljuštenjem u velikom formatu te kolažiranjem i crtačkim intervencijama u malom formatu, slika se negira kao zaključena, samosvojna činjenica, a autor vodi dijalog s onim subjektom-autorom kojeg njemu samom (re)prezentira naslikana slika.

Budući da je prirodno okruženje njegovih slika slikarski atelijer-radionica u kojoj slike nastaju i nestaju, sam odabir slika za izlaganje i likovni postav izložbe su realizirani s htijenjem ostvarivanja trenutno važeće, jednokratne, afirmativne vizualne komunikacije između izloženih djela i kapaciteta izložbenog prostora, čime je naglašena specifičnost vremenskih i prostornih odrednica unutar života cijelog slikarskog ciklusa. Antisliske Marijana Richtera odlikuje slobodna apstraktna kompozicija, neasocijativnost, nefokusiranost, protočnost. Trenutni izgled slike pojavljuje se kao tek jedna od mogućnosti čiji su likovni i kompozicijski elementi raspoloživi za novo slikarsko činjenje: revidiranje, izmjenu i dopunu. Pri tome se ne mijenja samo slika, mijenja se i sam autor jer se na resursima stare slike i njenoj potrebi da bude mijenjana, pobuđuju i oblikuju nova asocijativna i reflektivna stanja autora.

U apofatičkom umjetničkom konceptu Marijana Richtera slika je shvaćena kao subjekt, kao živi sugovornik s vlastitim htijenjima i ograničenjima koja autor tek mora pronaći. Slikarska poricanja i odricanja način su na koji se realiziraju uvijek nove mogućnosti slike i prilog su propitivanju pojma slike u suvremenoj umjetnosti.

Marijan Richter je za Zbirku modernog i suvremenog slikarstva Galerijskog odjela Gradskog muzeja Karlovac darovao sliku Bez naziva (Vrijeme vraćanja), 2002-12.

Uz izložbu je objavljen katalog od 16 stranica s reprodukcijama i predgovorima Marijana Richtera i kustosice izložbe i urednice kataloga Antonije Škrtić. Izložba je realizirana sredstvima Grada Karlovca i Ministarstva kulture RH.

GORAN VRANIĆ: PORTRET GRADA ZVIJEZDE IZLOŽBA U POVODU OBILJEŽAVANJA DANA GRADA KARLOVCA Galerija „Vjekoslav Karas“, 11. VII. 2012. - 31. VIII 2012.

ANTONIJA ŠKRTIĆ

Gradski muzej Karlovac je u povodu obilježavanja Dana grada Karlovca organizirao izložbu fotografija Gorana Vranića pod nazivom „Portret grada Zvijezde” kojom je na suvremen i atraktivan način predstavljena Vranićeva autorska interpretacija arhitektonskog i urbanističkog naslijeđa grada Karlovca. Umjetnički fotograf srednje generacije Goran Vranić (1964.) izloženim fotografskim ciklusom nastavlja višegodišnje bavljenje interpretacijom detalja arhitekture i urbanizma hrvatskih gradova Zagreba (1994.), Pakraca i Lipika (1996.), Koprivnice (2007.) i Dubrovnika (2008.). Baveći se Karlovcem, motive je pronašao u staroj karlovačkoj povijesnoj jezgri (Zvijezdi) i njezinoj blizini. Na izložbi su izloženi računalni ispisi fotografskih kompozicija detalja arhitekture, dok su široko zasnovane gradske vizure lirskog ugođaja prezentirane višemedijskom projekcijom.

Ukupni autorski opus Gorana Vranića usko je povezan i obilježen njegovim profesionalnim radom fotografa specijaliziranog za predmete pokretne i nepokretne materijalne kulturne baštine i suvremene likovne umjetnosti. Afinitet prema tragovima ljudske prisutnosti i djelovanja u prostoru i vremenu motivira ga i u umjetničkom djelovanju koje obilježava nenametljiva strpljivost u stvaranju te naglašena cjelovitost i izražajnost ostvarenih ciklusa. Dosadašnje Vranićevo bavljenje brodicama, suhozidima i gradovima, među koje je, ovim ciklusom fotografija i izložbom, uvrstio i Karlovac, promoviralo je ove odabrane motive u svjedočanstva prostora i vremena, u portrete života.

Izložbu prati bogato ilustrirani dvojezični katalog izložbe s uvodnim tekstovima karlovačkoga gradonačelnika Damira Jelića i kustosice izložbe i urednice kataloga Antonije Škrtić. Početkom 2013. godine izložba će gostovati u izložbenom prostoru Muzeja Mimara u Zagrebu. Realizirana je sredstvima Ministarstva kulture RH i Grada Karlovca.

Naslovnica kataloga

ČAROLIJA SLAME NIKOLE FALLERA

Galerija „Vjekoslav Karas“, 19. listopada - 27. siječnja 2012.

ALEKSANDRA GORETA

Ispred galerije Vjekoslav Karas

Priča o akademskom kiparu Nikoli Falleru je priča o istraživanju i pronalaženju samoga sebe. Priča je to o samospoznaji kroz kiparski materijal, slamu, koji se pretvorio i u redovitu likovnu manifestaciju „Slama“. Ideja za ovu manifestaciju nadošla je dok je Nikola kao student putovao po prostranim panonskim ravninama i gledao razbacane bale slame po poljima. Zadivio ga je prizor koji je sam po sebi umjetnost. Nikola kaže: „Meni se nabacivala misao kako bi se te divne lego kocke dale složiti i na neke nove načine. I tako sam počeo maštati o velikim slamnatim skulpturama... i kako je film dalje tekao, puko maštanje me više nije zadovoljavalo. Shvatio sam da sam ne bih daleko stigao i da će za realizaciju takvih radova biti potrebna jedna cijela ekipa.“

Pravi trenutak došao je u ljeto 2006. godine, kada je osnovana kiparska kolonija „Slama“. Pred drugi saziv kolonije osnovana je i istoimena udruga koja se bavi organizacijom kolonije, vođenjem radionica, gostovanjima te izradom skulptura.

U razdoblju od 2006. godine do danas manifestacija „Slama“ ugostila je stotinjak akademskih likovnih umjetnika kao i tisuću volontera koji su izrađivali slamnate skulpture. Nikola Faller godine 2009. dobiva priznanje za najatraktivniji eko-etno proizvod, godine 2010. „Slama“ dobiva zlatnu povelju „Suncokret“ za razvoj ruralnog turizma, a članove udruge ugošćuje i predsjednik Republike Hrvatske. Ove su godine nagrađeni „Zelenom poveljom“ Osječko-baranjske županije za doprinos očuvanju okoliša. Predstavljanje u Galeriji „Vjekoslav Karas“ u Karlovcu posebno je važno s obzirom na to da je ovo Nikoli Falleru prva samostalna izložba.

PROMOCIJA KARLOVAČKOG MODERNISTIČKOG GRADITELJA NIKOLE MARIĆA

IZLOŽBA „IZ MODERNOG KARLOVCA“

Gradski muzej Karlovac,

9. prosinca 2011. - 20. travnja 2012.

Galerija Modulor, Zagreb, 8. - 23. svibnja 2012.

5. MEĐUNARODNA KONFERENCIJA O INDUSTRIJSKOJ BAŠTINI

Građevinski fakultet Sveučilišta u Rijeci,

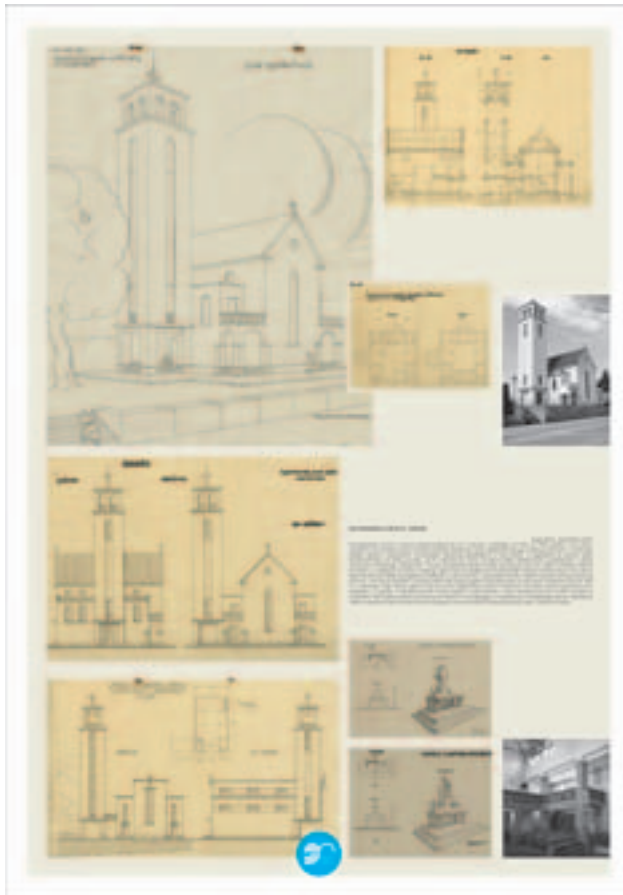
25. - 26. svibnja 2012.

IGOR ČULIG

Izložba posvećena Nikoli Mariću (1886. - 1981.), vodećem modernističkom graditelju u Karlovcu i važnom rukovoditelju javne izgradnje u Zagrebu, postavljena je u oba ova grada u kojima se odvijala njegova karijera, a čija poglavlja pripadaju različitim političkim sustavima. Na konferenciji o industrijskoj baštini u Rijeci, Marić, koji je mnogo radio i na tom području, prvi je put predstavljen međunarodnoj stručnoj publici.

U Glasu Gradskog muzeja Karlovac već je pisano o Marićevoj ostavštini u Muzeju (2010.), koja je sada dio Zbirke nacrti i planova. Spomenuti nacrti, u izvorniku ili reproducirani, bili su i osnova postava izložbe. O glavnim crtama Marićeve karijere i opusa može se čitati u popratnoj knjižici, dok detaljniji prikaz, s katalogom cijele ostavštine, izlazi ove godine u ediciji „Katalozi i monografije“.

Autor izložbe, koji je također i autor ovog teksta, odlučio je izložbi dati izvjesnu robusnost i mobilnost. Priredio je, stoga, opširniju inačicu, koja uključuje izvornu građu, kao i inačicu koja se zasniva samo na muzejskim pomagali-ma. Jezgru postava čine 22 panoa s reprodukcijama nacrti i fotografijama građevina te četiri makete, pomoću kojih su predstavljena 33 projekta, nastala između 1923. i 1946. godine, na području stambene, javne i industrijske arhitekture, kao i na području izgradnje infrastrukture. Dodaci, koje je vidjela samo karlovačka publika, sastoje se od četiri metra visokog modela dalekovoda sa žicama i izolatorskim čašicama te izvornih nacrti, opremljenih košuljicama od melineksa i izloženih u vitrinama. Na, također izloženim, mjernim instrumentima valja zahvaliti umirovljenom karlovačkom geodetu Josipu Seiteru koji s Marićem dijeli mjesto rođenja (Kostajnički Majur), a dijelom i profesionalnu naobrazbu.

Sva pomagala i publikacije oblikovala je i isporučila tvrtka „Identity“ iz Karlovca, čijeg vlasnika Dragomira Šuku treba poimence istaknuti i kao koautora likovnog postava.

Izložba predstavlja razmjerno veliki uzorak Marićevog rada, a nastoji uravnoteženo prikazati njegov doprinos na različitim arhitektonsko-građevinskim područjima. U kontekstu riječke konferencije, koja je slijedila dva dana nakon zatvaranja izložbe u Zagrebu, taj je doprinos vrednovan s naglaskom na industrijske građevine, pa i na određeni utjecaj što ga specifična industrijska koncepcija prostora ima na karlovačke javne građevine (jednu poštu i jednu školu). Rad pod naslovom „Ing. Nikola Marić: tehnička poslovница za stambeno, javno i industrijsko“ već se pojavio u formi sažetka, a predviđen je za redovito izdanje Zbornika.

Izložba, koja zadire u još živa sjećanja na Marića (neka su upisana i u knjigu dojmova), dobro je prihvaćena od šire publike, ali je ipak prije svega dobrodošao prilog nacionalnom stručnom diskursu. Naime, o hrvatskoj modernističkoj arhitekturi već se pišu i antologije, a stručni i znanstveni radovi o toj tematici redoviti su u časopisima kao što su „Prostor“ i „Radovi instituta za povijest umjetnosti“. Stoga, po principu pars pro toto i prvi put, opus Nikole Marića omogućuje uvid u onovremeno graditeljstvo Karlovca, a koje je stručnoj javnosti praktički nepoznato. Stoga će Gradski muzej Karlovac nastojati ovu izložbu uputiti i u druge gradove, za što je već iskazan interes.

Ljetnikovac Alfreda Schlichta bio je tema završnog rada učenica Mješovito industrijsko-obrtničke škole, Valentine Ladika i Dragane Hrgić. Uz mentorstvo arhitekta Nenada Pleteša, predložene su i intervencije s ciljem povećanja energetske učinkovitosti. Učenički rad predstavljen je za trajanja izložbe u Karlovcu. Muzejska savjetnica mr. sc. Daina Glavočić jedna je od osnivačica riječkih bijenalnih konferencija o industrijskoj baštini (26. svibnja 2012.)

KARLOVAČKI MUZEJSKI PROSTOR ZA BUDUĆNOST Gradski muzej Karlovac, 16. svibnja - 12. listopada 2012.

RUŽICA STJEPANOVIĆ

Izložbom „Karlovački muzejski prostor za budućnost” predstavljen je projekt rekonstrukcije i uređenja zgrade California, koji je nastao iz potrebe prezentiranja burne karlovačke povijesti. Prepoznavši ovu potrebu, Grad Karlovac je Muzeju na trajno korištenje predao kompleks Turanj, čiji je zgrada California sastavni dio, a u svrhu postavljanja stalne izložbe na temu Domovinskog rata. Turanj je tijekom povijesti imao važnu stratešku ulogu u obrani grada i domovine i snažno je utisnut u svijest stanovnika Karlovca, osobito kao mjesto na kojem su u Domovinskom ratu zaustavljeni napadi agresora na grad.

Prvi korak prema ostvarenju ovoga projekta učinjen je 1999. godine imenovanjem Odbora za ustrojavanje muzeja na temu Domovinskog rata na Turnju. Rezultat početne inicijative je studija „Projekt Turanj, povijesni i vojni spomenik s lokacijom muzeja zbirke naoružanja Domovinskog rata grada Karlovca“. Rad na projektu dobio je novi zamah 2007. godine, kada je imenovano interdisciplinarno Radno povjerenstvo za izradu prijedloga uređenja prostora na Turnju u sastavu: dr. sc. Milan Kruhek, brigadir Dubravko Halovanić, Višnja Lasić, prof., Branka Križanić, dipl. ing. arh., Hermina Komanac, dipl. ing. građ., mr. sc. Hrvojka Božić, prof. i Ružica Stjepanović, prof.

Gradski muzej Karlovac je od nadležnih institucija ubrzo zatražio izradu projektne dokumentacije u sklopu čega su svoj obol projektu dali Konzervatorski odjel u Karlovcu, Upravni odjel za društvene djelatnosti grada Karlovca, Upravni odjel za prostorno uređenje, građenje i zaštitu okoliša Karlovačke županije. Započet je i rad na izradi muzeološkog programa izložbe na temu Domovinskog rata pod nazivom „Karlovac 1991. - 1995.“ koji je muzejsko vijeće Ministarstva kulture RH u kasnu jesen 2011. godine u cijelosti prihvatilo.

Budući izgled Californije

Kao najbolji prostor za postavljanje izložbe na temu Domovinskog rata izabrana je zgrada koju su branitelji u Domovinskom ratu popularno nazivali hotel California. Zgrada sagrađena kao konjušnica i skladišni prostor nekoliko je puta mijenjala namjenu. Od 1980. JNA ju je koristila kao skladište. U rujnu 1991. godine vojnarnu preuzimaju snage Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske i postrojbe Zbora narodne garde. Prostor je korišten za boravak vojnika i kao zapovjedništvo mostobrana Turanj, a početkom 1992. jedna prostorija je uređena za pregovore s neprijateljem. Tijekom jeseni i zime 1994./95. na prostoru vojarne borave izbjeglice iz zapadne Bosne. Nakon njihovog odlaska ponovno je preuzimaju hrvatski branitelji.

Danas je u vrlo lošem stanju, razorena ratnim djelovanjima i vremenskim utjecajima te zahtijeva cjelovitu obnovu. Obnova zgrade planirana je integracijom oštećene autentične strukture građevine i novih funkcionalnih elemenata.

California će na taj način biti prezentirana i interpretirana kao povijesna građevina i svjedok događaja. Elementi izvorne, ratom razorene arhitekture i suvremeni, novi elementi, jedni uz druge simboliziraju dva vremena, vrijeme uništavanja i vrijeme stvaranja, destrukcija jednog prostora postaje gradbeni element novog.

Autorice arhitektonskog projekta su karlovačke arhitektice Vlasta Lendler-Adamec i Tanja Basar iz Projektnog biroa 2A. Na izložbi su posjetitelji mogli vidjeti tlocrtna rješenja i 3D animaciju arhitektonskog rješenja projekta zgrade California.

Projekt rekonstrukcije zamišljen je “odijevanjem” zgrade u prozirnú staklenu opnu. Postojeći zidovi su sačuvani i vidljivi te trajno konzervirani. Projektirana je nova nosiva čelična konstrukcija-stupovi i horizontalni nosači, za koju se učvršćuju postojeći konzervirani vanjski zidovi, a na koju je s vanjske strane postavlja staklena opna. Izvedbom dvostrukog pročelja koristi se energija sunca u zimskim osunčanim danima za dogrijavanje zgrade, a u ljetnim mjesecima zračni međuprostor, ventiliran pri dnu i na vrhu, predstavlja odličnu zaštitu od pretjeranog zagrijavanja.

Najreprezentativniji dio unutrašnjeg prostora, prvi kat, predviđen je kao izložbeni prostor u kojem će biti postavljena stalna izložba „Karlovac 1991. - 1995“. Izložba je zamišljena kao medij komuniciranja edukativnih poruka uz bitnu memorijsku komponentu vezanu uz sjećanje na poginule, ranjene, kao i na stradanja civila u Domovinskom ratu u Karlovcu i karlovačkom kraju. Osnovna ideja izložbe, prikaz života Karlovca i njegovih stanovnika u Domovinskom ratu, razrađena je u šest tematskih cjelina. Kraća uvodna cjelina „Kako je počeo rat?“ prikazat će političku i gospodarsku situaciju i raspad SFRJ, cjelinom „Virovitica - Karlovac - Karlobag“ će se zorno prikazati polazišta i ciljevi velikosrpske ideologije i početak agresije na Hrvatsku. Cjelina „Postali su naši branitelji“ predstaviti će život karlovačkih branitelja na prvoj crti bojišta, prikazati tijek ratnih događaja na karlovačkom području. U okviru ove teme bit će odana počast braniteljima poginulim na karlovačkom području. Cjelina „Životom protiv rata“ prikazat će život u gradu Karlovcu tijekom Domovinskog rata. Cjelina pod nazivom „Pobjeda“ prikazat će vojno-redarstvenu akciju „Oluja“ s naglaskom na karlovačko

područje. Šesta cjelina, kao izložba borbene tehnike s naglaskom na borbena vozila iz domaćih radionica, bit će postavljena na otvorenom prostoru.

Osim izložbenog prostora u zgradi su predviđeni i drugi sadržaji oblikovani i uređeni prema suvremenim muzejskim standardima za odvijanje i drugih temeljnih muzejskih funkcija. Čuvanje, zaštita, istraživanje muzejskih predmeta i drugi oblici komuniciranja muzejskih spoznaja te svi prateći sadržaji za posjetitelje (repcija, informacijski punkt, suvenirnica, caffè i sl.) u skladnoj, funkcionalnoj uravnoteženoj zgradi Californije postat će živo tkivo koje će sasvim sigurno dati novu kvalitetu kulturnom i društvenom životu Karlovca i karlovačkog kraja. Planirajući ovaj projekt Gradski muzej Karlovac je bio vođen željom da se cijeli kompleks Turanj uredi i postane mjesto s kojeg će posjetitelj odlaziti bogatijeg znanja o Domovinskom ratu u Karlovcu i karlovačkom kraju te da će spoznati veličinu i važnost tog vremena u kojem se hrvatski narod, uz velike žrtve, obranio od agresije i stvorio samostalnu državu Hrvatsku. Cjelokupna dokumentacija projekta je pripremljena i od struke vrlo dobro prihvaćena.

Uz izložbu je tiskan katalog na 24 stranice u kojem su, uz fotografije sadašnjeg stanja zgrade, tlocrtna nacрте svakog kata i vanjskog izgleda zgrade nakon obnove, objavljeni i tekstovi autorica muzeološke koncepcije, arhitektonskog rješenja te recenzija projekta prof. Ljubomira Miševića.

Autor stručne koncepcije izložbe je Ružica Stjepanović, autor likovnog postava Projektni biro 2A Karlovac. Realizirana je zahvaljujući potpori Grada Karlovca i Ministarstva kulture RH.

S otvaranja, foto: Oliver Budimir

DRAGOJLA JARNEVIĆ (1812. - 1875.)

SANDA KOČEVAR

Gradski muzej Karlovac uključio se u obilježavanje 200. obljetnice rođenja Dragojle Jarnević koje se, pod visokim pokroviteljstvom predsjednika RH, održavalo od 12. do 25. listopada 2012. godine u gradu Karlovcu, organiziranjem predavanja mr. sc. Sande Kočevar, prof., više kustosice Povijesnog odjela „Karlovac Dragojlinog doba“ i mr. sc. Hrvojkje Božić, prof., ravnateljice Gradskog muzeja Karlovac - „Dragojla Jarnević u hrvatskoj književnosti“ 17. listopada 2012. godine.

Dragojla Jarnević, hrvatska književnica, uvjerenjena ilirkinja, odgajateljica i pedagoginja rođena je 4. siječnja 1812. godine u Karlovcu. Školovala se na njemačkom jeziku u Karlovcu te za krojačicu i kitničarku u Grazu. Zараđivala je kao odgajateljica u imućnim obiteljima u Trstu i Veneciji. Kroz prijateljstvo s Ivanom Trnskim upoznala se s idejama iliraca te je samostalno i s velikim naporom učila i usavršavala hrvatski jezik.

U Karlovcu se uzdržavala šivanjem i podukom; pisala je pjesme, drame i pripovijetke koje je objavljivala u tadašnjim novinama. Voljela je planinariti, družila se s istaknutim članovima učiteljskog pokreta, držala je stručna predavanja iz pedagogije te postala prva članica Hrvatskog pedagoškog književnog zbora. Umrula je u Karlovcu 12. ožujka 1875. godine.

„Karlovac Dragojlinog doba“ predstavio je Karlovac u razdoblju koje obuhvaća njezin Dnevnik (1833. - 1874.), kada je grad prošao put od „najgrađanskijeg grada u Hrvatskoj“ zahvaljujući uspješnom gospodarskom razvoju do stagnacije i opadanja zbog političko-gospodarskih promjena izazvanih gradnjom pruge odnosno gubitkom povlaštenog položaja u sustavu riječno-cestovnog prometa. Činjenice iz literature poput političkih, gospodarskih i društvenih promjena i događanja te portreti javnih osoba toga vremena prikazani su iz Dragojlinog kuta.

Predavanje „Dragojla Jarnević u hrvatskoj književnosti“ vrednovalo je njeno književno stvaralaštvo u kontekstu razvoja hrvatske književnosti: od prvih romantično-rodoljubnih stihova nastalih na poticaj iliraca, preko sentimentalno-pustolovnih novela i romana objavljenih u tadašnjoj periodici, s posebnim osvrtom na njen Dnevnik kao najvrednije djelo tadašnje hrvatske književnosti, čijim je objavljivanjem 2000. godine započelo drugačije vrednovanje Dragojle Jarnević, do tada priznate isključivo kao pjesnikinje hrvatskog romantizma.

Tijekom predavanja bio je izložen Portret Dragojle Jarnević, nepoznatog autora (inv. oznaka GMK-276 G), jedan od dva predmeta vezana uz Dragojlu koje u svom vlasništvu ima Gradski muzej Karlovac. Drugi predmet je njena knjiga iz 1843. godine Domorodne poviesti, inv. oznaka GMK-11904. Uz predavanja Gradski muzej Karlovac tiskao je deplijan i obilježivač stranica (bookmark) s Dragojlinim portretom te stihovima koje je Ivan Trnski zapisao na zidinama dvorca Schlossberg u Grazu, a na koje je Dragojla odgovorila vlastitim stihovima 1839. godine i koji predstavlja početak njenog književnog angažmana na hrvatskom jeziku. Za uspješan dizajn pratećih tiskovina zaslužna je grafičarka dizajnerica Sandra Bolfek.

NOĆ MUZEJA

27. siječnja 2012.

ANTONIJA ŠKRTIĆ I IGOR ČULIG

Sa željom da aktualizira svoju recentnu izložbenu ponudu i pridonese popularizaciji muzejske djelatnosti, Gradski muzej Karlovac je i ove godine sudjelovao u sedmom izdanju nacionalne Noći muzeja.

U Galeriji „Vjekoslav Karas“ posjetiteljima je omogućen besplatan ulaz na monografsku izložbu Anabel Zanze „Prva slova, druga slova“. Također je organizirano druženje s umjetnicom, koja je počela slikati novu sliku, pa su zainteresirani posjetitelji mogli izravno upoznati njezine slikarske tehnike i materijale. Nakon toga je, uz uvodni govor akademika Tonka Maroevića, prikazan kratkometražni dokumentarni film „Portret slikara Josipa Vanište“, scenarista i redatelja Željka Senečića.

U zabavnom dijelu programa organizirana je večer salse i dječjeg plesa.

Istovremeno, u muzejskoj palači na Strossmayerovom trgu, dva stručna predavanja popratila su izložbu posvećenu vodećem lokalnom modernističkom graditelju, Nikoli Mariću. Arhitekti dr. sc. Darko Kahle i Mladen Ivanko potražili su poveznice Marićevog stvaralaštva sa zagrebačkom i međunarodnom kulturnom sredinom.

Dvorana u potkrovlju, gdje je izložba smještena, poslužila je i kao pozornica nositeljicama glazbene nagrade „Porin“ (2010.), skupini Singrice. Samoborsko-karlovačke pjevačice njeguju osuvremenjenu etnoglazbu koja je danas prepoznata kao zalag očuvanja i vitalnosti identiteta.

Vodstva po stalnom postavu održavala su se u opuštеноj i poticajnoj atmosferi, uz ohrabivanje posjetitelja da postavljaju pitanja.

Darko Kahle

Singrice

Plesna večer u Galeriji

EDUKATIVNI PROGRAM DODIR IDOLA

LANA BEDE

Edukativnim programom „Dodir idola“ Gradski muzej Karlovac uključio se u 16. muzejsku edukativnu akciju i nagradnu igru na temu „dodir“ koju tradicionalno, povodom Međunarodnog dana muzeja, organizira Sekcija za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskog muzejskog društva. Akcija je trajala od 12. travnja do 18. svibnja 2011., a u njoj je sudjelovalo više od 50 muzeja diljem Hrvatske s namjerom približavanja muzejskih sadržaja djeci i mladima.

Program „Dodir idola“ posvećen je najbogatijoj zbirci prapovijesne idoloplastike u Hrvatskoj, koja se danas čuva u Gradskom muzeju Karlovac. Namijenjen je učenicima od 10 do 14 godina, a cilj mu je upoznavanje s ovom iznimno vrijednom arheološkom zbirkom idola iz starijeg željeznog doba, nalazištem Turska kosa kod Topuskog s kojega idoli potječu, te načinom na koji se provode arheološka terenska istraživanja i obrada arheoloških nalaza.

U sklopu programa predstavljena je dopuna arheološke prapovijesne zbirke u stalnom postavu Muzeja s izloženim većim brojem eksponata iz zbirke idola. Svake srijede u 13 sati za vrijeme trajanja akcije u potkrovlju Muzeja održane su powerpoint prezentacije (ukupno 5 puta) namijenjene učenicima 5. i 6. razreda osnovne škole, a posvećene tridesetogodišnjim arheološkim istraživanjima GMK na nalazištu Turska kosa, muzejskoj zbirci idola te kontekstu prakse idolopoklonstva i načinu života u željeznom dobu. Nakon prezentacije učenici su razgledali zbirku idola s Turske kose u stalnom postavu uz vodstvo kustosa arheologa Laze Čučkovića, voditelja istraživanja na Turskoj kosi. Na prezentacijama je sudjelovalo ukupno 96 učenika iz karlovačkih osnovnih škola „Banija“ i „Braća Seljan“, Dječjeg doma „Vladimir Nazor“ i Centra za odgoj i obrazovanje djece i mladeži Banija. Za dvije skupine djece i mladih iz Dječjeg doma „Vladimir Nazor“ i Centra za odgoj i obrazovanje djece i mladeži organizirane su dvije keramičarske

radionice (5. i 11. svibnja 2011.), na kojima su polaznici izrađivali figurice idola od gline prema originalima izloženim u stalnom postavu GMK.

Opipljivo iskustvo učenika s arheološkim nalazištem i artefaktima ostvareno je u središnjem dijelu edukativnog programa, arheološkim radionicama. Kroz niz praktičnih aktivnosti učenici su sudjelovali u svim fazama arheoloških istraživanja: od iskopavanja na nalazištu i vođenja terenske dokumentacije do čišćenja i restauracije nalaza te njihove pohrane i izrade kataloških podataka. Radionice su se održavale u Maloj dvorani Muzeja, gdje je u prirodnoj veličini rekonstruiran didaktički model humka kulturnog mjesta 1 na Turskoj kosi s kojeg potječu idoli iz muzejske zbirke, a učenici su tijekom radionica radili s replikama muzejskih predmeta i koristili alate s terenskih iskopavanja.

Radionica se prvi put održala 13. svibnja 2011. u sklopu 5. susreta gradova i općina prijatelja djece u Karlovcu i 16. muzejske edukativne akcije DODIR. U radionici su sudjelovali učenici iz Karlovca, Preloga, Varaždina i Čakovca. Zbog velikog interesa učenika i nastavnika, u listopadu je ponovljen ciklus arheoloških radionica na kojima je sudjelovalo 46 darovitih učenika iz 5. do 8. razreda Osnovne škole Grabrik iz Karlovca. Radionice su održane u terminima 11., 12. i 13. listopada. Dana 14. listopada za sve učenike i nastavnike koji su sudjelovali u radionicama, organiziran je stručni izlet na arheološko nalazište Turska kosa, a nešto poslije u Muzeju je otvorena završna izložba dječjih radova.

Tijekom trajanja akcije povodom Međunarodnog dana muzeja organizirana je i prigodna prodaja muzejskih izdanja posvećenih zbirci idola s Turske kose. Akciju je kao i prijašnjih godina pratila programska knjižica DODIR i plakat u izdanju Hrvatskog muzejskog društva. Od pratećih tiskovina GMK je izdao plakat, iskaznicu i priznanje za sudjelovanje u arheološkoj radionici te omot i naljepnicu za DVD čiji je dizajn osmislio Miljenko Gregl, akademski slikar i grafičar. Izrađen je i prigodan tematski žig GMK s likom idola na konju, rad akademske slikarice Tomislave Juroš, koji su djeca dobivala kao potvrdu posjeta Muzeju za vrijeme trajanja akcije i time stjecala pravo sudjelovanja u nagradnoj igri.

Autorica programa i voditeljica radionica je Lana Bede, muzejska pedagoginja GMK, stručni suradnik Lazo Čučković, voditelj Arheološkog odjela GMK, dok su u realizaciji pomogli vanjski suradnici arheolozi Filip Matijević i Nikolina Broz te apsolvantica arheologije Iva Alibašić.

Prvi dio projekta „Dodir idola“ je ostvaren sredstvima Ministarstva kulture RH u sklopu programa muzejsko-galerijske djelatnosti (pedagoško-edukativna) i Grada Karlovca (program Karlovac - grad prijatelj djece).

Arheološka radionica

Model arheološkog nalazišta u maloj dvorani

Radi upoznavanja izgleda arheološkog nalazišta skrivene ispod zemlje i neposredne participacije djece u terenskom istraživanju, a zbog nemogućnosti da se radionica održi na samom nalazištu udaljenom 60-ak kilometara od Karlovca, u Muzeju je izgrađen didaktički model arheološkog nalazišta kulturnog mjesta 1 s Turske kose. Na reljefnom, to jest opipljivom presjeku dijela humka prapovijesnog svetišta, zorno su i neposredno prikazani stratigrafski slojevi, u određenoj mjeri pojednostavnjeni kako bi djeci bili lakše razumljivi. Nalazište je izgrađeno prema postojećoj dokumentaciji na površini

otprilike 7,5 x 5 m sa 1,5 m visokim vertikalnim i horizontalnim presjecima. Kako bi se što vjernije vizualno i haptički stvorilo iskustvo arheološke sonde i atmosfera terenskog rada, u didaktičkoj rekonstrukciji je za pojedine slojeve korišteno šumsko raslinje, humus, zemlja odgovarajućih boja, ugljen i kvarcni pijesak. U kulturnim slojevima iz različitih vremena ukopane su replike idola i keramike s Turske kose, životinjske kosti i drugi materijal. U inventaru baze arheološkog nalazišta našao se prijeko potreban pribor: lopate, špahtle, kistovi, tačke, sita, trasirke, mjerne trake, nivelir, pločice za označavanje nalaza, rasklopni stol i stolci, terenska odjeća i obuća, plinsko kuhalo...

Tijekom radionice na muzejskom nalazištu koje smo nazivali Mala dvorana, održavala se simulacija arheološkog terenskog istraživanja pod vodstvom voditelja istraživanja i dvoje zamjenika. Učenici su bili članovi terenske ekipe podijeljene u više manjih skupina (svatko je dobio svoju osobnu iskaznicu) koje su se izmjenjivale u različitim fazama rada i tako savladale osnovna pravila i metode arheološkog terenskog iskopavanja. Učenici su se upoznali s alatima i instrumentima te izrađivali terensku dokumentaciju, što je uključivalo spremanje nalaza (odljeva muzejskih predmeta) u plastične vrećice, pisanje oznaka, ispunjavanje formulara i učenje novih pojmova i termina.

Učenici su također sudjelovali u aktivnostima koje slijede u kasnijim fazama obrade arheološkog materijala i tako u osnovnim crtama upoznali cijeli ciklus koji arheološki nalaz prolazi od trenutka pronalaska do izlaganja na izložbi: suho čišćenje uz pomoć kistova, zatim restauraciju (sastavljanje ulomaka uz pomoć ljepila) te naposljetku izradu inventarnih kartica u muzeju (opisi, mjerenja, datacija, crteži) i pohrana predmeta u muzejskoj čuvaonici (pohrana u zaštitne kutije uz korištenje rukavica, pisanje oznaka, odlaganje na metalne police).

Izložba

Nalaz i njegova inventarna kartica

Na završnoj izložbi (18. - 26. listopada 2011.) publika je imala priliku vidjeti sva didaktička sredstva i pomagala korištena i nastala na radionicama. Izložba je upotpunjena s četiri informativna panoa sa sažetim prikazom arheološkog lokaliteta Turska kosa i rezultatima istraživanja te dokumentarnim fotografijama s radionice. Na ulazu u izložbu postavljena je skulptura biblijskog „zlatnog teleta“ (autor Željko Mareković), koja ilustrira legendu sačuvanu među seljacima Velike Vranovine kraj Topuskog o zakopanom zlatnom teletu i blagu na Turskoj kosi. Upravo je ova legenda 1981. potaknula arheologe na početak sustavnog istraživanja ovog iznimnog nalazišta na kojem je, zasad jedinom u Hrvatskoj, dokumentirano idolopoklonstvo.

Prigodom otvorenja izložbe uručene su potvrde o sudjelovanju na arheološkoj radionici i stručnom izletu, DVD s fotografijama s radionice i izleta te informativni tekst o Turskoj kosi, muzejskoj zbirci i edukativnom programu.

Prilog o jesenskom ciklusu arheoloških radionica emitiran je na Hrvatskoj radioteleviziji u sklopu Školskog programa u emisiji „Puni krug“, na TV Jabuci i lokalnoj televiziji „TV 4 rijeke“. U „Karlovačkom tjedniku“ objavljena su dva članka, u „Večernjem listu“ obavijest o nagradi

koju je Društvo „Naša djeca“ Hrvatske dodijelilo akciji, a lokalne radijske postaje i internetski portali redovito su informirali javnost o programskim događajima.

Priznanja i sudjelovanje na konferencijama

Potvrda o sudjelovanju

Zahvaljujući inovativnom pristupu, edukativni program Gradskog muzeja Karlovac „Dodir idola“ dobio je Povjelu za uzorno provedenu Naj-akciju 2011. godine kojom je poboljšana i uljepšana život djece u gradu Karlovcu. Ovo ugledno priznanje povodom Dana Konvencije

UN-a o pravima djeteta dodjeljuje Središnji koordinacijski odbor akcije Gradovi i općine prijatelji djece, koji čine predstavnici Saveza društva „Naša djeca“ Hrvatske i Hrvatskog društva za preventivnu i socijalnu pedijatriju uz pokroviteljstvo Ureda UNICEF-a za Hrvatsku.

Program arheoloških radionica The Touch od Idols predstavljen je na međunarodnoj godišnjoj konferenciji ICOM CECA „Old Questions, New Answers: Quality Criteria for Museum Education“, od 16. do 21. 9. 2011. u Zagrebu, a na konferenciji ICOM CECA “Museums and Written Communication: Tradition and Innovation”, od 20. do 25. 9. 2012., u Erevanu u Armeniji, u dijelu programa Market of Ideas predstavljen je nastavak programa, muzejska knjiga za djecu o idolima, Museum Book for Children: the Synergy of Writing, Illustration and Design.

Nastavak projekta

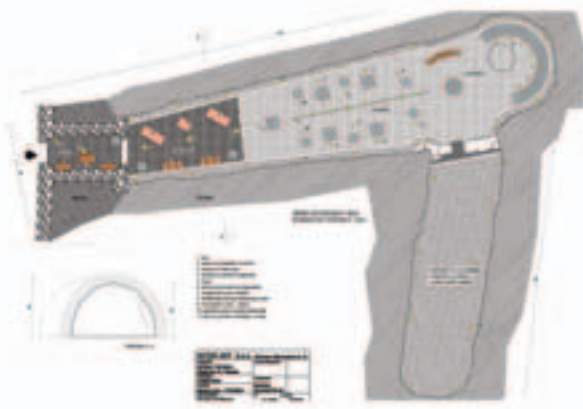
U sklopu projekta „Dodir idola“ uz podršku Ministarstva kulture RH počela je 2011. godine priprema istoimene interaktivne knjige za djecu, a 2012. pripremni radovi na pokretnoj izložbi namijenjenoj gostovanju u osnovnim i srednjim školama, knjižnicama, učilištima, muzejima i arheološkim parkovima s ciljem povećanja i proširenja kruga muzejske publike među mlađim naraštajima.

Koncipirana kao raskošno ilustriran scrapbook s mnoštvom rasklopnih i taktilnih elemenata izvedenih u slijepom (reljefnom) tisku, knjiga donosi priču o nastanku muzejske zbirke, uvodi mlade čitatelje u duhovni svijet Kolapijana, prapovijesnih stanovnika Turske kose, i postavlja pitanja o značenju i ulozi kulturnih figurica tijekom prapovijesti. U sklopu pripremnih radova potrebno je provesti istraživanja koja bi omogućila da se prvi put značenje karlovačke muzejske zbirke protumači unutar konteksta srodnih zbirki i nalaza iz drugih hrvatskih muzeja i susjednih zemalja. Izložba je zamišljena u formi uvećane makete knjige s interaktivnim elementima koji pozivaju publiku na aktivno istraživanje sadržaja. Kao komplementarne i dopunjujuće aktivnosti, tijekom gostovanja izložbe planirana su predstavljanja knjige uz razgovor s autorima i održavanje arheoloških radionica.

„Dublji, dakle stariji slojevi (9. - 7. st. pr. Kr.) sastoje se uglavnom od ilovačaste zemlje, a mlađi (6. - 3. st. pr. Kr.) sastoje se gotovo u potpunosti od kvarcnog pijeska, koji je bio izložen utjecaju visoke temperature. (...) Najstariji slojevi nastali su od niza manjih vatrišta, pa se može pretpostaviti da su počeci svetišta bili povezani sa spaljivanjem pokojnika ili je to isprva bilo posebno mjesto za žrtve paljenice ili za obrednu i vječnu vatru. Slijedi snažan sloj sive masne zemlje, u kojem je bilo puno ugaraka, ali nije bilo vatrište. U tom su sloju zanimljivi mnogi nalazi životinjskih kostiju, koje su tu dospjele kao žrtveni darovi. (...) Slijede slojevi kvarcnog pijeska, u kojima je sve manje životinjskih kostiju, ali se pojavljuje velika količina raznih keramičkih predmeta, među kojima se ističu mnogobrojni nalazi figurica od pečene zemlje. (...) Daleko najbrojniji predmeti jesu ulomci namjerno razbijenih keramičkih posuda.“, L. Čučković, Kolapijani, u: Ratnici na razmeđu istoka i zapada: starije željezno doba u kontinentalnoj Hrvatskoj, Zagreb, 2004., str. 194 i 196.

LAPIDARIJ TOPUSKO

LAZO ČUČKOVIĆ

Idejno rješenje lapidarija u Draškovićevecim podrumima

Gorući problem Gradskog muzeja Karlovac svakako je premalo odgovarajućeg prostora za pohranu i izlaganje muzejske građe. Ovaj problem je otežan nakon oduzimanja nekretnina koje su bile u vlasništvu ili na korištenju Muzeja, kao što su Stari grad Dubovac i Velika vojarna u Zvijezdi, stoga je trebalo tražiti neka nova rješenja. Zadnjih se nekoliko godina intenzivno radi na traženju prostora za pohranu i izlaganje arheološke građe. Ministarstvo kulture je u nekoliko navrata financijski podržalo ta nastojanja, a prethodne godine su se priključili Ministarstvo turizma i općina Topusko.

Kao prioritet se nametnulo zbrinjavanje teških kamenih spomenika. Sitniji materijal, kojim se lakše manipulira, donekle je zbrinut, a navedeni teški spomenici, pak, predstavljaju prilične probleme. Veliki dio njih je na otvorenom prostoru, izložen vremenskim (ne)prilikama. U prvoj fazi zaštite natkriveni su neki kameni spomenici, što je ipak nedovoljan vid fizičke zaštite. Kako u Muzeju, a ni drugdje u Karlovcu nema prostornih i tehničkih uvjeta za pohranu i izlaganje kamenih spomenika, pristupilo se rješavanju problema na samim lokalitetima gdje se nalaze, pogotovo zato što ondje postoje mogućnosti

za poboljšanje situacije. Tako, primjerice, u Sv. Petru na Mrežnici pokraj u crkvi uzidanih antičkih reljefa stoji izloženo još nekoliko kamenih spomenika. Slično je i u Mateškom Selu, u crkvi Sv. Jurja, u koju su kao spolije ugrađeni brojni antički spomenici, a brojni su i oni uz nju, prikupljeni prilikom arheoloških iskopavanja. Brigu o zbrinjavanju i prezentaciji ove građe trebao bi voditi Konzervatorski odjel u Karlovcu. Istovremeno, kamene spomenike prikuplja i pohranjuje karlovački Muzej. Ovom prigodom treba zahvaliti gospodinu Jurici Štefančiću iz Barilovića i brigadiru Dubravku Halovaniću na pomoći prilikom transporta kamenih spomenika s područja Koruna.

Posebna tema su brojni kameni spomenici iz Topuskog. Uglavnom pripadaju bivšoj Muzejskoj zbirki Topusko, o kojoj danas skrbi Gradski muzej Karlovac. Stoga putem ovog članka obavještavamo javnost o poduzetim aktivnostima oko očuvanja i prezentacije ove iznimno značajne zbirke.

Topusko je mjesto bogate prošlosti s mnogobrojnim spomenicima, pa tako i onim kamenima. Nakon onih u zagrebačkim muzejima, to je najbogatija zbirka te vrste u središnjoj Hrvatskoj. Odlikuju je značajni antički natpisi, među kojima se ističu oni s are posvećene Vidasu i Thani, božanskom paru koji se spominje samo ovdje pa je očito da se radi o domaćim, autohtonim božanstvima. Nedavno je otkrivena jedna velika nadgrobna stela s reljefnim prikazom pokojnika, koja nema odgovarajući smještaj, kao ni ostali spomenici koji se nalaze nagurani u predvorju hotela Toplica. Među njima su brojni ulomci bogate arhitektonske dekoracije prikupljeni na ruševinama znamenite cistercitske crkve B. D. Marije u Topuskom.

Trenutačno su smješteni u neprikladnom skladištu komunalnog poduzeća. Novijem razdoblju pripada „žuti kamen“ na kojemu su upisana imena poznatih gostiju ovdašnjeg lječilišta, počevši od 1818. godine, kada je car Franjo Josip II. posjetio Topusko. Ovaj kamen bi mogao biti dio izložbe na otvorenom, ali bi ulomke trebalo zbrinuti u zatvorenom prostoru, to jest lapidariju. Naravno, postoje i recentni spomenici koji bi ondje mogli naći svoje mjesto.

Žuti kamen

Nekoliko važnih antičkih spomenika nalazi se u parkovima, što ih, budući da su načinjeni od mekog kamena pješčenjaka, čini podložnim propadanju. Stoga su prošle godine, za značajnije među njima, podignute nadstrešnice. Trebalo bi ih pohraniti na odgovarajući način, a na njihova mjesta staviti betonske kopije, kao što se to radilo krajem 19. stoljeća.

Koje bi mjesto moglo biti prikladno za lapidarij? Općina Topusko planira preuređenje Draškovićevih vinskih podruma za kulturne namjene. Podrumi se nalaze na vrlo povoljnoj i frekventnoj lokaciji u užem centru mjesta, u neposrednoj blizini hotela i otvorenih bazena. Gradski muzej Karlovac je predložio preuređenje podruma u lapidarij s izložbenim i skladišnim dijelom, u prvoj fazi ispod Nikolinog brda. Tamošnji podrumi uklesani su u živu stijenu, gdje se nekoć vadio kamen od kojega su načinjeni i sami spomenici, stoga je taj ambijent vrlo pogodan za lapidarij. Osim toga, u neposrednoj blizini je veliki antički lokalitet, gdje su otkriveni brojni važni kameni spomenici. Nadalje, u Nikolinom brdu je 1944. godine održano i poznato 3. zasjedanje ZAVNOH-a, odnosno tu su se održale glavne rasprave jer je ovdašnji podrum bio sklonište od avionskih bombardiranja. U neposrednoj su blizini bile smještene i savezničke misije, kojima je pripadao i Churchillov sin. Mnogo je, dakle, razloga da se ovdje stvori značajni javni prostor.

Nagrobna stela iz Topuskog

Podrum u Nikolinom brdu se sastoji od dva dijela, a u svaki dio postoji ulaz izvana. Najveći dio podruma iskopan je u prirodnoj stijeni pa su njegovi prostori nepravilnih dimenzija. Opustošen je i zapušten, osobito vanjski dio, koji je obrastao raslinjem, a dijelovi potpornih zidova su se urušili, s njima i jedan od ulaza. Prozračuje se okruglim vertikalnim kanalom do vrha brda, a ima i dobra akustična svojstva, što ga čini prikladnim mjestom za glazbene i druge izvedbe.

Osnovnu koncepciju budućeg lapidarija i njegova postava osmislio je autor ovog članka. Suradnici na projektu su prof. dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić, dr. sc. Zorislav Horvat i prof. dr. sc. Žarka Vuić. Projektni studio Inter art d.o.o., odnosno arhitektica Branka Dejanović, izradio je idejno rješenje za uređenje i privođenje namjeni, kao i troškovnik statičke sanacije urušenih dijelova i ulaza. Projekt bi realizirao Gradski muzej Karlovac u suradnji s Gradskim muzejem Siska, Arheološkim muzejem u Zagrebu, Hrvatskim povijesnim muzejem, zagrebačkim Filozofskim fakultetom i Hrvatskim restauratorskim zavodom. I nadalje se očekuje financijska potpora ministarstava kulture i turizma, općine Topusko te drugih sponzora i donatora.

TOPUSKO - NEKADAŠNJI CISTERCITSKI SAMOSTAN I NJEGOVI OSTACI

ZORISLAV HORVAT

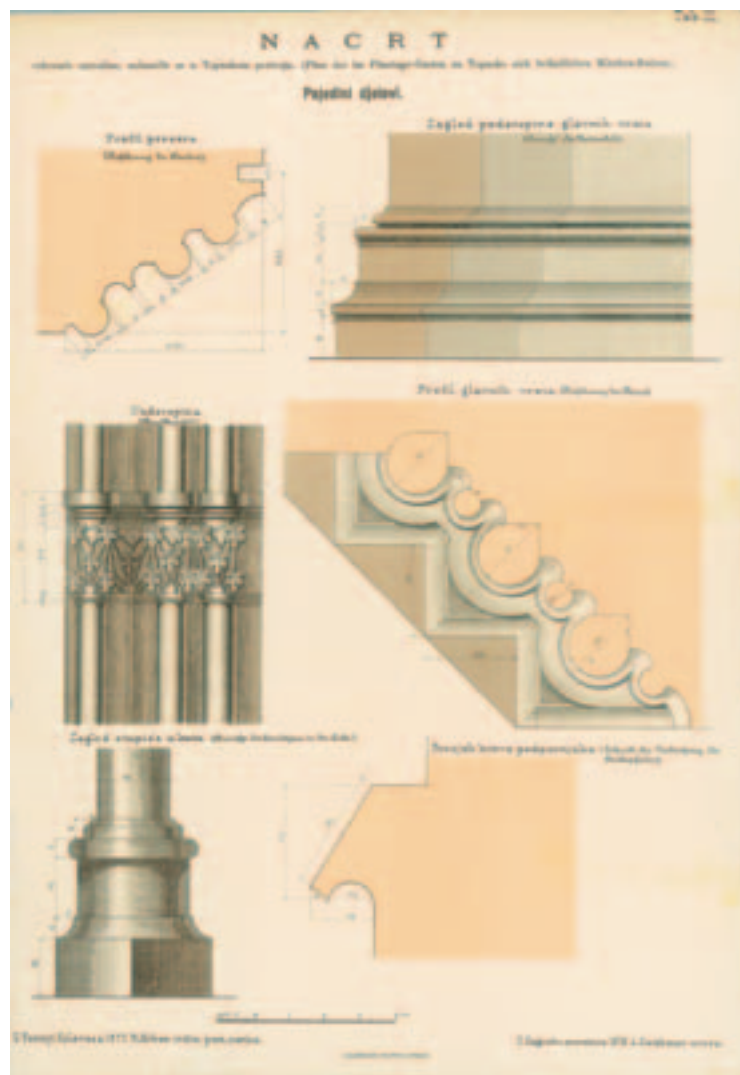
Snimka Z. Horvat

Tek je jedno pročelje, uobičajeno je nazivati ga „Portalom“, preostalo kao vidljivo svjedočanstvo o cistercitima koji su u Topusko, tada zvano Toplica, došli iz Francuske. Hrvatsko-mađarski kralj Andrija II. je oko 1205. godine dao sagraditi svetište crkve i početne objekte samostana, po stilu još romaničkih značajki. Cisterciti, međutim, preuzimanjem Toplice i bogatih posjeda u okolici, promoviraju novije stilske oblikovanje, francusku visoku gotiku. Većina sačuvanih pojedinosti, i onih na „Portalu“ i onih koje su iskopali arheolozi, pripada vrstnoj gotici 13. st. Bila je to bogato izvedena građevina racionalne konstrukcije, a mogao ju je zamisliti i izvesti

samo prvorazredni arhitekt. Za gradnju je korišten meki pješčenjak, koji je nalagao svoju konstrukcijsku logiku, kao i masivnije zidove. Istovremeno, meki je pješčenjak materijal podatan za prikupljanje, obrađivanje i klesanje profilacija te ukrasnih elemenata: kapitela, konzola i sl.

Nije nevažna ni uloga topuskog samostana kao utvrde u Hrvatskoj krajini potkraj 15. i u 16. stoljeću, kad je od cistercita napušteni samostan okružen zidinama, kulama i opkopima s vodom. Ondje je tih godina održano više Hrvatskih sabora.

Portal, zapadno pročelje bivše cistercitske crkve, upravo se obnavlja i statički konsolidira. Okolni park, prostor bivšeg samostana, još treba arheološki istražiti. Početna iskapanja arheologa A. Vekića iz Konzervatorskog odjela u Zagrebu već su dala dobre rezultate te pokazala da će nalaza biti i ubuduće, i to vrlo kvalitetnih. Današnji park „Opatovinu“ treba pretvoriti u istoimeni arheološki park, sa suvremeno prezentiranim zidovima crkve, samostana i krajiške utvrde. Nalaza dostaje za popunu prvorazrednog muzeja srednje veličine, a koji bi trebao uključiti i nalaze iz pretpovijesnog doba i antike (Rima). Osnivanjem muzeja ovaj kompleks može postati važno mjesto okupljanja i reprezentacije pripadnog mu dijela Hrvatske, dostojno predstavljajući našu prošlost i način na koji za nju skrbimo.

Prikaz detalja ruševina u Topuskom ing. F. Erbena iz 1877.

LAPIDARIJ U TOPUSKOME KAO PRETHODNICA OBNOVLJENOG MJESNOG MUZEJA

BRUNA KUNTIĆ-MAKVIĆ, ODSJEK ZA POVIJEST, FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Žrtvenik Liberu i Liberi

Prirodni resursi, strateški i prometno povoljan položaj utjecali su na to da su se na mjestu današnjega Topuskog s okolnim selima i zaselcima od najdublje davnine razvijale naseobine koje su, svaka u svojem vremenu, imale iznimno značenje. Sve su one ostavile traga.

Moderna znanost nije u 20. st. uspjela organizirati sustavno istraživanje tih tragova, uz iznimku istraživanja prapovijesnoga lokaliteta na Turskoj kosi koja u posljednjim desetljećima uredno vodi L. Čučković. Topusko usprkos tome raspolaže vrhunskom spomeničkom i povijesnom baštinom i iz antike, srednjega i novoga vijeka. Stjecajem povijesnih okolnosti, ona se čuva na različitim mjestima izvan Topuskoga.

Iz Topuskoga su potekle stotine prapovijesnih kipića (Gradski muzej Karlovac), slavni Silvanovi, Vidasovi i Tanini žrtvenici (Arheološki muzej u Zagrebu), ulomci gotičke arhitekture i pokućstva (Hrvatski povijesni muzej, Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu), Misal Jurja de Topusko (Nadbiskupski arhiv u Zagrebu, s drugom pisanom ostavštinom Opatije BDM u Topuskome) i drugo. Topusko

je bilo pozornicom povijesnih događaja koji su odlučivali sudbinom Hrvatske, ne samo u srednjem vijeku, već i u 19. i 20. st. U 19. st. u Topuskome se razvijala karakteristična topličko-lječilišna kultura toga doba, s kojom današnje djelovanje Terma Topusko ima najuže analogije i u vlastitom se poslovanju i promidžbi vrlo jasno na njih poziva.

Umjesno je i u skladu s današnjim temeljnim načelima održivoga upravljanja baštinom da se u samome mjestu prezentiraju i propagiraju činjenice iz njegove povijesne, kulturne i prirodne baštine kako bi se u svijest mještana i namjernika usadio i u njoj razvijao pozitivan odnos prema tome blagu, kako bi se oplemenila turistička ponuda i zaradila sredstva koja neće samo poboljšati primanja zaposlenika, već će se iznova ulagati u održavanje baštine. To je jednako dobro za duhovno bogaćenje, oplemenjivanje i obrazovanje ljudi i njihov standard, kao i za očuvanje i zaštitu baštine.

Topusko je već imalo muzej: ne samo da mu ga je pravo vratiti, već je to u današnje doba upravo dužnost i obveza svih koji tome mogu pridonijeti.

Sanduk urne

U Topuskome se danas tek nazire što je ono sve bilo: pročelje cistercijske crkve skriveno je među krošnjama parka Opatovina i već godinama okovano u skelu; rječi-ta izoliranost i konfiguracija Nikolina brda daju naslutiti prapovijesnu i srednjovjekovnu utvrdu; pokoja sačuvana zgrada s jasnim obilježjima arhitekture 19. stoljeća svje-doći o ugodnome ambijentu tadašnjeg lječilišta; poneki kameni spomenik, na koji se pod vedrim nebom hvata mahovina, pokazuje da su i neizbježni Rimljani bili tu. Sve to ipak jasno govori da postoji još obilje materijala, što pod zemljom, što u privatnoj ili javnoj pohrani, koji treba ili će trebati popisati, pohraniti i/ili izložiti u zavičajnoj zbirci koja će na licu mjesta polivalentno oživljavati identitet Topuskoga.

Tome treba dodati i etnografsku baštinu i nemale prirodne ljepote i rijetkosti Topuskoga i okolice.

Ipak, ono za što je danas najočitiije da je potrebno usus-taviti i prezentirati na muzeološki prikladan način jesu kameni spomenici, koji se nalaze na nekoliko mjesta u samome Topuskom, privremeno sklonjeni i nevidljivi, ili dostupni pogledu, ali bez primjerene prezentacije. Kamenj spomenici iz različitih razdoblja sklonjeni su u vitrinu ho-tela Toplica, dijelom bez legendi. Dvije goleme nadgrobne stele i jedna kamena urna u njegovom su predvorju. Nad-grobni spomenik veterana Verekunda i žrtvenik posvećen Liberu i Liberi stoje sub divo. Velik broj kamenih ulomaka s cistercijske opatije, rezultat posljednjih konzervatorskih zahvata, pohranjen je u svojevršnom skladištu. Nešto je kamenih spomenika privremeno sklonjeno u Gradski muzej Karlovac, bez pretenzija da postane dijelom tamošnjeg fundusa.

Sve to opravdava zamisao da se zbirka kamenih spome-nika budućeg obnovljenog topuskog muzeja prva postavi i prezentira javnosti, kao najava onoga što će, nadamo se, nekog ne odveć dalekog datuma, prikazivati Muzejska zbirka Topusko.

Topusko raspolaže specifičnim prostorom gdje bi se sav kameni materijal mogao izložiti uz prikladnu prezentaciju. Vinski podrumi ukopani u živu stijenu pod Nikolinin i Babičevim brdom koji su se koristili i kao ledana sami po sebi zavređuju da budu valorizirani kao civilizacijska i tehnološka tekovina prošlih vremena i mogu tvoriti značajnu stavku u turističkoj ponudi Topuskoga, a ujedno mogu udomiti kamene spomenike iz različitih razdoblja topuske povijesti. Podrumi imaju povoljnu mikroklimu, a uz odgo-

varajuća graditeljska i hidrološka rješenja mogu, zajedno s kamenim spomenicima, predstavljati iznimno atraktivnu i izazovnu muzeološku cjelinu.

Prezentiranje ranije funkcije izložbenog prostora

Povijest prostora, njegova prvotna namjena i sekundarna funkcija prezentirat će se uz razjašnjenja ranijih civilizacijskih uvjeta u podrumarstvu i ledarstvu.

Najstariji kameni spomenici Topuskoga zasada pripada-ju rimskome razdoblju antike. Po svojoj se nekadašnjoj namjeni mogu podijeliti na grobne, zavjetne i arhitekton-ske. Prije nego što se posjetilac uputi u razgled spomeni-ka, uputno ga je informirati o domaćim ležištima kamena u kojemu su spomenici izrađivani, tj. prikazati mu materi-jale od kojih je većina antičkih izložaka.

U skupini grobnih spomenika izdvajaju se dvije goleme stele, jedna potpuno sačuvana, druga u gornjoj trećini. Obje su vrlo rustične izrade u domaćemu kamenu, a u niži gornjega dijela nose likove pokojnika. Spomenici su u takvu stanju da se ne razabiru konkretne crte lica, a nema ni natpisa iz kojih bismo saznali imena pokojnika. Izložiti ih valja uspravljene, jednu nasuprot drugoj, kao čelne spomenike grobne skupine. Animiranje promatrača postići će se prikazom uvećanih snimki detalja (cvjetovi, dupini) i razjašnjenjem njihove simbolike te mogućnošću eksperimen-ta - rada dlijetom u domaćem pješčenjaku. Posje-tilac će računalnom animacijom moći rekonstruirati lica pokojnika. Tzv. panonska kapa, žensko pokrivalo za glavu koje su vjerojatno nosili ženski likovi na stelama, može se komparativno dokumentirati snimkama kvalitetnijih spomenika (Stela iz Donjih Čeha, npr.) i postati muzejskim suvenirrom. Treća golema stela, sada pod vedrim nebom, ostala je bez portretnoga dijela, ali ima cjelovit natpis koji predstavlja pokojnika, veterana Verekunda, Siščanina. Treba se koristiti podacima iz natpisa da se oživi jedan lik iz antičke povijesti Topuskoga: isluženi vojnik kojemu su sudruzi solidarno prinijeli za spomenik. Osobe s ovih spomenika postat će u neku ruku domaćinima lapidarija. U grobnoj skupini treba još izložiti okruglu urnu, poklopac urne i četvrtastu urnu s poklopcem. Razmjerno novi nalaz (1990.), ona se može prezentirati uz izvješće o okolnos-tima nalaza i zajedno sa sitnim materijalom koji je uz nju zatečen (pokul, novac).

Prijelaz prema skupini arhitektonskih elemenata mogu tvoriti spomenici za koje se može pretpostaviti da su pri-padali grobnoj arhitekturi: nadvrtnik s rozetom (sada je

u privatnom posjedu), reljef Amora i reljef s prizorom bitke koji je sekundarno upotrijebljen u gotičkoj arhitekturi. Posljednji je spomenik u Arheološkom muzeju u Zagrebu te će ga trebati ili prikazati fotografijom ili ishoditi trajnu posudbu. U drugome slučaju vrijedi protumačiti odabir tema za grobne spomenike po italskom (etruščanskom) ukusu (prizori u kojima se proljeva krv).

Dva su arhitektonska ulomka koji se mogu pripisati antičkoj arhitekturi izvan grobne. Ističe se veliki kapitel koji je, po mjestu nalaza i razmjerima, vjerojatno pripadao najreprezentativnijem dijelu Silvanova svetišta, uz sam termalni izvor. Uz razjašnjenje floralnih elemenata koji su na njemu primijenjeni, preporučuje se virtualna rekonstrukcija potpune visine stupa na kojemu je stajao. S obzirom na to da je oštećena baza antičkog stupa od istoga domačeg crvenkastog vapnenca, treba provjeriti može li se baza uvjerljivo uključiti u virtualnu rekonstrukciju stupa. Kako raspoložemo informacijama da je gotovo identična baza stupa krajem 19. st. prenesena u Arheološki muzej u Zagrebu, gdje nije dio stalnog postava, nadamo se da će se i ona moći dovesti u vezu s ova dva elementa. Uz ovaj izložak treba povezati podatke o nalazima na području Bistrjih vrela (novac koji je bio ubačen u izvor) koji su potvrđivali popularnost i posjećenost lječilišta u antici. Najistaknutija skupina topuskih lapida su epigrafski spomenici, zavjetni žrtvenici postavljeni različitim božanstvima. Antička mitologija, grčka i rimska božanstva su općekulturni topos neuništive atraktivnosti, a natpisi, s druge strane, pružaju i zamjetnu količinu podataka o osobama koje su postavile spomenike. Stoga u postavu treba predvidjeti predstavljanje božanstava kojima su natpisi posvećeni: Jupitera, Fortune, Marta, Silvana - Vidasa i njegova kruga božanstava. Spomenik Jupiteru nadomješten je u vrijeme nalaza betonskom kopijom približno in situ, u Engleskom parku. Ondje može i ostati, uz prikladnu legendu, upućujući prema lapidariju koji će biti u brijegu, gotovo nasuprot spomenika. U postavu lapidarija pak treba spomenik markirati fotografijom i predstaviti božanstvo kojemu je posvećen po istome modelu kao i ostala. Spomenici Silvanu te oni Vidasu i Tani, još uvijek jedinstveni nalaz autohtonoga imena ilirskih božanstava, pohranjeni su u Arheološkom muzeju u Zagrebu, gdje su i dio stalnog postava, te ih treba markirati kopijama i fotografijama. Dva daljnja božanstva i njihovi spomenici mogu se najuže povezati s ambijentom ukopanim u stijenu: posveta Mitri,

koji je rođen u špilji i u špilji je prinio na žrtvu bika čija krv spašava svijet, i posveta Liberu i Liberi, od kojih se muški dio para izjednačavao s Dionizom ili Bakhom, bogom vina. Tu funkciju božanstva svakako treba naglasiti bude li se na izlazu iz lapidarija uredila kušaonica vina, kako je nekim planovima predviđeno. Dvostruki kameni recipijent s preljevom može se izložiti u okviru toga temata. Presentacija zavjetnih žrtvenika uključivat će tumačenje naziva i funkcija za njihove dijelove te predstavljanje posvetitelja kao skupine (velik broj vojnika) ili pojedinaca, korisnika lječilišta u antičko doba. Antičku cjelinu lapidarija treba dopuniti informacijama o toplicama i topličkim običajima rimskoga doba.

Slijed kojim će se ove cjeline naposljetku poredati ovisit će o impostaciji ostatka postava i konačnoj odluci o uređenju ulaza u lapidarij. Moguće je da se na prvome mjestu nađu epigrafski spomenici - uglavnom žrtvenici, sa sekvencijom o božanstvima i postavljateljima, a grobna skupina na posljednjem mjestu, kao svojevrsan prijelaz prema srednjovjekovnom materijalu.

Žrtvenik Silvanu

IZLOŽBA MI SE JAKO SVIĐA
ZATO JER JA VOLIM ČITATI I
PISATI SLOVAJ

Fran Beloni
"Fran Beloni
Slovan Strnič
Nisam poznavao svet u surryji
zavestio je : romingovi krepung u gradu"
LEA I DARIAN STRNIČ
Duar kod za mesij 1,35 da zvezdo qet otvi u
starom gjeje

RADIONICA KOLONIA DUBRA MALI

Etnografske likovne radionice Gradskom muzeju Karlovac

vrijeme: 01.10.2012. - 03.10.2012.
mjesto: Karlovac, Gradski muzej Karlovac, Zbirnarska ulica 7
url: <http://www.gmk.hr>

Gradski muzej Karlovac organizira seriju etničkih likovnih radionica Otkriveni u narodnoj materiji: za učenike osnovnih škole. Radionice se održavaju od 1. do 3. listopada u dva termina: 9 do 10:30 sati i 11:30 do 13 sati

Kao rezultat će biti u obliku muzejskih radionica povećanih likovnih umjetnosti. Radionice je bogata zbirka tradicijskih radionice i fundusa Etnografskog odjela Gradskog muzeja Karlova. Cilj radionice je upoznat učenicima s tradicijskim umjetnostima koji su nastali na narodnim načinima karlovačkog Primorja. Bismarpi ugledni postrojni odnosi prema tradicijskim odnosi likovnog umjetnosti i kreativnog umjetničkog procesa.

U svakom odjelu radionice bit će predstavljena muzejska zbirka tradicije i analize etničkih primjaka. Učenicima će biti predstavljena bogata zbirka etničkih umjetnosti, uključujući i folklorne predmete. Radionice će biti organizirane u suradnji s etnološkim odjelom muzeja. Učenicima će biti predstavljena bogata zbirka etničkih umjetnosti, uključujući i folklorne predmete. Radionice će biti organizirane u suradnji s etnološkim odjelom muzeja.

Mogućnost učenicima radionice bit će predstavljena u suradnji s etnološkim odjelom muzeja. Učenicima će biti predstavljena bogata zbirka etničkih umjetnosti, uključujući i folklorne predmete. Radionice će biti organizirane u suradnji s etnološkim odjelom muzeja.

Mjesto: Karlovac, Zbirnarska ulica 7. Radionice će biti održane u suradnji s etnološkim odjelom muzeja. Učenicima će biti predstavljena bogata zbirka etničkih umjetnosti, uključujući i folklorne predmete. Radionice će biti organizirane u suradnji s etnološkim odjelom muzeja.

M.M.: 28.09.2012.

Zaključiti se da nekoje male bije pametati
naoj grad. Mala tu sam korovom inidu...
Hilina kumate

Predio se videti malo u gradlost i zlatarant na
Ludalovest. Hvala von me kome. Soma. Dvud

Yadno mecolnois. 75

KULTURA **DRAGOJLIĆI: NASTAVILA JE OBILJEŽAVATI SE OZBOLJAVOM I OBOLJAVANJE KULTURNI I DRUŠTVENI ŽIVOT**

Dragojlin dnevnik svjedok jednog vremena

Objavljeno 11. 05. 2012. u 9:00

IZJAVA – Predavanjima "Karlovac Dragojlinog doba" i "Dragojla Järnević u hrvatskoj književnosti" večeras se u Gradskom muzeju nastavlja obilježavanje 200. godišnjice rođenja ove znamenite Karlovačanke.

"Predstavit ćemo Karlovac kroz 40 godina koliko je Dragojla pisala dnevnik. Bit će usporedba dnevnika i povijesnih događaja u Karlovcu tog vremena jer je u tih 40 godina Karlovac prošao značajne povijesne mijene – od jakog i moćnog grada do vojnog grada i dolaska velikog broja vojnika u to vrijeme u Karlovac", pojašnila je ravnateljica Muzeja Hrvoja Božić.

Predavanje o Dragojli kao književnici govorit će o njenom značenju u lirizmu, učenju hrvatskog jezika do značaja njenog dnevnika kao jednog vrijednijih djela hrvatske književnosti koji je utirao put i proturealizmu i modernoj.

Početak predavanja je u 18 sati.

*Dobro znanstvenim osobama u statističkim vijestima...
 meni 444 let od početka vijesti...
 Zbogom dobroti i...
 Karlovača, svojega i...
 Antoni i Edita u... - Lela*

Karlovac, 20. 08. 2012.

Greetings from Türkiye ☺

18. 05. 2012.

Sve prihode izvanrednima nastojim od gostujućih iz
 Prigoda Hrela na ovim izvanrednim dobrotama.

21. 05. 2012. god.

Zahvaljujem se gospođi Lela Seferević
 što nas je pozvala i rekla nam
 izrazila nam i rekla nam
 uopće u ovom govoru

Marija Duvanović i supruga nekad
 iz Karlovača i Lela Seferević.

1. KOČEVAR, S.
IZ STARIH ALBUMA:
KARLOVAČKI FOTOGRAFI
1850-1940
IZ FUNDUSA
GRADSKOG MUZEJA
KARLOVAC
GMK, 2002.
157 STR., U BOJI,
DVOJEZIČNO
CIJENA: 80,00 KN
(CIJENA KOMPLETA
KATALOG I CDROM:
100,00 KN)

4. GRUPA AUTORA
KARLOVAČKI LEKSIKON
GK, GMK, GK, IGK, 2008.
678 STR., U BOJI
CIJENA: 495,00 KN

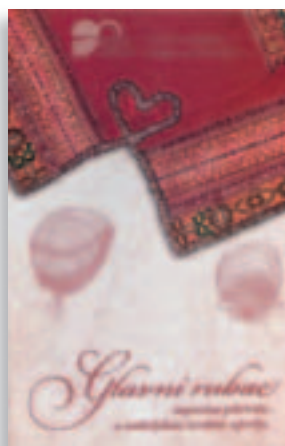
2. MIHALIĆ, J.
NARODNA NOŠNJA U
OKOLICI KARLOVCA
GMK, 2003.
56 STR., U BOJI
DVOJEZIČNO
CIJENA: 100,00 KN

5. ŠKRTIĆ, A.
KOREN, F.
1929-1983
KATALOG
GMK, 2008
116 STR. U BOJI
CIJENA: 100,00 KN

3. GRUPA AUTORA
ŠAŠEL, J
1832-1903
MONOGRAFIJA
GMK, 2007.
152 STR., U BOJI
CIJENA: 200,00 KN

6. MIHALIĆ, J.
GLAVNI RUBAC -
ZAGONETNO
POKRIVALO
U TRADICIJSKOM
ŽENSKOM OGLAVLJU
GMK, 2009.
136 STR., U BOJI
DVOJEZIČNO
CIJENA: 120,00 KN

7. GRUPA AUTORA
KARLOVAC I IDEALNI
GRADOVI RENESANSE
PLAKAT
GMK, 2009.
DVOJEZIČNO
CIJENA: 25,00 KN

10. BEŠLIĆ, M.
VRANIĆ, G.
DANIEL BUTALA
MONOGRAFIJA
GMK, 2011.
240 STR., U BOJI
CIJENA: 150,00 KN

8. STJEPANOVI, R.
ZBIRKA ORUŽJA
DOMOVINSKOG RATA
ZBIRKA ODORA I VOJNE
OPREME
DOMOVINSKOG RATA
GMK, 2010.
144 STR., U BOJI
DVOJEZIČNO
CIJENA: 120 KN

11. GORETA, A.
RUDOLF LABAŠ
KATALOG IZLOŽBE
GMK, 2012.
24 STR., U BOJI
CIJENA: 30,00 KN

9. ČULIG, I.
IZ MODERNOG
KARLOVCA (NACRTI
GRAD. TVRTKE NIKOLE
MARIĆA...)
KATALOG IZLOŽBE
GMK, 2011.
68 STR., Č/B
CIJENA: 30,00 KN

12. STJEPANOVIĆ, R.
KARLOVAČKI
MUZEJSKI PROSTOR
ZA BUDUĆNOST
PROJEKT
REKONSTRUKCIJE
ZGRADE CALIFORNIJA
UNUTAR
BIVŠEG VOJNOG
KOMPLEKSA
TURANJ-KARLOVAC
KATALOG IZLOŽBE
GMK, 2012.
28 STR., U BOJI
CIJENA: 30,00 KN

13. ŠKRTIĆ, A.
MARIJAN RICHTER
SLIKARSKA PORICANJA I
ODRICANJA
KATALOG IZLOŽBE
GMK, 2012.
20 STR., U BOJI
CIJENA: 30,00 KN

15. GORETA, A.
NIKOLA FALLER
ČAROLIJA SLAME
KATALOG IZLOŽBE
GMK, 2012.
STR. 20., U BOJI
CIJENA: 30,00 KN

14. ŠKRTIĆ, A.
GORAN VRANIĆ
PORTRET GRADA
ZVIJEZDE
KATALOG IZLOŽBE
GMK, 2012.
132 STR., U BOJI
CIJENA: 50,00 KN

OVE I BROJNE DRUGE TISKOVINE ČIJI JE IZDAVAČ
GRADSKI MUZEJ KARLOVAC MOGU SE KUPITI
U UREDOVNO VRIJEME GRADSKOG MUZEJA.

POSJET MUZEJU

GRADSKI MUZEJ KARLOVAC

STROSSMAYEROV TRG 7
SRIJEDOM 8 - 19 I OSTALIM RADNIM DANIMA 7 - 15
SUBOTOM I NEDJELJOM 10 - 12

GALERIJA "VJEKOSLAV KARAS"

LJ. ŠESTIĆA 3
RADNIM DANOM 7 - 15
ZA TRAJANJA IZLOŽBE SRIJEDOM I PETKOM OD 17 - 19
SUBOTOM I NEDJELJOM 10 - 12

STARI GRAD DUBOVAC

OD 1. TRAVNJA DO 1. LISTOPADA
RADNIM DANIMA I NEDJELJOM 14 - 18
SUBOTOM 10 - 18

CIJENA ULAZNICA:

ODRASLI: 10,00 KN
DJECA, UČENICI, STUDENTI, UMIROVLJENICI I GRUPE: 5,00 KN
U ISTOME DANU ULAZNICA VRIJEDI ZA SVA TRI OBJEKTA.

STRUČNO VODSTVO

NA HRVATSKOM JEZIKU: 50,00 KN,
NA ENGLLESKOM JEZIKU: 150,00 KN
STRUČNO VODSTVO NAJAVITI DVA DANA RANIJE NA:
TEL.: 047/615-980 I LI
E-MAIL: GRADSKI-MUZEJ@KA.T-COM.HR

GRADSKI
MUZEJ
KARLOVAC

